

T. C.

Temsilciler Meclisi

TUTANAK DERGİSİ

Altmış altıncı Birleşim

12 . 5 . 1961 Cuma

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	266	Sandığında yapılan teftiş neticesine dair sorusuna Maliye Bakanı Kemal Kurdaş'ın yazılı cevabı (7/28)	313-336
2. — Gelen kâğıtlar	266		
3. — Yoklama	267,274		
4. — Görüşülen işler	267		
1. — Milletvekili Seçimi kanunu tasarı ve Seçim Kanunu Komisyonu raporu (5/10)	267 : 274, 274 : 277, 278 : 281, 281 : 294, 295 : 312, 338 : 340, 341 : 343	2. — Temsilciler Meclisi üyesi Derviş Sami Taşman'ın, Yugoslavya'da bulunan emlakinin bedelini alamayanların haklarının derecesini tesbit için bir komisyon kurulup kurulmadığına dair sorusuna Dışişleri Bakanı Vekili Mehmet Baydur'un yazılı cevabı (7/33)	337
5. — Sorular ve cevaplar	313		
A — Yazılı sorular ve cevapları	313		
1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Fethi Elgün'ün, Türkiye Cumhuriyeti Emekli			

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Bu birleşimde dört oturum yapan Genel Kurulda;

Üyelerden Ahmet Karamüftüoğlu'nun, 10 Mayıs 1961 tarihinden itibaren, bir hafta müddetle izinli sayılması hakkındaki Başkanlık yazısı okundu ve kabul olundu.

Milletvekili Seçimi Kanununun görüşülmesine devam olunarak, komisyondan gelen 15 nci madde ile 35, 36, 37 ve 38 nci maddeler ve 42 nci madde kabul edildi ve 39 ncu madde komisyona geriverildi. 24 ncu madde üzerinde müzakerelere devam olundu.

Cumhuriyet Senatosu üyelerinin Seçim Kanunu görüşüldü ve birinci müzakeresi bitirildi.

12 Mayıs 1961 Cuma günü saat 10 da toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Lütfi Akadlı

Kâtip
Alev Coşkun

Kâtip
Şahap Kitapçı

2. — GELEN KÂĞITLAR

Teklif

Milli Birlik Komitesi Üyesi Vehbi Ersü ve Temsilciler Meclisi Üyesi Necip San'ın, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 232 sayılı Kanunla değiştirilen 57 nci maddesinin 1 nci bendine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun tasarısı (1/9) (Bayındırlık Komisyonuna ve Maliye Komisyonu ile Kurucu Meclis Bütçe Komisyonuna seçilen Temsilci üyelerden mürekkep Karma Komisyona)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10,00

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KÂTİPLER : Alev Coşkun, Rifat Çini

BAŞKAN — Oturuma açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.

(Yoklama yapıldı.)

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Milletvekili Seçimi kanunu tasarısı ve Seçim Kanunu Komisyonu raporu (5/10)*

BAŞKAN — Pek sayın arkadaşlarım, gündeminizde bulunan Milletvekili Seçimi Kanununun geri kalmış olan maddelerini kısaca arz ediyorum : Komisyonun geri verilip değişik şekilde 37 ye 1 ve 2 ne ek olarak Yüksek Kuruluna sunulmuş olan 24, 25, 28, 29 ve 31 ne maddelerle kanun tasarısında okumadan geçmiş olduğumuz 26, 32, 33, 34, 39, 41, geçici 1 ve 2 ne, 43 ve 44 ne madde olmak üzere 17 maddeniz vardır.

Kanunların görüşülmesine başladığımız gün, Yüksek Kurulunuzun bilgisine sunduğumuz gibi Pazartesi günü her iki kanunun 2 ne görüşmesine başlayabilmek için elimizde bulunan bu kanun bugün, gerekirse gece çalışmak suretiyle bitirilmesi gereklidir. Bu suretle Pazartesiye kadar aradan 48 saat geçmiş olur ve Pazartesi günü 2 ne görüşmeye başlayabiliriz.

Dün 24 ne maddenin görüşülmesine başlamıştık. İki söz alan arkadaşımız vardı. Komisyon sözcüsü konuşmak istediğinden oturum bugüne kalmıştı.

Bugün 24 ne madde üzerinde konuşmak üzere söz alan 12 arkadaşımız vardır.

Şimdi söz komisyonundur.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Muhterem arkadaşlarım; 15 ne madde katı bir şekilde bağlanmadan evvel 24 ne madde ve mütaakıp maddeler hakkındaki müzakerelerin selâmetle yürütülmiyeceğinin Yüksek

Heyetinize ifade buyurulması üzerine, 15 ne madde ile beraber 24 ve mütaakıp maddeleri komisyona almış bulunuyorduk. 24 ne madde üzerinde kıymetli mütalâalar serd edildi. Seçmenin kullanacağı oylarda, onu bir parti ile bağlamak suretiyle oy kullanma imkânının zarureti hususuna mâruf burada ifade edilen kıymetli mütalâalardan ilham alarak, komisyon 24 ne maddeyi tetkikinize arz edildiği şekilde bir karara bağlayıp huzurunuzda getirmiş bulunmaktadır.

Bendeniz şimdi, 24 ne maddenin son şeklinden dolayı tahassul edecek hali ve bundan evvel komisyonun getirdiği şeklin değerini birazlık izah etmeme müsaadenizi, müsamahalarmıza sığınarak istirham ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, seçmenin oy kullanmasındaki şekillerde, dün de kısaca arz ettiğim gibi üç sual ortaya çıkmaktadır.

1. Seçmen bir oy sahibi olmakla beraber, seçmen oyunu kullanırken bir listeyi olduğu gibi mi atacak,

2. Seçmen bir oya sahip olması itibariyle kendisine sunulan parti listeleri üzerinde, o parti listesine dâhil bulunan kimseleri beğenmediği takdirde sırada bir değişiklik yapma hakkına malik olacak mı?

3. Kendisine arz edilen muhtelif partilere ait listelerin herbirinden kendisine yakınlığı ve uygunluğu düşüncesiyle, işlediğini bir araya getirerek listeyi istediği gibi kullanabilecek mi?

Bu üç sual oy kullanma şeklini tâyin eder.

Bu suallerden üç sistem ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Bunlardan birincisi, bloke liste dediğimiz, kendisine takdim edilen oy pusulası üzerinde hiçbir tasarrufa imkân olmaksızın, hiçbir adayın yerini değiştirmek hakkına malik olmaksızın, bu partiyi beğeniyorum ve bu oy pusulasını böylece atıyorum gibi bir hudut içinde sıkıştırılması mânâsıdır.

İkincisi; seçmenin kendisine takdim edilen oy pusulaları içindeki adayları beğenip beğenmediklerini, daha başka bir ifade ile o parti şayet seçimleri kazanacaksa kendisine sunulan bu adaylardan alttakini üstüne, üstekini alta indirmek suretiyle, elde edilecek sandalyelere kimlerin oturacağını kendi iradesi ile kullanacağı reyyle belli etmesi şekli, yani tercihli oy sistemi diyoruz.

Üçüncüsü, kendisine sunulan listeler üzerinde beğendiği adayları bir araya getirmek suretiyle, istediği gibi bir liste yaparak yani karma liste tatbik etmek suretiyle, partiler arasında beğendiği şahısları bir araya getirerek oyunu kullanacaktır. Bu suretle de karma oy pusulası sistemi ortaya çıkmış bulunuyor. Sizlere bunların hangi memleketlerde kullanılıyor, hangi memleketlerde tatbik edilmiyor; bunun hakkında izahata lüzum olmamakla beraber, bu sistemin umumi manzarası ve umumi neticeleri hakkında biraz malûmat vermekte fayda mütalâa ediyorum.

Karma liste kullanan demokratik memleketler mevcuttur. Karma listeyi tamamen reddeden yine demokratik memleketler mevcuttur. O halde karma listenin tatbiki veya ademitatbiki bir memleketin zihniyetine göre değiştirmektedir. Garp dünyasında her şekilde istimal edilmektedir. Böyle olunca bunun kabulü demokrasiyi ihlâl eder; bunun kabul edilmemesi demokrasiyi getirir mânâsına hiçbir surette delâlet etmemesi icabettiğini zannediyoruz. Meseleyi böylece vaz'ettikten sonra karma listenin karakteri üzerinde durmayı düşündük.

Karma liste bir defa, ekseriyet sisteminde işleyiş tarzı ile, nispi temsil sistemindeki işleyiş tarzı arasında büyük farklar arz eder. Ekseriyet sistemindeki işleyiş tarzında adayı bir çoğunluğa yaklaştırırken, onu bir sandalyeye oturturken, buna mukabil karşı parti sandalyesinde bir milletvekilini düşürmeyi mümkün kulan bir sistemdir. Bu itibarla, ek-

seriyet sisteminde mutlak karma sistemin işlemiş olması bir zarurettir. Çünkü, ekseriyet sisteminde kullanılan karma listeler partilerin doğrudan doğruya kazanma veya kazanmama şanslarına bizatihi tesir icra etmemektedir. Halbuki, nispi temsil yoluyla yapılacak karma da, bu netice aynı tarzda ve aynı neticeye ulaşacak şekilde işlemez. Sebebini arz etmek isterim. Bitaraf vatandaş hiçbir partiyi tercih etmeksizin bir karma liste yapmak arzusunu içinde duyabilir. Buna mukabil bir bölge içinde toplanan vatandaşlar da bir karma liste yapmak hakkına sahibolacaklardır. Bu takdirde, partisinin listesinde yer almış olan bir aday, karşı partiden bir adayın ismini listesine yazarsa, kendi partisine bir puvan kaybet-tirecek; fakat şahıs için fayda temin edecektir. Aynı zamanda karşı partiye bir puvan kazandıracaktır. Evvelâ parti kazanacak, parti kazandıktan sonra o partinin içerisinde adayların yerini tâyin edecektir. Böyle olunca karşısında bir puvan kazandıracak, karşıdaki aday bir puvan verecek, her aday kendi partisinin kazanması veya kazanmaması hususunda aleyhinde bir mekanizma işleyecektir. O halde karma liste vatandaşın beklediği neticeyi hiçbir zaman tahakkuk ettirmeyecektir. Yani partiler karışık olarak gelsinler. Bu esas itibarıyla nispi temsil mekanizmasının içinde vardır. Vatandaşların oylarının yekûnunda karma sistem mevcuttur. Bir partinin tek başına mutlaka kazanması mümkün değildir. Sandalyeler partiler arasında tevzi edilecektir. Nispi temsil işlediği zaman kazanacağı sandalye adedini o parti kaybetmeyecektir demektir. Ekseriyette karma liste işler, adayın, ben milletvekili olmak için yapıyorum, bu benim hakkımdır demesine mukabil... Nispi temsilde ise karma oya; vatandaşı teşvik eden aday, ben kendi partimden bir milletvekilliği feda edilmesi pahasına, partinin bir sandalye kaybetmesi pahasına, ben benden evvelki adayın üstüne çıkmayı kabul ediyorum, demektir. Başka bir mânâsı yoktur. Böyle olunca parti içinde tercihli oy kullanılmasından dolayı bir müca-dele mevcuttur, fakat, karma liste, parti içindeki mücadelede partinin sandalye kaybetme pahasına bir kimsenin sandalyeye oturması demek olduğuna göre bu hal, ne memleket menfaati, ne de partilerin yapacağı mücadele

seviyesinin üstünlüğüne müsait bulunamaz ve bulunmamaktadır. Bunun içindir ki, birtakım memleketler karma oy tatbik ederken, işler bir hale getirmemenin yolunu aramışlardır. Nitekim, İsviçre Federal Kanununda karma oy kabul edilmiştir. Fakat, karma ile beraber yığma oy'un işlemesine müsaade edilmiştir. Neden müsaade edilmiştir? Çünkü, karma sistemde 40 bin kişinin oy kullandığını farz edelim; 2 bin kişi karma liste yaptığı zaman bu 40 bin vatandaşın oyuna tahakküm edecektir. Çünkü 40 bin kişi partiyi tercih etmiş ve karma liste yapmamıştır. 2 bin kişi karma liste yaptığı için, bunların tercih ettiği adaylar seçilmiş olacak ve 40 bin oyun bir tesiri olmayacaktır. Böyle olunca bir köy, bir aile topluluğu, bir mahalle bir partinin kaderine hâkim olabilecektir. Bunun içindir ki karma sistemi kabul eden memleketlerde birtakım barajlar konmuştur. Bu baraj, karma liste yapmak suretiyle bir partinin liderleri - liderleri dediğim zaman belki hoş gitmiyebilir. Ama her vilâyetin kıymetli bir evlâdı vardır. Her vilâyetin, Teşriî Mecliste fikirlerinin memlekete yararlı olabileceğini bildiği kıymetli bir evlâdı vardır. - Bütün bunların karma liste tatbik edilmesiyle yok olması tehlikesi mevcuttur. Arz ettiğim gibi 200 bin, 500 bin kişiye karşı 200 kişi bir parti ile ittifak ederek kendi listesine iki tane diğer parti adayını yazdırdı mı, memleketin arzu ettiği evlâdı o parti kazansa bile teşriî Mecliste sesini çıkaramıyacak hale gelecektir. Frenkçe tâbiri décapitation denen bu muamele böyle işliyecektir. Bir parti ekseriyeti elde etmiş olabilir. Ama fikirlerini söyleyebilecek insanlardan mahrum olarak gelecektir. Muhakkak ki partinin gideceği istikamette rolü olan insanlar bulunacaktır. Bu şekilde bunların listeden uçurulmaları mümkün olacaktır. Buna mâni olmak için İsviçre'de yığma oy sistemi kabul edilmiştir. Yığma oy şudur : Karma liste birtakım liderleri, güzide evlâtları, sevilen insanları saf dışı bırakmaya imkân verdiği için, yığma oyla beraber mütalâa edilmiş. Yığma oy şudur arkadaşlar : Bir vatandaşın o çevrede kaç tane namzet varsa, o kadar oy verme hakkı var demektir. Eğer beş tane aday çıkaracaksa, bir vatandaşın beş defa oy kullanması mümkündür. Vatandaş, bu oyları beş adaya verebileceği gibi, bir aday üzerinde beş defa oyunu

kullanabilecektir. Meselâ, Vahap Dizdaroğlu Mardin adayı ama dekapitasyon tehlikesi var. Karma liste ile gidecektir. O zaman parti telâşa düşecek, diyecek ki, oradaki seçmenlere, çok rica ediyoruz bütün reylerinizi Vahap üzerine yığın... Bendeniz seçmenim. Beş defa Vahap Dizdaroğlu Beye reyimi vereceğim. (Aynı kâğıtla mı sesleri) Evet aynı kâğıt üzerine reyimi beş defa bir şahsın üzerinde toplayabileceğim. Bu suretle, o partinin kıymetli adayını sevmiyen bir zümrenin yaptığı karma listenin eksik oylarının telâfisini sağlayacağım. Hakikaten, bu sistem bizde işlemez. Bizde buna imkân yok. Hakikaten zor bir iş. Fransa karma oy tatbik etmekte. Fakat nasıl tatbik ediyor? Fransız Seçim Kanununun 16 ncı maddesinin ikinci paragrafında diyor ki, «Bu oyların muteber olabilmesi için partinin aldığı oyun yarısına erişmiş olması lâzımdır.» Fransa'da böyle bir mantıklı espri ile karma sistem tatbik edilmektedir. Belçika'da aynı zamanda tercihlili oyla birlikte işliyor karma sistem. Hem karma liste yapılacak hem de tercih işareti konacak. Bunun muteber olması için de karma liste içinde olması lâzımdır. Hesap, hesap... Bunun içinden çıkmaya imkân yok. O halde niçin neticeleri seçmen sayısının iradesinin toplanışı nisbetlerini bertaraf etmeye mâtuf olması şeklinde tedbirler ve çareler arıyor. Bu fikir bir insan fikri olarak kuvvetli olmaması bakımından diğer fikirlerle takviyesi ile üstünlük kazanacaktır. Şimdi şuradan iki kelime okumama müsaadenizi istirham ederim. Seçim sistemi hakkında 1953 yılında basılmış bir kitaptan arz edeceğim. 1953 yılında nispi temsil Türkiye'de düşünülen bir şey değildi. Bir ilim adamımız etütlerini bu sene neşretmiş bulunmaktadır.

Fransız Kanununun 16 ncı maddesinde «Bu hüküm karma listeyi önlemiş bir hükümdür. Esasen nispi temsil aslında karma bir listedir. Seçim çevreleri itibariyle neticeler karma olarak tecelli edecektir. Bu sebeple ayrıca karma oya gidilmesine lüzum yoktur. Dünya bu sistemden uzaklaşmaktadır. Bu ilim adamının 1953 yılındaki teklifidir. Dünyanın bunu terk etmekte olduğunu ifade ediyor. (Kim bu, Türk mü sesleri) Evet, bir Türk. Armaoğlu isminde bir ilim adamının kitabıdır. Bu kitapta müracaat ettiği kaynakları da belirtmektedir. Demek 1953 tarihinde dahi karma listenin mâhzurları

ilmen ifade edilecek bir noktaya kadar geliyor. O tarihte Türkiye'mizde nispi temsile bir temayül de mevcut değildi, bu sebeple de tamamen ilmi bir ifadedir.

1957 seçimlerinde biz vatandaşa dedik ki, sen çizme hakkına sahibolmalısın. Seçimden anladığımız mâna budur; doğrudur. Ama ekseriyet sistemi için doğrudur.

Bir noktaya işaret edeyim. İsviçre Kanununun 13 ncu maddesi «Muhtelif listelerde yazılı namzet adaylarını taşıyan ve mihaniki vasıtalarla teksir edilmiş oy puslaları hükümsüzdür.» Karma oya müsaade eden bir memleket olmasına rağmen menediyor. Niçin menediyor? Çünkü, nispi temsilde mihaniki surette teksir edilmiş oy puslasının dağılması bakımından müşkülât oluyor. Demokratik nizama sahip bir memleket, nispi temsili kanunla ilk kabul eden bir memleket. Fakat teksiri menediyor. 1957 de tadil gören 5545 sayılı Türk Seçim Kanunu ekseriyet sistemini derpiş ettiği bir zamanda o zamanki iktidar, nispi temsil içerisinde haklı olarak yer alan birtakım sistemleri, ekseriyet sisteminde tatbik ederek zulüm aleti olarak kullanıyor ve bunları milletin başında belâ olarak kalmak için getirmiş bulunuyordu.

Nispi temsilde karma sistemin bir faydası olmayacaktır. Sadece bir avutma sistemi olarak çıkacaktır ortaya. Hakikati ifade etmekte mi fayda var? Kendimizi avutmakta mı fayda var? Her münevver, her vatandaş bunun zaruretini, makuliyetini, inancı nisbetinde kendisinden sonrakilere açıklayacak olursa bu tehlikeden kurtulacağımızı zannediyorum. Karma listenin getireceği bir faydayı gördüğümüz zaman, kısa bir müddet içerisinde yanlış bir istikamet aldığımızda inandığımız vakit, bugün biz buna inanıyoruz şeklinde devam etmeyip bunu kaldırmak mümkündür. Bir müspet netice getirirse mesele yok. Bu parti iç entrikalara ve siyasi ahlâksızlığa prim vermekten başka bir netice vermiyor. Bu sistemin izahatını her münevver kolayca anlayabilecektir. Mekanizma işledikten sonra bu daha iyi şekilde görülecektir. Herkes bir tarafa yığılmıyacaktır. Bu sistem ile, yani nispi temsille iktidara gelen parti bu memleketi istediği istikamete götüremeyecek, dikta rejimini getiremeyecektir. Dikta rejiminden bıkmış olan ve 10 senedir bir ferdin tahakkümünün bu memlekete ne gibi

zararlar getirdiğini bilenler, bu sistem ile feraha erişecekler ve inşirah duyacaktır. Bu itibarla, karma sistemde hakikaten bir fayda ve bir netice mevcut bulunmamaktadır. Bir başka mahzuru daha vardır. Karma liste ile beraber, mutlak bir tahdit, mutlak bir baraj, mutlak bir seviye ve tabanın beraber getirilmesi zaruridir. Bu zaruret ne doğuracaktır? Dünkü 15 nci maddedeki endişelerimiz üzerine bir endişe daha getirecektir, yani partilerin listelerini bloke liste haline getirecektir. Konulan taban işlemeyecek, işlese dahi çok az tesirsiz derecede işleyecek. Bu takdirde partilerin listesi donmuş bir liste haline alacaktır. İşte o vakit ister bir parti teşkilâtına isterse parti merkezine aidolsun, ister liderine aidolsun, o listenin tanzimindeki düşüncelessizlikler giderilemeyecek, o listenin tanzimindeki faydalar veya zararlar olduğu gibi donmuş bir halde sandıktan çıkacaktır. Bu büyük mahzuru beraber düşünmek ve mütalâa etmek lâzımdır. Ekseriyet ve nispi temsilde karma sisteminin işleyiş tarzı hakkındaki bu mâruzatımdan sonra arz ettiğim mahzurları bertaraf etmenin çaresi nedir, bunun üzerinde duralım.

Bu çare iki yoldan aranan bir çaredir. Birincisi, partinin kazandığı sandalyaların, listedeki sıra itibarıyla tevzi. Bu ahvalde, liste başındakiler, biz nasıl olsa kazanacağız, diyecekler; listenin sonundakiler de biz nasıl olsa kazanamayacağız, diyecekler. Bu iki grup birer tarafa çekilecek ve bütün külfet ortadaki iki kişiye düşecek. Bunu bertaraf etmek için tercihli oy esasının icadedilmiş olduğu görülüyor.

İkincisi yani tercihli oy sistemi, vatandaşın nazarında hem partileri, hem siyasi adamları, hem de seçim neticelerini muteber hale getirecektir. Bu itibarla bu memlekette işler sistemi bulduğumuza kaaniiz. Tercihli oyun bu memlekette cari olmasıdır. Bunun işleyiş tarzını bulduğumuz takdirde himmetleriniz, irşatlarınızla daha güzel bir hale geleceğine inanıyoruz. Bu noktadan hazırlığımızı yaptık. Şunu istirham etmekteyiz. 24 ncu maddenin ilk şekli ile son şeklini mukayese edelim. Karma listenin bu memlekete getireceği fayda ile tercihli oyun getireceği faydayı bir teraziye koyup mukayese edelim ve düşünelim. Tercihli oy sistemi uygun bulunduğu takdirde eski metin üzerinde müzakereye devam edelim. Burada

yapacağımız müzakereler neticesinde, memlekete faydalı, daha iyi bir sistemin bulunacağına kaani bulunmaktayız. Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Münci Kapani.

MÜNÇİ KAPANİ — Muhterem arkadaşlarım; ben dün söz almış bulunuyordum, ancak bu sabah sıra geldi. Benim burada sizlere arz etmek istediğim hususları, benden çok daha güzel ve belirli bir şekilde şimdi sayın Komisyon Sözcüsü ifade buyurdular. Söyliyeceklerimi âdeta kelimesi kelimesine, hattâ burada sizlere okumak istediğim Fahir Armaoğlu'nun kitabındaki pasaja varınca-ya kadar naklettiler.

Yalnız şunu arz etmek isterim ki, sayın komisyon sözcüsü bu güzel konuşmasını evvelisi gün yapmış olsaydı çok daha iyi olurdu. Maalesef, evvelisi gün burada birçok arkadaşlar sadece his ve heyecan plânında kalarak bâzı görüşler ileri sürdüler ve karma liste usulünü müdafaa ettiler.

Muhterem arkadaşlarım, his ve heyecan plânında kalınacak olursa hakikaten karma sistem câziptir. Çünkü vatandaşa tam bir oy serbestisi tanıyor. İtiraf edeyim ki, ben de bu hususta bir an için tereddüdettim, niçin vatandaşa en geniş mânası ile serbest oy hakkı tanımalıyım diye. Fakat meseleyi akıl ve mantık plânında ele alacak olursak, karma oy, geçen gün kahir bir ekseriyetle kabul ettiğiniz nispi temsilin ruhuna, mantığına, bizatihi sistemin kendisine aykırıdır. Bunu sayın komisyon sözcüsü de ifade buyurdular. Nispi temsille karma liste sistemini bir arada yürütmeye çalışan memleketler vardır. Fakat şimdi izah buyurulduğu gibi, oralarda karma liste aslında ya işlemez bir haldedir, veyahut da bu sistemin mahzurlarını telâfi edecek birtakım çareler düşünülmüştür. Bunlardan biri, yığma oydur. Evvelki gün bâzı arkadaşlar, «Efendim bu pekâlâ başka demokratik memleketlerde var. Bizde niye olmasın?» buyurdular. Fakat bu noktaları göz önüne almadılar. Ya yığma oy sistemini kabul edeceksiniz, veyahut da Fransa'da olduğu gibi bir baraj koyacaksınız. Bu takdirde ne olacak? Karma liste tamamen tesirsiz kalacaktır. Binaenaleyh, hana öyle geliyor ki, tercihli oy usulünden cayıp karma sistemi kabul etmekle, dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olacağız. Hakikaten işlemez bir sistem kabul edeceğiz. Kaldı ki, bu usulün, karma liste usulünün,

getirdiği faydaya karşılık o kadar ağır mahzurları vardır ki, tercihli oy usulünden caymada bilmem haklı bir sebep bulunabilir mi? Teknik mahzurları bir tarafa bırakıyorum. Bir defa içinden çıkılmaz birtakım hesap ameliyeleri ortaya çıkar. Haydi diyelim ki, elektrikli hesap makinalarını Amerika'dan getirip hesaplıyalım. Bunların hepsi bir tarafa. Benim en çok korktuğum, bu sistemi kabul etmekle seçim ahlâkına bir dinamit yerleştirmiş olacağız. Bu sistem hakikaten birçok entrikalara, burada izahı çok uzun sürecektir. Açıkça söylemek lâzımdır, seçim ahlâksızlıklarına yol açacak bir sistemdir.

BAŞKAN — Sayın Kapani vaktimiz tamamdır.

MÜNÇİ KAPANİ (Devamla) — Bir cümle ile bağliayım efendim. Bu meseleyi bir hukuki garanti olarak mütalâa edelim ve hakikaten iyi bir şekilde işliyecek olan ve vatandaşın elinde tesirli bir silâh vasfını alacak olan tercihli oy usulünü kabul edelim. Komisyonun ilk getirdiği şekli kabul edelim. Bu tercihli oyun da, sayın sözcünün demin itiraf buyurdıkları hatalı noktasını tashih ederek ve bunu gerçekten işler bir hale getirerek kabul edelim. Benim mâruzatım budur. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Halil Akyavaş.

HALİL AKYAVAŞ — Pek muhterem arkadaşlarım, bendeniz karma listeye taraftar olan bir kimseyim. Dün komisyonun dağıttığı metne baktım, komisyonun karma listeyi kabul ettiğini zannettim. Ve memleketteki bitaraf vatandaşların hesabına sevindim. Fakat bu sabah anladım ki, komisyonun fikri değişmiştir. Biz 1950 seçimlerinde karma listeyi yapmış, istediğimiz adaya oy vermiştik. Sonra bu değişti. Karma liste usulü kalktı. Bunu yıllarca tenkid ettik. Fakat şimdi yine kabul etmiyoruz. Bitaraf vatandaşlar yönünden karma liste çok mühimdir. Biraz şu memleketin kaderinde bağımsız vatandaşların rolü olduğunu unutmıyalım. Arkadaşlarımız, hep partileri düşünüyorlar. Biraz da adayın kazanma durumunu düşünelim. Vatandaş istediği adayı seçsin. Sonra karma listeyi yaparken mühürlü oy pusulası kullanmak meselesi de mahzurludur. Bu gizli oy vermeyi zedeler. Vatandaş karma liste yaptığı takdirde, istediği kâğıda, istediği şekilde yazsın atsın. Komisyonun getirdi-

ği (b) fıkrasında, mühürlü kâğıtların kullanılacağı yazılıdır. Oyunu verecek seçmen sandık başına gelecek, mühürlü kâğıdı alacak ve doldurup geldiği zaman sandık başkanına tekrar gösterecek, zarfa koyup atacak. Bunun adı da gizli olacaktır.

Nispi temsil sistemini kabul ettiğimize göre hiçolmazsa karma listeden vazgeçmiyelim ve bunu kabul edelim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Raif Aybar.

RAİF AYBAR — Efendim, bu madde üzerinde söz aldığımız zaman komisyon sözcüsünün bu sabahki konuşması yoktu. Bu sabahki konuşmaya bir şey ilâve etmek çok zor. Hele 5 dakika içinde bunu yapmak bir maharet demektir. Bu bozuk baskı ile ikinci tab'ı yapmak gibi bir şey olur. Bunu yapacak değilim. 1, 2 noktayı bilhassa karmaçı arkadaşların dikkate almaları için huzurunuzda çıktım.

Şimdi sayın arkadaşımızın temas ettiği gibi bu maddede ve mütaakıp maddelerde getirilmiş olan bu karma sistem, haddizatında gizli oy prensibinin âmudu fukarisine esaslı bir tekme vurmaktadır. Bu da gizli oya sığacak bir iş değildir. Veriyoruz eline beyaz kâğıdı, bu da mühürlü olacak, içeri gidecek, içerden çıkacak, tekrar hakacak... Bu Türkiye'nin realiteleri önünde, gizli oyu tamamiyle bir tarafa doğru iten bir şekildir. Bu sebeple mahzurları vardır.

VAHAP DİZDAROĞLU — Bu 25 nci maddede.

RAİF AYBAR (Devamla) — Evet ama, 24 nci madde onunla ilgilidir.

Halbuki Türkiye'nin gelenliğini unutmuyalım. Daima kitabı... Bizim en iyi işi yapmamız, büyük bir siyasi hamuleyi taşıyan bu sahalarda en iyi mevzuatı temin etmemiz nasıl belli olacaktır? Şu veya bu literatür parçasına tutunmak değil, satırı satırına içinde yaşadığımız Türk realitelerine tutunmaktır. Belçika'da bu usul tatbik edilir. Belçikalı öğretmen, karma listeyi yaptığı beyaz kâğıdı aynen kullanır. Türkiye yeni bir sistemin içine girmektedir. Türk realitesini de göz önüne almak lâzımdır. Karmaçı arkadaşlarımız bilmezler mi Türkiye'de kaç milyon okur - yazar vardır? Bu okur - yazarların yüzde kaç, 10 lu, 30 lu parti listeleri içinden adayları seçip de kendiliğinden bir karma yapabilecek durumdadır? Sonra bu okur - yazarların

yüzde kaç karma liste yapmak ihtiyacını hissedeceklerdir? Bunları yüzde nisbetine vuracak olursak 100 bin seçmende 10 bin seçmenin böyle bir yazı yazmaya muktedir olmadığı anlaşılır. Bunu bu şekilde kabul ettiğimiz takdirde; bu, ancak şehirde yaşayan münevver kimselerin, politikanın içine girmeden, yalnız oyunu vermek suretiyle siyasi görüşünü açıklayan kimselere inhisar edecektir. Bütün bu arzuları karşılamak için Türk seçmenine en iyi şekilde oyunu kullanma usulünü şu maddelerde tedvin etmiş oluruz.

Binaenaleyh, bir noktaya daha temas edeceğim. Karmaçı arkadaşlar diyorlar ki, yoklamalarda zaten olmazdı. Binaenaleyh, bu tip karma liste yapılmıyacak partiler arasında, diyorlar.

Bir şey daha bilmek lâzımdır ki, partiçiliğin bu safhasında yoklamalardaki oy olur, ayak oyları olur. Bunları yerli yerine yerleştirmek bazı şartlar içinde mümkün olmayabilir, ama, partilerin bir maşerî suuru vardır. Nispi temsil şartları içinde 3 - 5 mebus kazanacak bir parti içinde çalışan delegeler büyük kıymetlere hiçbir zaman uygun oy vermiyeceklerdir. Kaybetmekte olduğumuz eşeği bulmakta olduğumuz gibi bir haleti ruhiye içinde, ben diyorum ki, komisyonumuz bu karma sisteme ait, 24 nci den başlayıp mütaakıp maddeleri geri alsın, eski maddeler üzerinde çalışmalarımıza devam edelim. Teklifimin kabulünü arz ve rica ederim. (Alkışlar).

BAŞKAN — Sayın Sait Erdiç.

SAİT ERDİÇ — Vazgeçtim.

BAŞKAN — Sayın İmadettin Elmas, (Yok sesleri)

Sayın Mehmet Salim Hazerdağlı...

MEHMET SALİM HAZERDAĞLI — Sözümlü Sayın Muammer Aksoy'a bırakıyorum.

BAŞKAN — Buyurun, Sayın Muammer Aksoy.

BAŞKAN — Sayın Muammer Aksoy.

MUAMMER AKSOY — Muhterem arkadaşlar, benden önce konuşan arkadaşlar dün ve bugün karma listenin mahzurları üzerinde durdular. Bendeniz aynı sözleri tekrar edecek değilim. Seçim sistemlerinden birini veya diğerini niçin tercih ettiğimizi göz önünde bulundurarak, o gayeye uygun bir hal sureti bulmak mecburiyetindeyiz. Yapacağım teklif, işte bu gayeleri göz önünde bulundurmamak suretiyle ulaşılan bir hal suretidir. Bununla, bir keşif yapmış olma iddia-

sında da değilim. Şu ve bu noktada ilâveler veya rötüşler yaparak, gayeye daha uygun bir hal sureti daima bulunabilir.

Seçim Kanununda kabul edeceğimiz ana prensiplerden biri şu olmalıdır: «Her seçmen kendi ağırlığı nisbetinde seçimin neticesine tesir edebilmek imkânına sahip olmalıdır. Ne fazla ne de eksik.» Karma liste kabul edildiği zaman, birkaç partiden aldığı adaylarla karma bir liste yapan şahısa, seçimin neticesine tesir etme bakımından, sadece bir tek seçmenin ağırlığını değil, binlerce seçmenin iradesinden daha fazla bir tesir imkânını tanımaktayız. Binlerce seçmenin istediği neticeyi, bir iki seçmen değiştirebilmektedir. İşte kabul edilemeyecek cihet buradadır.

Meselâ bir ildeki seçimde, farz edelim ki, Cumhuriyet Halk Partisi listesi 120 bin oy almıştır. Karma listeyi kabul ettiğimiz zaman, 120 bin seçmenin hangi neticeyi istediği hiç nazarı itibara alınmıyabilir. Zira 120 bin şahıs parti listesini olduğu gibi atsa ve 120 veya iki, üç seçmen de karma liste yapmış olsa, C. H. P. listesinden kimlerin seçileceği, işte sadece karma liste yapmış olan bu bir avuç seçmenin arzusuna göre taayyün edecek ve 120 bin seçmenin iradesi hiç nazarı itibara alınmıyacaktır.

Faraza 120 bin seçmenin hepsi, o il listesinde yer almış olan parti genel sekreteri veya parti genel başkanını, - ki listenin başında yer almaktadırlar - listede kendilerinden sonra gelen C. H. P. adaylarına tercih ettiği halde, 120 veya 2 - 3 karma listede genel başkan veya genel sekreterin yazılmayıp listenin sonundaki adayların yazılmış olması, bu liste sonundaki şahısların seçilmeleri ve genel başkan ile genel sekreterin seçilmemesi neticesini doğurabilecektir. Demek oluyor ki, karma liste yapan birkaç yüz, hattâ beş, on şahıs, bir parti listesinde seçilme şansı en kuvvetli olan, yani binlerce, onbinlerce hattâ yüzbinlerce şahsın muhakkak surette seçilmesini istediği adayların seçilmemesi, buna karşılık seçilme şansı çok zayıf yani binlerce, onbinlerce şahsın tercih etmediği daha doğrusu listenin en sonunda seçilmesini istediği adayların, en başta seçilmesini mümkün kılacaktır. Bu durumda, bir ilçe başkanı, seçimlerin neticesine hâkim olabilecektir. Hulâsa bu yolu kabul ettiğimiz takdirde, seçimlerde, 80 - 90 bin hattâ yüzbinlerce oy değil, fakat bir, iki bin, kırkaç yüz, hattâ sadece bir iki rey daha ağır basabilecek ve seçimin kaderini tâ-

yin edebilecektir. Böyle bir neticenin kabul edilemeyeceği ise aşîkârdır.

Muhterem arkadaşlarım, bâzı arkadaşlarımızın da belirttiği gibi, bu garip imkân birçok ah-lâksızlıklara, hilekârlıklara yol açacaktır. Dürüst ve gerçek bir seçim istiyorsak, bu yolu kapamak lâzımdır. Tekrar etmeme lüzum yoktur ki, karma listenin bu mahzurları, nispi temsil sisteminde kendisini göstermektedir.

Bloke liste sistemini kabul ettiğimiz taktirde ise, gerçi bu gibi hileler imkânsız hale gelecek, fakat seçmenin, rey verdiği partinin adayları içinde önce hangisinin seçileceğini tâyin ve tesbit hususunda hiçbir rolü kalmıyacaktır. Meselâ 120 bin rey alan parti listesinde sırada dördüncü gelen aday, üçüncü adaya nazaran on binlerce şahıs tarafından tercih edilse bile seçilemeyecektir. Şu hale göre, halka istediği şahısları seçme hakkı tanınmıyor demektir. Bu sebeple bendenize en doğru yol, muhakkak ki, tercihli oy sistemidir. Ama itiraf etmek gerekir ki, komisyonun getirdiği hal sureti, tercihli oy sistemini kâğıt üstünde bırakmakta, onu pratik değerden tamamen mahrum hale getirmektedir. Farz edelim ki, bir partinin listesi 120 rey almış ve bu listeye 3 milletvekili isabet etmektedir. Listedeki dördüncü sırada gelen adayın üçüncü sırada gelen adaya tercih edilerek milletvekili seçilebilmesi için, ona nazaran 60 bin bir aded fazla tercih işareti olması lâzımdır. Tatbikatta, böyle bir şeyin vukubulması nerede ise imkânsızdır. İşte onun içindir ki, yeni bir teklif yapıyorum: Prensip aynı olmakla beraber, zımni olarak tercih etmekle, sarîh olarak tercih etmek arasında fark gözetmek lâzımdır. Zira bir partinin listesini olduğu gibi atan şahıs, genel olarak bu listeyi beğenmiştir; bu partiyi parti olarak iktidara lâyık görmüştür. Ama muhakkak surette, listedeki sırayı da kendi görüşüne tamamen uygun bulmuş değildir. Yani birçok şahıs, seçimle iktidara gelecek parti üzerinde durmakta ve fakat şahıslar, adaylar üzerinde durmamaktadır. Bu sebeple bu gibi şahıslar, sıra ile ilgilenmiyerek, parti listesini olduğu gibi atmakla yetinmektedirler. Buna karşılık, parti listesini olduğu gibi atan şahısların bir kısmı da, bu listedeki sırayı dahi uygun bulmakta ve bundan ötürü de tercih işareti koymak için lüzum görmemektedirler. Demek oluyor ki, tercih işareti bulunmayan liste-

lerden sadece bir kısmı, seçmenin aday sırası bakımından dahi iradesine uygun düşmektedir. Şu halde bir adaya açıkça verilen tercih işareti ile, işaretsiz bir listede listenin başında bulunan adayın durumunu seçim bakımından aynı mahiyette ve aynı ağırlıkta basan olaylar olarak değerlendirmek doğru değildir. İşaretsiz listede listenin başlarında gelmekle, tercih işareti almak arasında bir derece farkı gözetmek caizdir. Kanaatimizce : Bir listede bir aday lehine yapılmış tercih işaretlerini, yani sarih tercihleri, zımnen tercih mânasına gelebilen işaretsiz listede listenin başında gelmeye nazaran, birden fazla emsalle - meselâ iki ile - çarpılarak değerlendirmek lâzımdır. Yukarıda verdiğimiz 120 oyluk liste misalini tekrar ele alırsak : Komisyonun daha önce yapmış olduğu teklife göre, dördüncü adayın, 60 bin bir aded fazla tercih işareti aldığı takdirde, üçüncü adayın yerine geçerek milletvekili seçilmesi mümkün olabilecektir. Benim teklif ettiğim usul kabul edilecek olursa, aynı neticeye ulaşmak için sadece 40 bin bir aded fazla tercih işareti almak kâfi gelecektir. Atılan oy listelerinden 80 bini işaretsiz ve geri kalan 40 bini bir oy listesi dördüncü aday lehine işaretli olup üçüncü aday lehine hiç tercih işareti yoksa (veya dördüncü aday lehine 45 bin 1 liste işaretli olduğu halde, üçüncü aday lehine sadece 5 bin liste işaretli ise), işaretli 40 bin bir oy, 2 emsali ile çarpılarak 80 bin 2 sayılacak, üçüncü aday ise, sadece 80 bin zımni tercih puanını aldığından, dördüncü aday üçüncü adaya tercih olunacaktır. Hulâsa : Komisyonun eski teklifine göre sıranın değişebilmesi için, % 51 tercih işareti almak zaruri iken, benim teklifimde % 33 kâfi gelmektedir. Eğer bu dahi sert görülür ve tercih sisteminin işlemesi için pratik sayılmıyorsa, bir aded tercih işareti 3 ile çarpılabilir. O zaman nisbet % 25 e düşer.

Belirtmek isterim ki, küçük illerde tercih işareti ile sırayı değiştirebilme imkânı daha kolaylaşmaktadır. Meselâ 60 bin oy alan ve 3 milletvekili çıkaran bir listede, 20 bin tercihlili oy neticeye müessir olacaktır. Bu teklifimi komisyondaki arkadaşlara arz ettim. Sanırım ki, bu teklifi kabul etmekle tercihlili oy sisteminin işlemesine biraz daha imkân vermiş olacağız. Fakat karma listede olduğu gibi birkaç yüz kişi değil, 20 - 30 bin kişi neticeye tesir edebilecek-

tir. Kanaatimce bu hal sureti, adalete daha uygun düşecektir. Herkese kendi oyunun ağırlığı nisbetinde bir tesir imkânı tanımış olacağız.

BAŞKAN — Yoklama yapacağız efendim. (Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Efendim, son gelen arkadaşlarla yeter sayı elde ettik, bu sebeple konuşmalar devam ediyoruz. Yeterlik önergesi var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

24 nü madde üzerinde uzun görüşmeler yapıldığı cihetle mevzu tamamiyle aydınlanmıştır. Görüşmelerin yeterliğinin oya konulmasını teklif ederiz.

Süleyman Bilgen Zeki Baltacıoğlu
Abdurrahman Altuğ

BAŞKAN — Efendim, yeterlik önergesi aleyhinde konuşmak isteyen arkadaşımız var mı? Cemal Reşit Eyyüboğlu.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU — Muhterem arkadaşlar, komisyon vakitle tahdidolunmuş olarak istediği gibi konuşabiliyor. Bizler 5 dakika ile tahdid edilmiş bulunuyoruz. Komisyon sözcüsü yarım saat konuşuyor. Bir yabancı kandan maddeler okuyor. Bir yazardan parçalar okuyor; fakat bahsettiği kanun maddelerinin aşağısını yukarısını okumuyor. Bahsettiği yazarı kitabından aşağıdaki sayfaları okumuyor. Bu suretle mesele tavazzuh edemiyor, ve nitelik de etmemiştir. Biz de cevap vermek için biraz zamana muhtaçız. Zaten geriye birkaç arkadaşımız kalmıştır. Müsaade edin konuşalım.

BAŞKAN — Oturum başında söz alan arkadaşların sayısını yüksek bilginize sunmuştum. Ondan sonra 9 arkadaşımız daha söz almıştır. Şimdiye kadar konuşan arkadaşlarımızın sayısı ise 6 dır. Halen 16 arkadaşımız daha konuşmak üzere söz almış bulunmaktadır. Şimdi bir arkadaşım daha söz alması suretiyle söz alanların sayısı 17 ye yükselmiş oluyor. Yeterlik önergesini yüksek oylarımıza sonuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Yeterlik kabul edilmiştir. Şimdi önergeleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyon sözcüsünün konuşmasının ışığı altında müzakerelerin salim bir sonuca ulaşabilmesi için aşağıdaki iki şeklin oya sunulma-

sını ve Genel Kurulun iradesi hangisinde tecelli ederse ona göre formülü ve ölçüsü bulunmak üzere 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31 ve diğer ilgili maddelerin komisyona tekrar iadesini arz ve teklif eylerim.

Ferda Güley

1. — Karma sistem.
2. — Tercihli oy sistemi.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Efendim, anıyabildiğime göre Ferda Güley arkadaşımın takriri karma liste prensibi mi müzakere mevzuu olsun, yoksa bundan vazgeçilerek geniş bir hudut içinde işliyecek şekilde temsil sistemi mi müzakere mevzuu olsun. Bunun prensibi halledilince maddeleri biz geri alabiliriz. Bir mahzur yoktur. Esasen diğer maddelerimiz de buna göre hazırlanmıştır.

BAŞKAN — Diğer önermeleri okutuyorum.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU — Efendim, önergemizin izahı için söz verecek misiniz?

Yüksek Başkanlığa

24 neü maddenin işbu tercihli oy esasına göre düzenlenmesi için komisyona iadesini arz ve teklif ederiz.

Zeki Baltacıoğlu Abdurrahman Altuğ
Hüseyin Ulusoy Ziya Müezzinoğlu
Vasfi Gerger Sait Naci Ergin

Salih Türkmen

Yüksek Başkanlığa

Milletvekilliği seçimi kanunu tasarısının komisyon tarafından getirilen yeni şekliyle 24 neü ve bu konuyla ilgili 25, 27 ve 28 neü maddeleri tatmin edici olmaktan çok uzaktır. Şöyleki :

1. — Tercihli oy sistemi müessir ve işler bir hale getirilmesi gerekirken tasarıdan tamamen çıkarılmıştır.

2. — Seçmene karma liste yapma imkânını sağlayan hükümler ise, Anayasa ile kabul edilen «gizli ve serbest oy kullanma» prensibine açıkça aykırıdır.

Yukarda arz edilen hususlar dikkate alınmak suretiyle ve yeniden düzenlenmek üzere sözü geçen maddelerin komisyona iadesini arz ve teklif ederiz.

Ferda Güley Reşat Tardu
İlhan Özdi Lâtfi Engin

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arz ettiğim sebeplerle 24 neü maddenin ve mütaakıp maddelerin müzakereye konan yeni şekillerinin yerine; tasarının aslında ki 24 neü madde ile mütaakıp maddelerin görüşme konusu yapılmasını arz ve teklif ederim.

Raif Aybar

Yüksek Başkanlığa

24 neü ve mütaakıp maddelerde komisyonun ilk teklifinin dikkat nazarına alınmasını ve müzakere edilmesini arz ve teklif ederim.

Münci Kapanı

Yüksek Başkanlığa

Milletvekili seçim kanunu tasarısının 24 neü maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini teklif ederiz.

Madde 24. — Seçmen oyunu kullanırken ister bu kanuna göre hazırlanmış basılı bir oy pusulasından, ister beyaz bir kâğıttan faydalanabilir.

İkinci halde, oy pusulasına basılı listelerinden birindeki adayların tamamını veya bir kısmını yazabilir.

Basılı liste üzerinde seçmen lüzumlu görüşü, silinti, değişiklik ve ilâveleri yapabilir.

Cemal Reşit Eyüboğlu Nuri Kınık
Muhittin Gürün Âdil Toközli

Yüksek Başkanlığa

Komisyonca bu kere hazırlanan 24 ve 25 neü maddelerle getirilen usul seçimin serbestisi ve gizliliği prensiplerine külliyen aykırıdır.

Seçmene serbestçe karma liste yapma imkânını vermek ve seçmenin sildiği adaya haksız olarak oy verilmiş sayılmasını önlemek için 24 neü maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini, 25 ve mütaakıp maddelerin de bu esasa göre yeniden düzenlenmek üzere komisyona iadesini arz ve teklif ederiz.

Muhittin Gürün Nuri Kınık

Madde 24. — Milletvekili seçiminde aşağıdaki oy pusulaları kullanılır :

a) Siyasi partiler için, adayların adlarını gösteren basılı oy pusulaları,

b) El ile yazılmış her çeşit karma oy pusulaları.

Muhittin Gürün Nuri Kınık

Temsileiler Meclisi Başkanlığına

Yüksek Heyetin büyük ekseriyetiyle kabul buyrulmuş olan nispi seçim sistemi ile bağdaşması mümkün olmadığından 24 ncü maddenin yeni şeklindeki (b) bendinin metinden tayyını arz ve teklif ederiz.

Mebrure Aksoley Ziya Müezzinoğlu

Yüksek Başkanlığa

Seçmen vatandaşlara oy verme esnasında kolaylık sağlanabilmesi için 24 ncü maddenin (A) fıkrasında bulunan çift mühürlü tâbirinin kaldırılmasını saygılarımla arz ve teklif ederim.

Halil Akyavaş

Yüksek Başkanlığa

Nispi temsil usulünde, karma liste, azınlığın iradesini çoğunluğun iradesine hâkim kılar mahiyette olması ve seçimlerde geniş ölçüde hilelere yol açması sebebiyle 24 ncü maddenin (b) bendinin çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Alp Kuran

Yüksek Başkanlığa

Milletvekilleri Seçimi Kanununun 25 nci ve mütaakıp maddelerinde kabul edilen «tercihli oy usulü» yerine «karma liste usulü» nün kabulüyle bu maddenin aşağıdaki esaslar dairesinde düzenlenmesi için komisyona iadesini arz ve teklif ederiz.

Şükûfe Ekitler Rıza Göksu Necip Bilge

1. Karma liste, kapalı oy verme yerinde bulundurulacak çift mühürlü kâğıtlar üzerine bizzat seçmen tarafından yazılmak suretiyle tanzim edilebilmeli, ve kapalı oy verme yerinde zarflanarak sandığa atılmalıdır.

2. Bir seçim çevresinde sandıklardan çıkacak karma oy puslalarının sayısı, o çevrede kullanılmış bütün oy puslalarının toplamının yüzde onunu aştığı takdirde parti listelerindeki sırayı değiştirme bakımından hüküm ifade edeceği kabul edilmelidir.

3. Tasarıda, her ne suretle olursa olsun evvelden tanzim edilmiş karma oy puslalarının dağıtılması önlenmeli ve bâzi mahallî tertiplere başvurmak isteyenlerin baskısından seçmenin serbest iradesini vikaye için tasarının 41 nci maddesinde yer almış bulunan müeyyide gibi bir müeyyide de kabul edilmelidir.

Yüksek Başkanlığa

Madde 24 ün (a) bendinin aşağıdaki tarzda düzenlenmesini arz ve teklif ederim.

Vahap Dizdaroğlu

a) Siyasi partiler adaylarının adlarını gösteren basılı oy puslaları,

Gerekçe

Bu kanunla adayların sıraya konuluşu tesbit edilmediğine göre bu ilâvenin çıkarılması icabetmektedir.

Yüksek Başkanlığa

Karma liste hakkında komisyonun getirdiği oy gizliliği prensibine aykırıdır. Bunun geri alınması ve «tercihli oy» hakkında sözcünün bahsettiği yeni komisyon formülünün görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Nurettin Ardıçoğlu

Yüksek Başkanlığa

Madde 24 ün karma liste esasına göre yeniden yazılması için komisyona iadesini arz ve teklif ederim.

Şahap Kocatopçu

SAİT ERDİNÇ — Efendim, benim de bir önergem vardır. Onun da okunmasını rica ediyorum.

Yüksek Başkanlığa

24 ncü maddenin komisyoneca hazırlanmış son şekli, yeni Anayasa tasarısının seçimlerin «serbest, eşit ve gizli» olması hakkındaki 55 nci maddesinin âmir hükmüne aykırı olduğundan bu maddenin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Madde 24. — Milletvekili seçiminde aşağıdaki oy puslaları kullanılır :

a) Siyasi partiler için, bu kanunda yazılı usuller gereğince sıraya konulmuş olan adayların adlarını gösteren basılı oy puslaları,

b) Beyaz kâğıtlara yazılmış karma oy puslaları,

c) Bağımsız aday veya adaylar için yazılı veya basılı oy puslaları.

Feridun Üstün

Yüksek Başkanlığa

Tasarıdaki 24 ncü maddenin aşağıdaki şekilde kabulünü arz ve teklif ederim.

Sait Erdinç

Madde 24. — Milletvekili seçiminde siyasi partiler ve bağımsız adaylar, adayların adlarını gösteren basılı oy puslaları kullanabilirler.

Seçmen dilediği adayları yazarak oy pusulası doldurmakta serbest olduğu gibi matbu oy pusularında yazılı isimlerden dilediğini söylebilir ve yerlerine başka adayların isimlerini yazabilir.

BAŞKAN — Önergeler, bir kısım maddelerin komisyona geriverilmesi hakkındadır. Bir kısım önergeeler de eski maddelerin muhafaza edilmesi veya yeni maddeler teklifi ile bazı bentlerin çıkarılması merkezindedir. Bir tanesi de tercihli oyun reddedilmesi suretiyle karma listenin kabulü hakkındadır. Bunların herbirini ayrı ayrı oylarınıza sunacağız. Bunlardan en aykırı olanı maddelerin komisyona geriverilmesi hakkındadır. Evvelâ onu okutuyorum.

FERDA GÜLEY — Efendim, usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz.

FERDA GÜLEY — Muhterem arkadaşlar; nihayet iki istikamette ihtiyaçlar kristalize oluyor. Birincisi; karma sistem ve karma şekildir, ikincisi; tercihli oy şeklidir. Bu iki mesele Yüksek Heyetiniz tarafından burada halledilmediği takdirde hiçbir surette neticeye varmak mümkün olmayacaktır. Komisyona havaleler meseleyi halletmeyecek, bulunacak formüller dönüp dolaşacak aynı yere gelecektir. Şayet benim vermiş olduğum takdir Yüksek Riyaset Divanı tarafından bu meselenin halledileceği mahiyetinde telâkki buyurulursa, diğer takvirlere takaddümen reye konulmasını istirham edeceğim. Zira bu önerge iki mühim hususu halledecektir.

BAŞKAN — Başkanlık Divanınca evvelâ sizin önergenizin okunmayacağına dair bir bilginiz var mı? Sayın Güley... (Gülüşmeler) (Alkışlar)

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Efendim, ben

önergemi geri alıyorum. Ferda Güley arkadaşımızın tavrına katılıyorum.

BAŞKAN — , arkadaşlarımızın önermeleri üzerinde ayrıca izahatta bulunmasına mahal yoktur. Önergeler sırasına göre oyunuza sunulacaktır.

T. Meclisi Başkanlığına

Vatandaşın serbest oy kullanma hakkını sınırlandıran ve parti entrikalarına yol açan tercihli oy usulü yerine karma listenin kabulünü arz ve teklif ederim.

Emin Soysal

(Ferda Güley'in önergesi tekrar okundu.)

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-ÖĞLU — Komisyona iade edilmesi hususuna katılmaksızın diğer iki hususun oya konulmasını rica ediyoruz.

ZEKİ BALTACIOĞLU — Efendim, karma listenin kabulü yoluna gidilmiştir. Fakat bizim getirdiğimiz teklifte tercihli oy sistemi vardır. Onun için önergemizin oya konulmasını rica ediyoruz.

BAŞKAN — Sayın Zeki Baltacıoğlu arkadaşımızın görüşü yerindedir. Evvelâ onun önergesini okutuyorum.

(Zeki Baltacıoğlu ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

FERDA GÜLEY — Bu okunan önergeye katılıyorum, efendim.

BAŞKAN — Bu önergeye Sayın Ferda Güley arkadaşımız da katılıyorlar. Onun için yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Müsaade ederseniz diğer önermeleri oyunuza sunmayacağım. Yalnız içlerinde maddeye fıkra eklenmesi hakkındaki teklifler, madde komisyondan geldikten sonra ayrıca görüşülecektir. Komisyon bu maddeyi hazırlamak için münasip zaman istemiştir. Onun için bir çeyrek Oturuma ara veriyorum.

Kapanma saati : 11,45

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 12,00

BAŞKAN — Kazım Orbay

KÂTIPLER : Alev Coşkun, Rifat Çini

BAŞKAN — Oturumu açıyorum. 24 ncu maddeyi eski metinden okutuyorum.

Üçüncü Bölüm

Seçim günü işleri

Kullanılacak oy puslası

MADDE 24. — Milletvekili seçiminde :

a) Siyasi partiler için, bu kanunda yazılı usuller gereğince, sıraya konulmuş olan adayların adlarını gösteren basılı oy puslaları,

b) Bağımsız adaylar için, yalnız bir bağımsız adayın adı basılı veya el ile yazılı oy puslası, kullanılır.

BAŞKAN — Efendim, 24 ncu madde eski metin olmak üzere yeniden yüksek bilgilerinize sunuldu. Madde hakkında söz istiyen... (Açık oğ var sesleri)

ŞAHAP KOCATOPÇU — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

ŞAHAP KOCATOPÇU — Muhterem arkadaşlarım, bu madde teferruatı ile görüşüldü. Bendeniz yalnız B fıkrasına temas edeceğim. Karma listenin parti listeleriyle uyuşmayacağı, bağdaşmayacağı fikrini kabul etmiştik. Binaenaleyh eskiye rücu etmemek lâzımdır. Ancak tarafsız vatandaşların liste tanzim edebilmeleri için, meselâ; bir ilde on aday gösterme imkânı varsa, o ilde on tane tarafsız varsa, - tamamen nazari konuşuyorum - yalnız tarafsızlara rey vermeyi isteyen bir vatandaş çıkarsa, hiç olmazsa iki - üç tarafsız bir listeye koyar. Bunda sistemi bozan bir mahiyet görmemekteyim. Buna imkân verilmesini teklif etmekteyim.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU — Usul hakkında söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU — Muhterem arkadaşlar, Riyasetten istirham ediyorum; bir noksanın ikmali için oyladığımız metin, döndü, dolayla yine geldi, anlıyamadık. Komisyona bir

vazife verildi o şimdi geldi eski metinde ısrar ediyor. İzahat rica ederim.

İkincisi; 24 ncu madde oylanacaksa, bunun oya konulması hakkında önerge vardır. Dikkat nazarmıza arz ederim.

BAŞKAN — Yalnız şunu rica edeceğim. Bu önerge yeni 24 ncu maddeye aitse, yani komisyonun getirmiş olduğu 24 ncu maddeyi alâkadar ediyorsa açık oya konmasını oyunuzda sunacağım.....

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU (Devamla) — Bizim önergemiz 24 ncu maddenin açık oya konması merkezindedir.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Muhterem arkadaşlar, Cemal Reşit Eyüboğlu arkadaşımızın tereddütlerine mahal olmadığı kanaatindeyim. Biraz evvelki oylarınızla tercihli oya geniş mikyasta imkân veren hususun kabul edilmesine ait önerge huzurunuzda sunulmuştur. Vaziyet böyle olunca 24 ncu madde ile getirilen karma sistem kendiliğinden kalkarak eski metnin müzakere edilmesi zarureti hâsıl olduğundan tercihli oy sisteminin müzakere edilmesi bir zaruret halini aldığından eski metin üzerinde müzakereye devam edilmesini rica edeceğim. Müsaade buyurursanız, şu noktayı arz edeyim; tercihin işleyip işlmeyeceği hususunda getirilecek olan teklif ya sizleri tatmin eder veya etmez. Komisyon 33 ncu maddeyi metinden çıkartmaktadır. Buna mukabil hemen arz edeyim ki, arkadaşlarımızın istedikleri bütün hususlar 34 ncu maddede ifade edilmiştir. Bu sebeple endişe etmeye lüzum yok.

BAŞKAN — Efendim, Yüksek Kurulunuzu aydınlatmak için her madde hakkında mâruzatta bulunuyordum. Şimdi mâruzatımı topyekûn arz edeyim. Komisyonun Başkanlık Divanına verdiği malûmat şudur :

24 nci madde eski metin, 25 nci madde değiştirilen metin, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 nci maddeler eski metin. 33 nci madde tasarıdan çıkarılmıştır. 34 nci madde yeni metin olarak yüksek bilgilere sunulacak. 39, 41, 42, 43, 44 nci maddeler eski metin. Geçici birinci madde eski metin. 2 nci madde yeni metin. Bunun içerisinde 3 nci madde olmak üzere ilâve yapıyor.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU — Basılıp dağıtılın.

BAŞKAN — Maddeler huzurunuzda arz ediliyor. Basılıp dağıtılmasına zaman yoktur. 24 nci madde hakkında başka söz isteyen var mı?

MEHMET ÖZBAY — Efendim, 24 nci maddenin son fıkrası hakkında bir mâruzatta bulunacağım, biliyorsunuz son fıkra, bağımsız adaylar için yalnız bir bağımsız adayın adı basılı veya el ile yazılı oy pusulası kullanılır diyor. Aziz arkadaşlarım, demin de arz ettim parti listeleri ile oylanmamak şartıyla bağımsız adayların kendi aralarında müşterek liste yapmalarında fayda vardır. Bunun en büyük faydası bir parti iktidar veya muhalefette ise yolunu şaşırırsa, vaktiyle Hürriyet Partisinin yolunu şaşıracağı gibi yani efkârı umumiyenin tasvibini toplayan bir bölünme hâsil olursa o zaman vaziyet ne olacaktır. Bu şekilde yolunu şaşırarak kıymetli arkadaşlarımızın akabinde bir partiye gittiklerinden hem gücünü kaybedecek hem de çalışmadan olacaktır. Bu madde böyle olduğu takdirde başka partiler bu şahıslara itibar etmeyecekler ve partilerine almıyacaklardır. Yani parti idarecilerinin böyle şahıslara ihtiyaçları olmayacaktır. Eğer bu şekil kullanılacak olursa dışardaki partiler için bir tehlike mevcut olmayacak ve vatandaşların da elleri kolları bağlanmamış olacaktır. Bu suretle bir açık kapı bırakmak suretiyle teşkilâtta tutulan seçilen insanlara karşı bir ihtiyaç duyulacaktır. Bu suretle daha muslihane hareket edilmiş olacaktır kanaatindeyim.

Ben tatbikatı bilmiyorum. Yalnız bence bu kapının açık bırakılmasında bir zaruret vardır. Bağımsızlar, kendi aralarında müşterek liste yapabilirler; yahut da bu fıkrayı tamamen kaldıralım. Bu fıkrada kapı açık kalsın efendim.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Efendim, önergeler var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

Madde 24 ün (b) fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Şahap Kocatopçu **Orhan Köprülü**
Raşit Beşerler **Cevdet Geboloğlu**

Madde 24. — Fıkra b) Bağımsız adayların aralarında müşterek veya tek olarak basılı veya el yazılı oy pusulası kullanılır.

Yüksek Başkanlığa

24 nci maddenin 2 nci bendinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

«(b) Bağımsız adaylar için, o ilin çıkaracağı milletvekili sayısını aşmamak üzere, bağımsız aday veya adayların adı basılı veya el ile yazılı oy pusulası kullanılır.»

Ali Kuran

Yüksek Başkanlığa

24 nci maddenin (b) fıkrasının aşağıdaki şekilde düzeltilmesini arz ve rica ederim.

Ali Erel

b) Bağımsız adaylar için, yalnız bağımsızların adları yazılı basılı veya el ile yazılı oy pusulası kullanılır.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Komisyonun fikri bilinmeden oya vaz' edilmesinden belki mahzur doğabilir. Onun için kısa bir izahat vermek istiyorum efendim;

Komisyon olarak katılmıyoruz. Çünkü:

1. Prensip itibarıyla bütün listelerin o çevrelerin çıkaracağı milletvekili sayısı kadar aday ihtiva etmesi usulünü kabul ettiniz. Onun için prensibi itibarıyla olamaz.

2. Bir partinin en aşağı 15 ilde teşkilât kurması şartını kabul ettiniz. Bu bakımdan da doğru değildir.

FAHRİ BELEN — Kabul ettiğimiz Anayasanın 53 nci maddesinde (55 oldu sesleri.) 55 nci maddesinde; vatandaşın seçme ve seçilme hakkına taarruz var mı, yok mu?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Siz, seçme hakkını iştirakte ararsanız, tek başınıza seçilmek imkân ve kuvvetine malik iseniz, hiçbir kayıt ve şarta tâbi değilsiniz. Bir partinin listesinde müstakil olarak yer almak imkânına sahip iseniz yine hiçbir memnuniyet yoktur.

Tek başına adaylığını koymak ve seçilmek mümkün olduğuna ögre Anayasanın temsil ettiği haklar kısımlı değildir.

BAŞKAN — Sayın Alp Kuran.

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlar; komisyon sözcüsü arkadaşımızın serd ettiği mütalâalara iştirak imkânı yoktur. Siyasi partilerin seçime katılmak için onbeş ilde teşkilât kurması şartı siyasi partilerin çoğalmasını önlemek için konulmuş bir kayıttır. Ancak, bundan evvel belirttiğim gibi, Anayasadaki seçilmek hakkı, sübjektif bir haktır. Esas itibariyle şahsa bağlı bir haktır.

Süphesiz vatandaş bu sübjektif hakkını bir siyasi partiye mensubolmak suretiyle tecelli ettirebilir. Fakat vatandaş Anayasanın verdiği seçilmek hakkı icabı bir siyasi parti listesine girmeden de bu imkânı bulabilmelidir, eşit şartlarla seçilebilmelidir. Halbuki, bağımsızlar için liste yapılması kaydı, vatandaş seçilmek imkânından fiilen mahrum eder mahiyetindedir. Anayasanın tanıdığı sübjektif bir haktan, vatandaş bu suretle menetmek, hem seçilen bakımından, hem de seçen bakımından büyük bir mahzurdur, Anayasa dolayısıyla aykırıdır, ve bağımsızların da Meclise gelmesi isteniyorsa, onları müşterek liste yapmaktan mahrum etmenin ne bu Anayasa ile, ne de demokratik rejimle bağdaşmadığı tezahür etmektedir.

Filhakika, muhterem arkadaşlar, 25 milletvekili çıkaran bir seçim çevresinde bendeniz siyasi iktidara tesir etmek istersem, ve bunun için de bağımsızların seçilmesini istersem, elbette bir tek şahsa oy verebilirim. Ama diğer taraftan, bir siyasi partiye oy vererek siyasi iktidara tesir etmek isteyenler, 25 kişiye oy verecek. Binaenaleyh, benim de, demokrasinin eşitlik prensibi icabı, 25 bağımsız adaya oy verebilmem gerekir. Seçimlerde gaye daima siyasi iktidara tesir etmek olduğuna göre, vatandaş bir kişiye oy verecek yerde, ister istemez 25 kişiye oy vermeyi tercih edecektir. Böylece, hem seçme hem de seçilme hakkına müdahale edilmiş olunacaktır. Kaldı ki, bağımsız aday listeleri yapılmasının demokrasie ve Anayasaya aykırı olduğu iddiası da vârit değildir. Nitekim, nispi temsil sistemini kabul eden bazı memleketlerde, bağımsız adayların da müşterek listelerle bir araya gelmeleri imkân dâhiline sokulmuştur. İtalya'da meselâ böyledir. Bu itibarla

bir ilin çıkaracağı milletvekili adedini aşmamak şartıyla, bağımsız adaylar tek bir liste içinde birleşebilmelidirler. Bunun nispi temsile mugayir hiçbir tarafı yoktur.

BAŞKAN — Bir iki önerge var, yüksek oyunuza sunacağım.

Yüksek Başkanlığa

Şimdi okunan 24 nü maddenin (b) bendinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

«b) Bağımsız adaylar için, aday sayısını aşmayan sayıda bağımsız adayların adı yazılı veya basılı oy pusulası kullanılır.»

Mehmet Özbay

BAŞKAN — Efendim (b) bendi hakkında verilen önergelerin hepsi, taşıdıkları mâna itibariyle birdirler. Bunlardan bir tanesini okuyup yüksek oyunuza sunulacaktır.

(Ali Eren'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon?...

SÖZCÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Kabul-miyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeleri kabul edenler... Kabul etmeyenler?... Hepsi aynı mahiyettedir... Önergeler kabul edilmemiştir.

Başka önerge yoktur. Yalnız 24 nü maddenin açık oya arzı hususunda bir önerge vardır okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

Karma liste tanzimine imkân vermeyen 24 nü maddenin açık oya konulmasını arz ve teklif ederiz.

Ihsan Ögat	Muhittin Gürün
Ethem Serin	Nihat Belger
Celâl Sungur	Vefik Piriñcioğlu
Cemal R. Eyüboğlu	İlhan Özdil
Fahri Belen	Ahmet Atılğan
M. Salim Hazerdağı	Hızır Cengiz
Emin Soysal	M. Rauf İnan
Halil Akyavaş	Mahir Pamukçu
Vedat Dieleli	Nuri Kınık
İ. Selçuk Çakıroğlu	Reşat Tardu
Lütfi Engin	Hulûsi Selek

M. Ali Kuşbasar

BAŞKAN — 24 ncu maddeyi, metinde olduğu gibi kabul edenler; beyaz, kabul etmeyenler; kırmızı, çekinirler; yeşil, oy vereceklerdir.

A) dan başlıyoruz.

Efendim, oylarını kullanmayan sayın üyeler kaldı mı?.. Oylama muantelesi bitmiştir.

MEHMET HAZER — Efendim, bu oylama yanlış oldu. Bunu arz edeceğim müsaadenizle.

BAŞKAN — Buyurunuz, efendim,

MEHMET HAZER (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, bu mesele biraz evvel yüksek oyunuza arz edilmişti ve bir karara bağlanmıştı.

Kısaca arz edeyim bunu; komisyonun teklifi veya bazı arkadaşlarımızın teklifleriyle, karma liste mi, tercihli oy mu, diye mesele söz konusu oldu. Netice, tercihli oy olarak tecelli etti. Buna göre, komisyon, bir yeni metinle gelsin dendi. Şimdi ayrıca, karma liste olsun diye açık oya gitmeye; ne lüzum var, ne de buna kanunen ve mantıken yer var. Usül bakımından ben müteReddit olduğum için reyimi de kullanmadım. Reddedilen bir meseleyi başka bir yoldan açık oya arz etmek usulen doğru değildir. Başkanlık-

tan istirham ediyorum; neticeyi arz ettiğim esaslara göre ilân etsinler. Ve bunun lüzumu olmadığını beyan etsinler.

BAŞKAN — Açık oya konmazdan evvel 24 ncu maddenin yeni veya eski metin üzerinde oya konup konmamasını nasıl düşündüklerini imza sahibi üyelere tekrar sordum. Eski metnin açık oya konmasında 18 arkadaş birleşmiş bulunuyorlar. Başkanlık Divanı için buna hayır demek tüzük gereğince mümkün değildir. Oylama yapılmıştır, sonucunu arz edeceğim.

Oyların sonucu :

Oya katılan âza sayısı :	145
Kabul edenler :	85
Reddedenler :	47
Çekinirler :	13

Bu sonuca göre 24 ncu madde Yüksek Heyetinize kabul edilmiştir.

Saat 14,30 da toplanmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 12,35

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 14,30

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KATIPLER : Alev Coşkun, Rifat Çini

BAŞKAN — Efendim, yoklama yapılacaktır. (Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Efendim, gündeme devam ediyoruz.

ÖMER SAMİ COŞAR — Efendim, gündem dışı söz istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, ne hakkımda?

ÖMER SAMİ COŞAR — Efendim, bir Temsilciler Meclisi üyesinin Meclis dışındaki faaliyetiyle ilgili olarak.

BAŞKAN — Kısaca lütfen.

ÖMER SAMİ COŞAR — Kurucu Meclisin sayın üyeleri; önümüze seçim kanunları geliyor,

zaman zaman mısaboldüğünden müzakereler bırakılıyor. Ve tam seçim kanununu tasarılarının müzakeresine başlandığı gün, bir Temsilciler Meclisi üyesi ve aynı zamanda şu tasarıları bizlere izahla mükellef olan komisyon âzası İstanbul'a 4 gün izinle gitmişlerdir. Normaldir. Gidebilir, mazzereti olabilir, diyemiyorum. Çünkü kendileri İstanbul'da Yassıada'ya teşrif etmişlerdir. Şu muhterem Meclisin bir üyesi bu Meclise hâkim ruhun devirdiği bir suiistimal ve dikta rejimin temsilcilerini şu anda Yassıada'da müdafaa ediyor. Biz burada mısaboldüğünden dolayı çalışmalarımıza zaman zaman ara veriyoruz. (Kim bu

adam sesleri) Söyliyeim. Seyfi Öztürk ismindeki âza. Suiistimal ile kucaklaşmış düşüklerin müdafaası ile meşgul olurken, dediğim gibi biz burada nısap bulamıyoruz, ve nihayet çalışmalarımıza ara vermek mecburiyeti ile karşıkışıya kalıyoruz.

Şimdi, burada yemin ettik, andıçtik. Burada bulunmak bir vicdan borcudur. Hukuk devleti, demokrasi ilkeleri uğruna bütün gücümüzle çalışacağımıza yemin ettik. Orada bulunacağına burada bulunsun. (O avukat sesleri) Bunu, burada belirtmeyi bir vicdan borcu, bir vazife biliyorum.

BAŞKAN — Bunun, konuşulmasına şimdi zaman müsait değildir, sonra konuşulur.

AHMET OĞUZ — Ne salâhiyetle konuşuyor, nizamnameyi okumamış, ne istiyor bu adam Riyasetin, konuşmasına müsaade etmemesi lâzımdı.

BAŞKAN — Kendisi ile ilgili savunmalarını yaparlar.

AHMET OĞUZ — Konuşmasına müsaade edilmemesi lâzımgelir.

BAŞKAN — Gündeme devam ediyoruz efendim. (Gürültüler)

İHSAN KABADAYI — Bu çatı altında davaya inananlar bulunur. (Gürültüler)

SİRRI ATALAY — Müdafa hakkı mukaddestir. Kim olursa olsun. (Gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, gürültüler devam ederse Oturumu kapatmak zorunda kalacağım.

Şimdi, komisyonun bir yazısı var, okuyacağız efendim.

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddenin ikinci fıkrasındaki «en az ikisi ve en çok» kelimelerinin maddeden çıkarılması arz olunur.

Seçim Komisyonu
Başkanvekili
Hıfzı Oğuz Bekata

BAŞKAN — Efendim, bu şekilde maddeyi okuyoruz.

Tercihli oy

MADDE 25. — Seçmen, seçime katılan siyasi partilerin basılı oy puslaları üzerinde yazın adaylardan hangilerini tercih ettiğini, adları hizasında bulunan dörtgenin içinde X çarpı işareti koymak suretiyle bildirir.

Ancak, seçmen bu tercih hakkını oy puslası üzerinde adları yazılı adayların en çok yarısına kadar kullanabilir. Kesirler nazara alınmaz.

Bir seçim çevresinde gösterilen milletvekili adayı iki veya üç ise, seçmen, ancak bir aday hakkında tercih oyu kullanabilir.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, bundan evvel komisyonumuzun 37 ye birinci ek, te yüksek bilgilerinize sunduğu 25 nci madde hakkında söz alan arkadaşlarımız var. Şimdi yeni metin için söz isteyen var mı?

RAİF AYBAR — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

RAİF AYBAR — Efendim, bir küçücük nokta üzerinde duracağım. Şimdi bu maddede adlar hizasında bulunan dörtgenin içine (X) işareti koymak suretiyle kullanır, diyor. Altta da, eğer orada dörtgenin içine (X) i koymamışsa yanına koymuşsa seçimin tercihinin muteber olup olmadığı hakkında bir hüküm var. yani burada bir nişaneilik zarureti hâsıl oluyor. Küçücük bir karenin içine işareti koymakta hata olabilir. Ancak hizasına koymak kâfidir. Mutlaka karenin ortasına koymak mümkün olmayabilir. Bu takdirde sandık başlarında kavgalar olacaktır. Ufak bir hata ihtilâflara sebeb olacaktır. Bunun, altında müeyyideleri de vardır. İşaretin, dışta olursa sayılıp sayılmıyacağına göre bir çare aranmasını rica ederim.

BAŞKAN — Sayın Şahap Kocatopçu.

ŞAHAP KOCATOPÇU — Vazgeçtim.

BAŞKAN — Sayın Emin Soysal.

EMİN SOYSAL — Muhterem arkadaşlar, bu madde üzerinde komisyon üç türlü, üç kere fikir değiştirdi. Üç türlü metin getirdi bizim önümüze. Yeni, son teklif sabahkinden bambaşka bir havada.

Benim kanatım: Bu madde, tercihli oy sistemiyle tatbikatta karma listeye atfedilen entrikalar yanında, bu defa da parti entrikalarıyla seçimleri bir hayli sarsar. Seçmenin, kendisinin müessir olmak hakkını da sarsacaktır. Tercihli kim yapacak? Evvelâ bunu düşünmemiz lâzımdır. Okuma yazma bilmiyen vatandaşların işaret yapmaları meselesi nasıl olacaktır? Bu işaretler dışarda mı yapılacak, yoksa gelip kâğıdı alacak, kulübede mi işaret edecek? Yok, dışardan işaret edecekse; bu listelere işaretler sabahleyin Komisyon Başkanının söylediği entrikalar aynen

tercih sisteminde de tatbik edilecektir. Bir elden tercih işaretleri yapıp, dağıtması ihtimalini nazara almak lâzımdır. Okuma yazma bilmiyen bir kimsenin çeşitli tercih şartını koyması ve ondan sonra listeyi vermesi ihtimalini nazara almak lâzımdır. Elbette tercihlî oy sistemi bakımından aynen karmada olduğu şekilde ileri sürülen entrikalar muayyen şahıslar, muayyen zümreler tarafından aynen burada da tatbik edilecektir. Bir partinin başkanı arkadaşlarına dağıttığı listelerde tercih şartını koyacak ve istediğini yazabilecektir. Onun için bunları nasıl önleyebiliriz. Buna cevap vermek lâzımdır. Bunlar istedikleri vatandaşların serbestçe oylarını hür bir hava içinde oy kullanmasını adam seçmekle işi sakatlamaktadırlar. Vatandaşların hür bir şekilde, tam bir serbestî içinde oy kullanmalarına engel olan her hangi bir sistem yıllarca bu memlekette tenkid edildi, tel'in edildi. Bendeniz şahsan böyle bir sisteme oy vermem. Vatandaşların serbestçe oyunu kullanmasını en ufak bir şekilde de engelleyen bir sistem bence makbul değildir. Tel'in ederim bunu.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Müneci Kapani.

MÜNCE KAPANİ — Efendim, ben sayın komisyondan bir açıklama ricasında bulunacağım. Bu 2 ne fıkradaki «en az ikisi kadar» ibareleri çıktıktan sonra cümle şöyle oluyor : «Ancak seçmen bu tercih hakkını oy puslası üzerinde adları yazılı adayların yarısı için kullanabilir.»

Yarisından azı için kullanabilir mi, kullanamaz mı? Bu vâzih değildir. Kullanamazsa niçin kullanamaz? Bütün bu sualler, zannederim, nasıl bir tercih sistemi kabul edilmiştir, evvelâ onun anlaşılmasına bağlıdır. Bu sistemi evvelâ burada konuşmak icabedecektir. Vuzuha varmak için şimdiki şekliyle fıkra vuzuh-tan mahrumdur. Nasıl bir sistem düşündüler, nasıl bir sistem getiriyorlar? Lütfen bunu açıklamalarını rica edeceğim.

BAŞKAN — Sayın Cevdet Geboloğlu.

CEVDET GEBOLOĞLU — Muhterem arkadaşlar, nispi seçimi kabul etmekle birtakım meseleler ortaya çıkabilir. Fakat karma listeye güveniyorum bağımsızlardan korkuyoruz, yazıp çizmeden korkuyoruz, o halde kime güveniyoruz? Geriye siyasi partiler kalıyor. Siyasi parti-

ler senelerce meydanlarda nispi seçim yapacağız diye konuşular, tüzüklerine koydular. Bu kürsüye siyasi partiler Türk milletinin okuma yazma durumuna ve düşünüşüne göre bir nispi seçim sisteminin getirmeleri beklenirdi. Bugün tekrar anlıyoruz ki, bizdeki siyasi partiler fikir partisi olmaktan uzaktırlar.

Bugün nispi seçime gidiyoruz. Siyasette yeni olan bizler sistem için bir şeyler bulmaya çalışıyoruz. Bir şeyler de bulamıyoruz. Siyasi partilerin seçim sistemini bir plân dâhilinde bu kürsüye getirmeleri lâzımdır. Komisyon, ikide bir fikir değiştiriyor. 25 ne maddeyi bir getiriyor, sonra geri alıyor. Bu olmaz arkadaşlar. Demokrasinin esası seçimdir ve dürüst bir seçimdir. Eğer milletın arzusuna ve bilgisine uygun bir seçim şekli bulamazsak ve dürüst olmıyan ve şüpheli bir seçim neticesiyle teşekkül edecek, bu Meclise gelecek bir teşekkül burada bir seneden fazla barınmaz. Seçim gayet dürüst ve vatandaşın aklı selimine uygun olmalıdır. Rica ederim. Hep beraber alâka gösterelim, bunun en münasip şeklini bulmaya çalışalım.

BAŞKAN — Sayın Hızır Cengiz.

HIZIR CENGİZ — Muhterem arkadaşlar, müzakeresini yaptığımız 25 ne maddenin 2 ne fıkrasında mevduolan en az ikisi ve en çok kelimeler çıkmak suretiyle fıkra, ancak seçmen ve bu tercih hakkını oy puslası üzerinde adları yazılı adayların yarısı için kullanabilir diyor. Şu vaziyette anlaşılman mâna (en az ikisi çıkarıldığına göre) en az birinden yarısına kadar kullanabileceğini ifade eder.

Fakat bendenizden evvel konuşan arkadaşımızın işaret ettiği gibi komisyonun ne düşündüğünü öğrenmek isterim. Arkadaşımızın konuşmalarından ilham alarak metni tetkik ettiğimiz zaman bu hüküm tercih hakkını yarısını kullanma mecburiyeti altında bırakıyor. Bundan anlıyoruzki seçmenlerce; itkisabedilmiş olan sıralar mümkün mertébe bozulmasın. Bunu açık olarak istiyorlarsa tercih oyunu kaldırabiliriz. Bu sıkıntıya ne lüzum var arkadaşlar.

Bir de diyorsunuz ki, kesirler hesaba katılmaz. Kesirleri ortaokullarda okuyanlar bile iyi bilmiyor. Eski tâbirle arz edeyim elifi görse mertek zanneden bir adam ne yapar? Aman

ha, dörtgenin dışına çıkma, ondan sonra, 7 nin yarısı 3 mü, 4 mü, kûsur dediği hangisidir? Bunlarla meşgul olacak bu adam.

Arkadaşlar, maksat, bir yolun kapatılması ise, samimî olalım, açıklık getirelim. Arkadaşlar, bir müessese ihdas ediyorsak, bütün vuzuhu ile, iyi niyetle getirelim.

33 neü madde ile mütenazır olarak bu işi mütalâa edersek sureti katiyede sıraların değişmemesini temin eden bir hükümdür. Komisyon bundan evvel tercihli oy sistemi esasını kabul ettiği zaman uzun uzun konuşmuş ve gece gündüz çalışmış ve o zaman bize en az ikisi ve en çok yarısı diye hüküm getirmişken karma oy puslası kullanılsın diyen isteklere karşı alın, öyle mi istiyorsunuz, buyurun demek için mi böyle getirmiştir?

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Bir arkadaşımız işaretlerin listenin yanındaki karenin kenarına, biraz dışarısına gelmesinde ihtilâflar olacağını beyan ettiler. Karenin içine işareti koymak suretiyle belirli oy puslası hanesine getirmek ve bu suretle evvele işaretlenmiş puslalar için çekilmiş olan sıkıntılardan kurtulmak içindir. Bu itibarla karenin içine konulması zaruretini gördük. Maddeyi tetkik ettiğimiz zaman görülecektir ki, karenin kenarında dahi olsa sayılacaktır. Tamamen dışında olması halinden muayyen mahalde kime rey verdiğini tesbit etmek mümkün olmayacaktır. Bu itibarla belli oyun ortaya çıkması, oy mahremiyetinin haleldar olmaması için bu şekilde maddeyi tanzim ettik.

Parti entrikalarına sebebiyet vereceği yolundaki izah ve beyana gelince, Heyeti Celilenizin gerek işari gerekse ismen belirttiği oyla tercihli oyu karara bağladı. Bu itibarla tekrar bunun üzerinde izahat vermeyi lüzumsuz sayıyorum.

Muhterem Münici Kapani'nin sualine cevap olarak arz edeyim ki, bu ifade, «en çok yarı-sına kadar» mânâsıdır. Aksi takdirde, 20 aday bulunan bir listede 9 kişiye işaret koymuş olan bir vatandaşın tercih oyunun sıfıra inmesi gibi bir durum olur.

Hızır Cengiz, «kim yapacak?» dediler. Kanaatim odur ki, Türk seçmeni iradesini izharda, bizlerden daha isabetli bir düşünüşle neticeye varmaktadır. Köylerde işinin haricinde köylü-

nün en çok üzerinde durduğu şey politikadır. İnsan tercih etmesini, insan ölçmesini, insan takdir etmesini gayet iyi bilir. Bu itibarla işaretin nereye konacağını gayet iyi bilecektir. Kesirler hesaba katılmaz. 2,5 iki demektir. Maddede bir vuzuhsuzluk olmadığı kanaatindeyiz.

BAŞKAN — Sayın Vahap Dizdaroğlu.

VAHAP DİZDAROĞLU — Şimdi yaptığımız açıklama muvacehesinde dörtgenin içine işaret konacak, dörtgenin dışına çıkılmıyacaktır. Bu açıklama benim aklıma şunu getirdi. Dörtgenin içine muhtelif renkli kalemlerle işaret konabilir. Bunlar işaretli oy puslaları şeklinde olabilir. Binaenaleyh, bu maddede aynı renkteki kalemle işaret konulması hakkında bir sarahat olması lâzım değil midir?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Arz edeyim. Bir hakkın istimali tahditli olarak verilirse, o hak verilmemiş olur.

CEVDET GEBOLOĞLU — Şimdi bu kararları kaldırsak, A, B, C gibi üç adaydan birisini silerek, yani tercih etmiyeni silmek şartıyla, meselâ (B) yi silmek suretiyle yaparsak nasıl olur?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Müsaade buyurursanız arz edeyim. Komisyonunuz bunu düşünmüştür. Birisi müspet tercih oyu, diğeri menfi tercih oyudur. Tercih etmek, menfi tercih oyudur, çizilmemiş olan tercihli mânâsıdır. Bu helki bir psikolojik fayda getirebilir. Fakat maddenin tertibi suretiyle, bunu müspet olarak belirtmenin faydalı olduğuna inanıyoruz. İşaret koymakla tercih sırası belli olsun istiyoruz. Kimi istemediğini değil, kimi istediğini belirtmenin daha kolaylık sağlayacağı kanaatine vardık. Komisyonca bu husus tezekkür edildi. Müspet olarak işaretlemenin daha faydalı olduğu kanaatine varıldığı için bu şekli takdim etmiş bulunuyor.

BAŞKAN — Sayın Hızır Cengiz, sual soracak.

HIZIR CENGİZ — Bendeniz tatbikata ışık tutmak bakımından bir tereddüdüz izale için bir sual soracağım.

Sayın Sözcü, kesirler hesaba katılmaz, dedi. Madde de öyledir. 7 tane milletvekili çıkararak bir yerde seçmen 4 tanesine tercih işareti vermişse bu listenin, seçim kurulunda, durumu ne olacak?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Muteber değildir. Zira küsurlular da kesirler sayılmıyacak. 9 aday varsa 4 tercih yapılabilecek. Yarından bir fazla olduğu zaman, tümü hakkındaki tercih muteber değildir. Tercih demek...

FERHAN ARKAN — Komisyon Sözcüsü, «en çoy yarısına kadar kullanabilir» tâbirini kullandı. Bize verilen metin böyle değildir. Bu şekilde düzeltilmelidir.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — «Yarısına kadar» şeklinde arz ettim.

VAHAP DİZDAROĞLU — Muhterem arkadaşlarım, Komisyon Sözcüsü arkadaşımız benim bir sualim üzerinde, seçimlerde hakikaten hileye yol açacak bir nokta üzerinde, pek durmadılar.

Eskiden oy puslalarında en ufak bir işaret olursa, bu oy puslasını keenlemeyekûn adederken; şimdi dörtgenin içine istediği şekilde, istediği renkli kalemde işaret koyacak ve bu oy puslası işaretli addedilmeyecektir. Bir taraftan komisyon dörtgenin dışına çıkıldığı takdirde oy puslası işaretlenmiş diye bunu muteber addetmiyor. Öbür taraftan muhtelif renklerle kullanılacak işaretleri esas olarak tasnif ediyoruz. Bu şekilde bir anlayışa gidersek, yarın seçmen muhtelif kalem renkleri, beyaz, sarı, kırmızı renkleri dörtgenin içine koymak suretiyle, o adaya karşı olan temayülünü belli eder. Bu suretle oy puslasının suiistimal edilmesi kendiliğinden meydana çıkar.

Komisyonundan istirham edeceğim, bu işaretlerden kopye kalem veya mürekkep kalemle veya kurşun kalemle olanların sayılmasında fayda vardır. Bunu bu şekilde tashih etsinler.

BAŞKAN — Bir takrir var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddenin 2 nci fıkrasındaki «yarısı için» kelimeleri yerine «yarısına kadar için» kelimelerinin ilâvesiyle tadilen kabulünü arz ve teklif eylerim.

Üye

Enver Kırker

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Madde üzerinde işaret ettik efendim.

BAŞKAN — Maddede en son işaret edilen şekli sarıh olarak bilelim efendim.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — En çok yarısına kadar.

BAŞKAN — Adayların en çok yarısına kadar....

FERDA GÜLEY — En çok yarısına kadar, fazla değil mi?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — En çok yarısına kadar mânasıdır. İşaretler meselesine gelince : Ya dörtgen olacaktır, ya yuvarlak, işaretler bunların içine konacaktır.

BAŞKAN — Sayın Fazıl Nalbantoğlu.

FAZIL NALBANTOĞLU — Efendim, komisyonundan bir noktanın açıklanmasını rica edeceğim : Listedeki aday adedine göre en çok kaç adet tercih oyu kullanılabilirliğinin seçim kurullarınca ilânı hususunda veya sandık kurullarının bulunduğu yerde bir ilân asmak hususunda ne düşünürler?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Tercihlinin yarıya kadar olmasındaki sebep, nispi temsilin icabındandır. Sandalyaların yarıya kadar bir parti tarafından alınması en kuvvetli ihtimal olarak düşünülmüştür. Alttağının üste, üstteğinin alta, ortadağının üste çıkması, yarıya kadar tercih hakkı vermekle ve vatandaş oyuyla belirecektir. Milletvekili adedinin tâyininde tesir edecektir. Bunu Yüksek Seçim Kuruluna verirsek vatandaşa ne bırakılacaktır? Yüksek Seçim Kurulu bir tane kullanır derse ne çıkar? Bu hususa iştirak etmiyoruz.

BAŞKAN — Önergeler var, okutuyorum.

Önce okunan Sayın Enver Kırker'in önergesini komisyon kabul ettiği için oya koymaya lüzum yoktur.

Yüksek Başkanlığa

25 nci maddenin aşağıdaki şekilde tanzimini arz ve teklif ederiz.

Seçmen, seçime katılan siyasi partilerin, oy puslaları üzerindeki adaylarından tercih etmediklerini çizer, çizilmeyenler tercihlili sayılır.

Cevdet Geboloğlu

Hızır Cengiz

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmıyor.

Önergeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi değişmiş şekliyle tekrar okutuyorum.

(25 nci madde değişik son şekliyle tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi oynuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muteber olan ve olmıyan tercih işaretleri

MADDE 26. — Dörtgenler dışına konulan tercih işaretleri hükümsüzdür. Bütün tercih işaretleri, dörtgenler dışına konulmuşsa, o oy puslası, tercihsiz oy puslası sayılır.

Tercih işaretlerinden bir kısmı dörtgen içine yazılmış ise, bu tercih işaretleri muteberdir.

BAŞKAN — Raif Aybar.

RAİF AYBAR — Vazgeçtim efendim.

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Ulusoy.

HÜSEYİN ULUSY — Muhterem arkadaşlar, 25 nci madde müzakere edilirken Komisyon Sözcüsü 25 nci maddede kabul ettiğimiz ölçüden fazla tercih işareti konan işaretlerin hiçbirisinin sayılmıyacağına işaret ettiler. Bunun maddede sarahaten ifade edilmemesi, tatbikatta büyük yolsuzluklara sebeb olabilir. Bunun maddede açıkça zikredilmesi için bir tahrir taksim ediyorum. Yarıdan fazla tercih işareti bulunan reylerdeki bütün tercih işaretleri hesaba katılmaz, fıkrasının bu maddeye eklenmesini arz ve teklif ediyorum.

BAŞKAN — Başka söz istiyen var mı? Hızır Cengiz.

BAŞKAN — Sayın Hızır Cengiz.

HIZIR CENGİZ — Efendim, bendenizin hatırıma bir teklif geldi arz ediyorum : Bu tercih işareti dörtgenin dışına konmuş, fakat hangi adaya taallük ettiği belli olacak şekildedir. Sandık kurullarınca bu tercih işaretinin muteber olmasının mümkün olup olmayacağı hususunda komisyonun noktai nazarı nedir?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Mümkün görmüyoruz.

BAŞKAN — Bir tahrir var okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

26 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Hüseyin Ulusoy

(Yarıdan fazla tercih işareti kullanılan listelerdeki bütün tercih işaretleri hesaba katılmaz)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi olduğu gibi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Muteber olmıyan oy puslaları

MADDE 27. — 1) Seçime katılmış olan siyasi partilerin adaylarından veya bu adaylarla bağımsız adaylardan terkibedilmiş her çeşit karma oy puslaları,

2. Siyasi parti adayları için, basılı oy puslalarından başka oy puslaları,

3. Üzerinde birden fazla bağımsız adayın adı bulunan oy puslaları,

Muteber sayılmaz.

BAŞKAN — Sayın Alp Kuran. Yok.

Madde hakkında başka söz istiyen yok. Maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 27 nci madde kabul edilmiştir.

Hesaba katılan ve katılmıyan oy puslaları

MADDE 28. — Seçime katılan siyasi partilerin alâmet ve işaretlerini taşıyan basılı oy puslalarında yazılı adayların adları, baskıda silinmiş veya yanlışlıkla mükerrer veya o çevre adaylarından fazla yazılmış veya seçmen tarafından tamamen veya kısmen silinerek yerlerine başka adlar yazılmış veya eksik bırakılmış oy puslaları, hangi siyasi partiye aidolduğu belli olmak şartıyla, eksiksiz oy puslası olarak hesaba katılır.

Bir zarftan, bir siyasi partinin oy puslalarından birden fazla çıkması halinde, bunlar tek bir pusla olarak hesaba katılır.

Aynı bağımsız aday adı bir oy puslasında birkaç defa yazılmış olsa bile o adaya bir oy verilmiş sayılır.

Bir zarftan birden fazla siyasi partilere ait oy puslası çıkması halinde, bu oy puslalarından hiçbirisi hesaba katılmaz.

10, 11, 12 ve 13 ncü maddelerde yazılı şartlara riayet etmemelerinden ötürü seçime katılma hakkını kaybetmiş olan siyasi partilere verilmiş bulunan oylar hesaba katılmaz.

BAŞKAN — Sayın Fazıl Nalbantoğlu.

FAZIL NALBANTOĞLU — Efendim, komisyondan bir hususu açıklamasını istiyeceğim. Bir zarftan aynı partiye ait 4 tane oy puslası çıkmış

tır. Bunun her birinde tercih işareti vardır, bu takdirde oyların tasnifinde bu tercihlili oylar nazarı itibara alınacak mı, alınmıyacak mı?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Nazarı itibara alınmıyacaktır.

BAŞKAN — Madde hakkında önerge yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayımın ilânı ve tutanağa geçirilmesi

MADDE 29. — Sandık Kurulu, oyların sayımı ve dökümünü yaparken, siyasi partiler adaylarının aldıkları oy sayısı ile, bunlardan her birinin aldığı tercih işareti sayısını da tesbit ederek tutanağa geçirir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

IV. Bölüm

Seçim sonrası işleri

I. Kesim

İlçelerde seçim sonuçlarının birleştirilmesi

MADDE 30. — İlçe Seçim Kurulu, sandık tutanaklarının birleştirilmesinde, siyasi partiler adaylarının aldıkları oy sayısı ile, bunlardan her birinin aldığı tercih işareti sayısını da tesbit ederek tutanağa geçirir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

II. Kesim

İl seçim kurullarında birleştirme

İl tutanağı

MADDE 31. — İl Seçim Kurulu, ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları, yukarıki maddede belirtilen şekilde birleştirir ve il seçim çevresindeki;

1. Seçmenlerin sayısını,
2. Oylarını kullanan seçmenlerin sayısını,
3. İtiraz edilmiş veya ihtilâflı görülmüş olup da, muteber sayılarak hesaba katılan oy puslaları sayısını,
4. Muteber sayılmıyan ve hesaba katılmıyan oy puslaları sayısını,
5. Muteber tutulan ve hesaba katılan oy puslaları genel toplamını,
6. Seçime katılmış olan siyasi partilerden ve

bağımsız adaylardan her birinin aldığı oy miktarını gösteren muteber oy puslaları sayısını,

7. Siyasi parti adaylarına verilmiş bulunan tercih işareti sayısını,

Tutanağa geçirir.

BAŞKAN — Sayın Fazıl Nalbantoğlu.

FAZIL NALBANTOĞLU — Efendim, dün sayın Necip Bilge vermiş olduğu bir takrirle Cumhuriyet Senatosu seçimine ait kanundan bu kesimleri çıkarmıştı. Onunla mütenazır olması bakımından buradan da çıkarılmasında bir mahzur var mı, yok mu bunu rica edeceğim.

BAŞKAN — Komisyonun bir mütalâası var mı?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — İkinci kesim uzundur, burada buna lüzum vardır.

BAŞKAN — Madde hakkında başka söz isteyen yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısının hesabı

MADDE 32. — Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısı, aşağıdaki şekilde hesaplanır.

Seçime katılmış olan siyasi partilerin ve bağımsız adayların adları altalta ve aldıkları muteber oy sayıları da hizalarına yazılır. Bu rakamlar, önce bire, sonra ikiye, sonra üçe... ilâ, o çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşıncaya kadar bölünür. Elde edilen paylar, parti ayrımı yapılmaksızın en büyükten, en küçüğe doğru sıralanır. Milletvekillikleri, bu payların sahibi olan partilere ve bağımsız adaylara, rakamların büyüklük sırasına göre tahsis olunur.

Son kalan milletvekilliği için birbirine eşit iki rakam bulunduğu takdirde, bunlar arasında kur'a çekilmek suretiyle tahsis yapılır.

BAŞKAN — Sayın Raif Aybar.

RAİF AYBAR — Muhterem arkadaşlarım; 5 dakikada koskoca bir sistem üzerinde fazla konuşulamaz. Esasen fazla konuşmaya lüzum da yok. Komisyona teşekkürle sözüme başlayacağım. Zira, tasarı, 32 nci maddesiyle, nispi temsil sisteminin bilhassa bugünkü siyasi durum muvacehesinde Türkiye için cidden en isabetli, en adaletli ölçüleri, en selâmetli neticeleri parlamento çatısının altına getirmeyi

mümkün kılacak, D'Hondt sistemi ile gelmiştir karşımıza. Bu sistemin aleyhindeki mütalâalar arasında, ezcümle, Necip Bilge arkadaşımızın ifade ettiği gibi Briand usulünü müdafaa, kabul ve mütalâa ederken Türkiye'de ilk defa tatbik edilecek olan bu nispi temsil sistemiyle adaletli bir parlamento teşkil edilemeyeceği kanaatinde değiliz. Bu sebeple, komisyonun getirdiği sistemin âdilâne olduğunda ittifak ettiğimizi ifade etmek için söz almış bulunuyorum. Aksine fikir zâhir olmadan bu hususta konuşmayı zait sayıyorum. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Otan. Yok..

Sayın Ali Rıza Akbıykoğlu.

ALİ RIZA AKBIYKOĞLU — Muhterem arkadaşlarım; tasarının tümü üzerinde konuşan arkadaşlarımız nispi temsilin lehinde ve aleyhinde konuştular. Bu 32 nci madde nispi temsilin varyantını göstermektedir. Bu varyant D'Hondt sistemidir. Arkadaşlarımız tümü üzerinde konuşurken, D'Hondt sisteminin âdil bir sistem olduğunu ileri sürmüşler fakat istikrar bulunmadığını da bildirmişlerdir.

Muhterem arkadaşlarım, ben istikrar üzerinde duracağım. Âdil bir sistemin yanında istikrarlı bir sistemin bilhassa durumumuz itibariyle zaruri olduğuna inanmaktayım. Yepyeni bir hayata giriyoruz. Yeni bir Anayasa kabul ediyoruz ve bu yeni Anayasa ile birçok müesseseler kuracağız. Binaenaleyh, 157 sayılı Kanuna göre önümüzde en geç 29 Ekimde teşekkül edecek Türkiye Büyük Millet Meclisi ve onun irca organı olan hükümetler istikrarlı olmazsa bu Anayasanın tatbikatı ve getirdiği müesseseler muhakkak ki, gelişmekte çok zorluk çekecektir. Ve aynı zamanda muhterem arkadaşlarım, yeni Anayasamızın istikrarlı hükümetlerin kurulmasına imkân sağlaması zaruridir. Çünkü 2 defa âdemî itimadalan hükümetler Meclisin feshi yoluna gideceklerdir. Böylece 6 ayda bir, senede bir yeni seçime gitmek Türk Milletini seçimden usandırabilir. Ve bizi demokrasi yolundan aksi istikametlere döndürebilir. Bu bakımdan ve yeni şartlar muvacehesinde ve inandığımız demokrasinin tahakkuku zımında bence bir parça da istikrarlı hükümetlerin kurulabilmesi için Briand sistemini kabul etmek mecburiyetindeyiz. Bu hu-

susta bir takrir takdim ediyorum. Kabulünü rica ederim. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Atalay Akan.

ATALAY AKAN — Muhterem arkadaşlarım, biz basit ekseriyet usulünden nispi temsil usulüne girmiş bulunuyoruz. Komisyonda bu bu hususu tetkik ettiğimiz zaman nispi temsil sistemlerinden iki sistemi ele aldık. Bizim memleketimize en uygun iki sistem vardır. Birisi D'Hondt sistemi, birisi de bakiyelerin en çok rey alan partiye verilmesini icabettiren sistemdir.

Bunun esası şudur : Meselâ bir intihap çevresinde 100 bin muteber oy kullanılmış ise, bu intihap çevresinden 5 milletvekili çıkacaksa, bu 100 bin, milletvekili adedine taksim edilir; her milletvekili 20 bin oy alması lâzımgelir. Her hangi bir siyasi parti 20 binden az oy almışsa milletvekili çıkaramaz. Bir parti 20 bin rey alırsa bir milletvekili, 20 binin iki misli oy alırsa iki milletvekili, üç misli alırsa üç milletvekili çıkaracaktır. Bakiye milletvekili artarsa, bakiye milletvekilleri en çok oy alan partiye verilir.

Muhterem arkadaşlar; biz memleketimize uygun bir seçim sistemi ararken, üç şartı düşündük. Bu sistem âdil olmalıdır, faydalı ve istikrarlı olmalıdır, basit olmalıdır. Arkadaşlar; basitlikte Dont sisteminden hiçbir farkı yoktur. Faydalı olmasına gelince; gerek parlamento gerek Hükümette istikrarı bu sistem daha çok temin eder. (Bravo, sesleri) Biz bunun içinde adaletsizlik olmadığı kanaatindeyiz. Bir seçim çevresinde bir mebus çıkaracak kadar oy almıyan bir siyasi parti mebus çıkarmamalıdır. (Bravo, sesleri) Dont sisteminden bunun farkı; Dont sistemi partilerin çoğalmasına sebebiyet vermektedir; halbuki Briand sistemi ki, biz de alıştık hep Briand demeye, bu sistem partilerin çoğalmasına meydan vermez. Partilerin çoğalması parlamento da, Hükümette de iktidarı bozar, arkadaşlar.

BAŞKAN — Bir dakikanız var.

ATALAY AKAN (Devamla) — Şimdi, muhalif kalan Necip Bilye ile kanaatimiz şudur: Biz ekseriyet sisteminin ifratından geliyoruz. Nispi temsilin ifratına gitmiyelim diyoruz. İfrattan tefritten kaçınalım diyoruz. Hepimizin müşterek gayemiz seçimlerle gayet iyi bir Dev-

let idaresi kurmaktır. Yoksa seçimlerden gaye Devlet istikrarını bozmak değildir. Bizim ka-naatimiz bu. Takdir Yüksek Heyetimizindir.

BAŞKAN — Sayın Alp Kuran.

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlarım, evvelâ ufak bir teferruat üzerinde durmak istiyorum. Filhakika burada Milletvekilleri Seçim Kanununun tümü üzerinde ve 1 nci madde üzerinde konuşurken, nispî temsilin memleketimizi birtakım meçhul âkîbetlere götürebileceğini belirtmiş ve demiştir ki, Türkiye iktisadi ve kültürel kalkınmaya ihtiyacı olan bir memlekettir. Bu kalkınmayı gerçekleştirmenin ilk şartı ise, hükümetlerin, istikrarlı olmasıdır. Binaenaleyh, nispî temsil yanında, istikrarlı hükümetlerle bu kalkınmayı sağlayacak bir sistem bulmak lâzımdır.

Muhterem arkadaşlarım, tasarının 32 nci maddesinde yer alan D'Hondt sistemi gerçi küçük partilerin tamamen lehinde değilse de küçük partilere gene de temsil ve gelişme imkânı verecek bir sistemdir. Nispî temsil sistemine geçildiğine göre, hiç değilse Kabine istikrarını sağlayacak bir nispî temsil usulünün kabulü şarttır. Bunu sağlayacak sisteme kitaplarda Briand sistemi adı verilmektedir. Bu sistemin nispî temsilin yanında Kabine istikrarını sağlamak bakımından daha teminatlı bir sistem olduğu ortaya çıkmıştır. Briand sisteminde her siyasi parti Mecliste gene aldığı oy nisbetinde temsil edilecektir. Seçim sistemi gene nispî temsil sistemidir. Ancak bu sistem hem tek parti hâkimiyetine ve kâhir ekseriyete imkân vermeyecek, hem de murakabeli ve istikrarlı bir rejim içinde milletimizin kalkınmasını ve çağdaş medeniyete yükselmesini temin edecektir. Biz bunun için bu sistemi istedik. Bunun için nispî temsilden beklenen faydalar ile zarurî olan istikrar hükümetlerin faydalarını mezeedecek olan bu sistemi teklif ettik. Bu sistem kabul edilirse, büyük partiler Mecliste gene aldıkları oy nisbetinde temsil edileceklerdir. Ve iktidar partisiyle muhalefet partileri arasındaki fark 15 - 20 - 25 kişiyi aşmayacaktır. Bunun yanında, D'Hondt sisteminin ufak bir fikir kısıntısı ve ayrıntısının temsileci olarak küçük siyasi partilerin Meclise girmesini sağlamak suretiyle bir parlamento anarşisine yol açması mümkün olacak ve rejimi bir çıkmaza götürebilecektir. Bu

bakımdan partilerin çoğalmasına bir nebze engel olan Briand sisteminin kabul buyurulmasını Yüksek Heyetinizden arz ve rica ederim. (Alkışlar).

BAŞKAN — Başka söz istiyen var mı? Buyurun Ahmet Bilgin.

AHMET BİLGİN — Muhterem arkadaşlarım; biraz önce konuşmuş olan Sayın Atalay Akan, burada kendi tezini müdafaa ederek intisabedilecek sistemin âdil bir sistem olmasını ifade buyurdular. Evet, intihap edilecek sistem âdil olmalıdır. Âdil sistem ne demektir? Sistemin âdil olabilmesi için seçmenlerin vermiş oldukları oy miktarınca Millet Meclisinde temsil edilebilmelerini sağlayan bir sistem olması icabeder. Eğer intihabedilecek usul bunu temin ediyorsa ne âlâ Etmiyor ise kabul etmememiz icabeder.

Vatandaşların vermiş olduğu oy miktarı o seçim çevresinde Briand sistemine göre bir mebus çıkarmaya kâfi gelmediği takdirde ne olacaktır? Bir misalle arz edeyim. O yerde bir mebus çıkarmak için asgari 20 bin oya ihtiyacolduğu halde 19 999 oy alınmışsa ne olacaktır bu oylar? Briand sistemi kabul edilirse vatandaşların arzusu hilâfına başka bir partiye mebus çıkarmak için terk edilecek demektir. Böyle olunca Briand sisteminin âdil bir sistem olmasına imkân yoktur arkadaşlar. Rica ederim, eğer rey veren vatandaş, Mecliste kendi istediği şekilde kendisini temsil ettiremezse bunun adalet neresinde olur. Şu halde âdil olmayan Briand sisteminin Yüksek Meclise kabul edilmeyeceğine inanıyorum. Briand sistemine, göre kâfi oy almayan parti varsın mebus çıkarmasını deniyor. Bakiye oylar da ekseriyet partisine ilâve edilmeli imiş. Vatandaşın verdiği oyları vatandaşın arzusu hilâfına istemediği partiye vermek asla âdil bir hareket olmaz. Bu bakımdan komisyonun getirdiği sistemin her hususta mükemmel olduğuna kaani bulunduğundan, kendilerine teşekkür eder ve bu sistemi kabul buyuracağınızı ümit eder, hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Sayın Necip Bilge.

NECİP BİLGE — Muhterem arkadaşlarım, sözlerime Ahmet Bilgin'in sözlerine cevap vermekle başlayacağım. Dediler ki, milletvekili çıkarma sayısı 20 bin. 19 999 oy almış, niçin milletvekili çıkarmasın, bu âdilâne olur mu buyurdular. Aynı şey D'Hondt usulünde de bahis mevzuudur.

Müsaade ederseniz Seçim Kanunu Komisyonunun bir misalini almak suretiyle, vaziyeti izah edelim. Burada deniyor ki, bir yerde 5 milletvekili seçilecektir.

(A) partisi 27 bin, (B) partisi 23 bin, (C) partisi 15 bin, (D) partisi 7 600 oy almıştır. Bazan Briand usulü diye de tarif edilen usule göre buradaki oyların yekûnu alınacaktır. Bu yekûn 72 bin küsur olmaktadır. Bu 72 bin rakamı o çevrede çıkarılacak olan beş milletvekili sayısına bölünecektir. 14 bin eder. Demek ki, o çevrede seçim kat sayısı 14 bindir. 14 binden aşağı oy almış olan orada bir milletvekili çıkaramıyacaktır demektir.

Ameliyeyi D'Hondt usulüne göre yapacak olursak, yapılan hesaplar şöyle çıkmaktadır. 27 000 - 23 000 - 15 000 - 13 000 - 11 500. Burada seçim kat sayısı 11 bine düşmektedir. Demek ki, 11 binden daha aşağı oy alan parti, mebus kazanamıyacaktır. Demek ki, D'Hondt usulünde de temsil edilmeyen oylar vardır. Fakat D'Hondt usulünde kaasımı - müstereki asgar denilen sayı biraz daha aşağı olduğu için, daha az oy almış partilere de bir miktar mebus kazanmak imkânı vermektedir. Bu sebeptendir ki, partilerin çoğalmasına sebep olur. Bizim teklifimize göre seçim katsayısı 11 bin yerine 14 bindir. Yani 3 bin fazladır. Burada mevzuubahsolan asıl mühim nokta şurasıdır: Biraz evvel Atalay Akan'ın vermiş olduğu misalde olduğu gibi, bir seçim çevresinde yuvarlak bir rakam elde edilmez. Burada işaret edildiği gibi bir parti 27 bin, diğeri 23 bin almaz. Biri 27 500 öbürü 23 500 alır. Seçim kat sayısını bulduğumuz zaman her partinin aldığı reyler belli olduktan sonra geride bakiyeler bulunabilir. İşte D'Hondt usulü bakiyeyi pek az bıraktığı için, bakiyelerin bir tarafa verilmesi nususuna lüzum kalmamaktadır. Esasen bu usulde tahsis edilmemiş açık sandalye de kalmamaktadır. Bir seçim çevresinde seçim kat sayısına ulaşamayan partiler bulunursa, bunlar ne olacaktır? Yani açık milletvekilliği kalmıştır. Bunu nasıl tahsis edeceğiz? Bu hususta başka memleketlerde muhtelif sistemler tatbik edilmektedir. Birisi en çok oy alan partiye bakiyelerin verilmesidir.

Birisi de en fazla bakiye bırakan partiye verilmesidir. Daha başka usuller de vardır. Biz basit olması dolayısıyla, o çevrede en fazla oy almış olan partiye açık sandalyenin verilmesinin

kabul edilmesini istiyoruz. Her çevrede aynı parti çoğunluğu kazanamayacağına göre, filân yerde falan parti en fazla oy aldığı için orada ona verilecektir; diğer bir yerde başka bir parti en fazla aldığı için ona verilecektir. Fakat, netice itibariyle bir memlekette muayyen bir partiye, ekseriyeti alabilen bir partiye prim verilmiş olacaktır. 1957 seçimlerine göre D'Hondt usulüyle iktidar lehine 25 sandalyelik fazla hâsil olmaktadır. Bizim teklif ettiğimiz usulle 55 sandalye farkı hâsil olmaktadır. Fakat 1957 de seçim ekseriyet usulüne göre yapılmıştır. Vatan-daş ona göre oy kullanmıştır. Meselâ, bâzi Hürriyet Partililer, yanmasın diye oylarını C. H. Partisine vermişlerdir. Halbuki nispi temsilde herkes kendi partisine verecektir. Bu bakımdan bu nispet biraz daha azalacaktır. Mecliste iş görebilecek bir çoğunluk sağlanması için teklif ettiğimiz usulün kabulü uygun olur. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Raif Aybar.

RAİF AYBAR — Şimdi arkadaşlarım, demin lâfımı bitirirken, aksi mütalâalar çıktığında detaya inmek icabedecektir belki, demiştim. Bu hususta Komisyon daha geniş izahat verir herhalde.

Briand sistemini müdafaa eden arkadaşlarımız, istikrar fikrinden hareket etmektedirler. Hükümette istikrar. İktidarda istikrar. Ashında, hiçbirimizin bu memlekette birkaç ayda bir devrilecek, yıkılacak Hükümetler rejimini beklediğimiz yoktur. Bu memlekette bunu beklediğimiz kadar yine beklediğimiz başka bir şey vardır. O da, herkesin bu çatıların altına, milletin bağrındaki hakiki kuvvetiyle inikâs etmesi.

Vaktiyle ele geçmiş adedi ekseriyet, hakikaten, milletin iradesine boyun eğmeden parlamento duvarlarına yapışmak istemiş ve birkaç bin farkla parlamentoya aksetmiş olan heyetler, bütün milleti kendileri sanarak 27 Mayıs'a kadar gelmişlerdir. Binaenaleyh, Türkiye'de herkesin kabul ettiği gibi milletin sinesinden koparak parlamento'ya gelmek, memleket için hayati bir dâvadır. Briand sistemi bunu yapamaz. Hele, Briand sisteminin Türkiye'de bir müessese olması demek, bâzılarının, bâzi grupların temsil ettikleri fikirlerin arkasında bulunan yüzbinlerin reyini bambaşka fikirleri temsil eden heyeti siyasiyenin parlamento'ya

doldurulması demektir. El tabakasından dost edinmek gibi. Bu dost kazanmak misalinin bir istikrar ölçüsü almamak lâzımdır. Muhterem Komisyon; seçim arkasındaki, ihtilâl arkasındaki şartları, parlâmentonun dışındaki şartları, hepsini gözden geçirerek D'Hondt sistemine karar vermiştir. D'Hondt sistemi, ne, dedikleri gibi küçük partilerin türemesine fazlaca meydan verecek bir sistemdir, ne de, istikrarsızlığı getirecek bir sistemdir. Briand sistemi, parti olarak, en kuvvetli partiye reyleri aktarma sistemidir, yine bu, parti olarak ve küçük partilerin aleyhine olan bir şeydir. Türkiye'de büyük parti denecek tek bir parti ayakta bulunduğuna göre; benim mi aleyhime olacak, kimin lehine olacak? Yine o parti tarafından en iyi şekilde düşünen komisyon onun için D'Hondt sistemini getirmiştir. Bu sahada tesbit edilmiş hakikatlerden birisi şudur : Nispi temsil içinde, kuvvetli partiler az bakiye bırakır, küçük partiler çok bakiye bırakır. Küçük partilerin bırakacağı çok bakiyeleri bir büyük partiye bırakmanın ne dereceye kadar âdil olacağını takdirlerinize bırakırım.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Muhterem arkadaşlarım, burada konuşan arkadaşlarıma, komisyon adına cevap vermeden evvel, bir hususta istirhamda bulunacağım. Bu derece mühim bir mevzuda kifayet önergesiyle gelmemelerini rica edeceğim. Mesele enine boyuna konuşulsun. Hem seçimde büyük fayda temin edecek, hem de getirdiğimiz sistemin ne olduğunu izah etmek imkânını verecektir. Tavrini veren arkadaşlarımız tavrilerini geri alsınlar, konuşma imkânı verilsin. (Önergemizi geri alıyoruz, sesleri)

BAŞKAN — Sayın Alp Kuran.

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlar, biliyorsunuz ben deniz bir büyük partinin mensubu değilim. Bu endişe ile huzurunuzda konuşmadım. Yine, küçük bir partinin mensubu olmanın endişesi ile de burada konuşmuyorum.

Muhterem arkadaşlarım; mücerret âdil bir seçim sistemi teklif ve talebederken, meselenin daha detayına girerek, bu âdil seçim sistemi ile memleketin yüksek menfaatleri temin edilecek mi, edilmeyecek mi? Burada bu husus üzerinde durmak icabeder.

Memleketin yüksek menfaatleri adına izhar edilen endişelere ve nispi temsil aleyhinde ileri sürülen delillere karşı, sözlerini sadece seçmen iradesinin tamamen âdil temsilini sağlamak meselesine teksif eden arkadaşlarımızın, hakikaten tamamen âdil bir temsil istemiş olsalardı, şöyle bir teklifle bulunmaları icabederdi : Bütün Türkiye tek bir seçim çevresi olsun ve her partinin çıkaracağı milletvekili sayısı, bütün yurttaki aldığı oy sayısına göre tesbit edilsin. Tamamen âdil bir temsil isteyen arkadaşlarımız, bu suretle, huzurunuzda, bütün yurttaki aldıkları oy yekûnu bir milletvekili çıkarmaya yeten en küçük partilerin dahi, Mecliste temsil imkânını sağlayacak bir teklifle huzurunuzda çıkmaları gerekirdi. Bu arkadaşlar böyle bir teklifle huzurunuzda gelmediklerine göre, tam mânasiyle âdil bir temsile taraftar olduklarını kabul etmek güçtür. Binaenaleyh, bu arkadaşların, kendi mensuboldukları partiden daha küçük veya daha sonra kurulacak olan siyasi partilerin Meclise girmemesi, ancak ve münhasıran kendi mensuboldukları partinin daha çok eleman Meclise sokabilmesi için, D'Hondt sistemine taraftar olduklarını kabul etmek lâzımdır. D'Hondt sistemini savundukları anlaşılmaktadır. Bunun için siyasi partilerin önünde arkasında olmak, Meclis duvarına yapışmak meselesi, bizim için, artık vârit değildir.

Muhterem arkadaşlarım, bizim teklif ettiğimiz sistemde her siyasi parti yine aldığı oy nisbetinde Mecliste temsil edilmek imkânını bulacaktır. Ancak bir milletvekili çıkarmaya kâfi gelmeyen, artık oylar, bakiye oylardır ki, bir seçim çevresinde en fazla oy alan partiye verilecektir. Sonra, bizim teklif ettiğimiz sistem kabul edildiği takdirde, bir seçim çevresinde (A) partisi kazanmışsa, en çok oyu almışsa, açık kalan milletvekillikleri bu partiye verilecektir. Öteki bir seçim çevresinde (B) partisi kazanmışsa, en çok oyu (B) partisi almışsa, açık milletvekillikleri ona verilecektir. Yoksa bütün bölgelerin açık milletvekillikleri en çok oy alan tek bir partiye verilecek değildir. Bu sebeple izhar edilen endişe vârit değildir.

Kaldı ki, her türlü kanaatlerin tamamen âdil surette Parlâmentoda temsili nazariyesi, tabikatta, sonuna kadar götürülmesi ve gerçekleştirilmesi mümkün olan bir nazariye de değildir.

Aksi takdirde, her çeşit fikir ve kanaatlerin Parlâmentoda temsil edilmesi gerektiği tezini tam olarak savunacak olursak, liberal bir rejimde bir'birleriyle tamamen aynı düşünen iki insan bulmak hemen hemen imkânsız olduğuna göre, icabında 28 milyonluk bir Parlâmento kurmak mecburiyetinde kalırız. Binbir çeşit kanaat ve görüşün çarpıştığı yerde elbetteki hiçbir iş görülemez. Parlâmento boşuna konuşma ve kavga yeri değildir. Birini ikna yoluyla Devlet işlerini yürütme yeridir.

Bu sistemin muhalefete müteveceih neticeler doğuracağı, muhalefeti ortadan kaldıracığı iddiası da vârit değildir. Bir kere, bunun için, Anayasa muhalefet haklarını teminat altına almıştır. Sonra, Raif Aybar arkadaşımız bir hususu gözden kaçırmıyorlar. Dışarda yeni kurulan kendi partilerinin mensupları; ilk seçimlerde iktidara biz geleceğiz, diyorlar. Bu durum karşısında, kendi partileri bakımından, endişeleri vâridolmasa gerektir. Bunun yanında, bugün en eski ve en kuvvetli denilen partiye oylar oluk gibi akacak değildir. Bu partiye oy vermeyen milyonlarca vatandaş bulunacak, bu oylar diğer partilere gidecektir. Mecliste gene çok kuvvetli bir muhalefet bulunacak, ancak çok küçük partiler gelişme imkânı bulamayacaklardır. Bu bakımdan, tekli ettiğimiz sistemi kabulde hiçbir mahzur yoktur. Aksine bir suretle Türkiye'nin ihtiyaçlarına en uygun bir Meclis teşekkül edecektir. Bundan evvel söylediğim gibi memleketteki büyük fikir cereyanlarının temsili bakımından burada adalete aykırı hiçbir şey yoktur. Bu suretle memleketin yüksek menfaatlerini korumakta teenni ile hareket edilmiş olacaktır. Karar Yüksek Heyetinizindir. (Bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Ferid Melen, buyurunuz.

FERİD MELEN — Arkadaşlar, bu mevzuun münakaşasına pek girmek istemiyorduk. Ama, arkadaşımızın verdiği misal beni korkuttu. Bu sebeple sadece bende hâsıl olan tereddüdün yerinde olup olmadığımı tesbit için söz almış bulunuyorum.

Nispî temsil sisteminde partiler kendi kilyet ve kuvvetleri nisbetinde Mecliste temsil olunurlar. Prensip bu olduğuna göre, kabul edeceğimiz veyahut da bu prensibi gerçekleştirecek mahiyette olmalıdır. Sayın Atalay Akan arkadaşımızın verdikleri misali ben rakamlandırımdım

ve başka bir neticeye vardım. Bu, nispî seçim olmaz. Bu daha çok çoğunluk sisteminin bir varyantı olabilir. Şöyle bir misal alıyorum : 90 bin seçmenin bulunduğu bir yer üç milletvekili çıkaracaktır. Buna göre her milletvekili için partilerin otuz bin rey alması lâzımdır. Faraza (A) partisi 33 bin rey almıştır, (B) partisi 23 bin rey almıştır, (C) partisi de 24 bin rey almıştır. (A) partisi 33 bin rey aldığı ve 30 bini aştığı için bir milletvekili çıkaracak, diğerleri bu miktarın dâhilinde rey aldıkları ve barajı aşmadıkları için geri kalan iki milletvekilini (A) partisine vereceklerdir. Bu vaziyet karşısında 57 bin seçmen temsilsiz kalacaktır, demektir. Bu takdirde nispî temsile gitmeye lüzum kalmıyor. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Atalay Akan.

ATALAY AKAN — Muhterem arkadaşlar, evvelece iki kelime ile Raif Aybar arkadaşımıza cevap vermek isterim. Biz burada bir parti mümessili olarak değil, bir temsilci olarak konuşuyoruz. Kendilerinden de bir temsilci olarak cevap bekleriz. Ben kendileri gibi karışık kelimelerle cevap vermek istemem.

Nitekim, Ferid Melen arkadaşımızdan bir partinin merkez kürulu üyesi olmasına rağmen burada ancak bir temsilci olarak aksi bir fikri ileri sürdü.

İstikrarı adalete feda mı ediyoruz. Esasen nispî seçimin kendisinde adalet mevcuttur. Şimdi ben soruyorum bir parlâmentoda 40 küçük parti mi bulunması, yoksa üç beş parti mi temsil edilmeyi istiyoruz. Bir milletvekili için dahi kâfi oy alanıyan bir parti elbetteki Mecliste temsil edilemez. Şimdi Ferid Melen arkadaşımızın misalini ters tarafından ele alalım. deniyor ki, bir seçim bölgesinde 100 bin oy kullanılmıştır. Bir parti altmış bin oy almışsa, diğer bir parti de 18 bin oy almışsa geriye kalanı da diğer bir parti almışsa bu her iki partinin mebusluk alması lâzımgeleceğine, göre 18 bin oy alan mebus çıkaramıyacaktır. Bakiyeler en çok oy alan partiye verilecektir deniyor, küçük partilerin çıkarılması istenmiyor, niçin Seçim Kanununa 15 ilde teşkilât kurmayanlar seçimlere giremez, bu hangi esbabı mücübeye dayanmaktadır? Demekki her yerde bir parti kurulacaktır. Bunda D' Hondt sistemine göre bü-

yükçe bir adaletsizlik mevcuttur deniyor. Ben hayret ediyorum, biz ekseriyet temsil gibi icabında % 40 la ekseriyeti kazanan, büyük ekseriyetin yerini bugün bütün partilerin temsiline imkân veren ve sadece büyük partileri biraz koruyan bir sistem getirmek istiyoruz. Bu da arkadaşlarımız tarafından adaletsiz bir sistem olarak görülüyor. O halde adaletli sistemin başka bir örneği olan İsviçre sistemini kabul edelim.

Mâruzatım bu kadardır. Takdir sizindir. Nasıl arzu ederseniz, öyle kabul edersiniz.

BAŞKAN — Sayın Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ — Çok muhterem arkadaşlarım, seçim sisteminin şu veya bu olması mevzuunda bu sistemlerin tercihinine temel teşkil etmesi lâzımgelen fikrin üzerinde evvelâ noktai nazarımı belirtmek isterim. Ehemmiyetli olan nispi temsil sisteminin kabulüdür. Birçok arkadaşlarımızın adedi temine mâtuf bir sistem olarak vasıflandırdıkları bu sistem için bir tavan ölçüsü olarak Hükümet istikrarı fikrini adalet fikrine kurban etmiyelim dediler. Bir defa Türkiye'nin nispi temsilin kabulüne sebep de adalet aramamak lâzımgelir. Adaletli her seçim sistemi arasında münasebet kurmanın doğru olduğunu zannetmiyorum. Çünkü milletvekillerinin paylaşılabilmesi bir nevi hak paylaşma sayılmıyacağına göre seçim sisteminde adalet sözüne büyük bir ehemmiyet atfetmenin doğru olacağını zannetmiyorum. En uygun sistemin alınmasının doğru olacağını zannetmiyorum. Bu düşüncem beni D'Hondt sistemine götürmektedir. İstikrar fikrini müdafaa eden arkadaşlarımla bir noktada ayrılıyorum. İstikrar fikri iş başında bulunanların değişmemesi demek değildir. 1950 - 1960 arası müstakar hükümetler tarafından idare edildiği, her gün değişen gayrimüstakar istikametlere gidildi. Evet bir başbakanla veya vekillerin şahsiyetinde de istikrar temin edilebilir. Ama bunun bir icra ve iktidar istikrarı saymak hatalıdır. İstikrar devlet idaresine istikamet verecek fikirlerde ve davranışlarda olmak lâzımdır. Fikir değişiyor, istikamet değişiyor, Hükümet değişmiyor. Bu mesuliyetsizliktir, istikrar değil.

Muhterem arkadaşlar, aslında itiraf edelim ki, Briand sistemi nispi temsilden çok ekseriyete yaklaşan bir sistemdir. Şimdi nispi temsilin birçok faydalarını kabul edip bunu tesbit ve yolumuzu

çizerken onu ekseriyet sistemine yaklaştıracak Briand sistemine götürmekle nispi temsilden beklediğimiz faydaları beraber alıp götüreceğimizi zannetmiyorum. Binaenaleyh suni olarak bir parti ekseriyetinin çoğaltılmasının imkânı olmayacağı kanaatindeyim. Memleket efkârı umumiyesinde ekseriyet temin edilen bir parti varsa Parlâmentoda milletvekilleri çoğunluk alacaktır. Bunun 10 - 20 fazla olmasının hiçbir ehemmiyeti yoktur. 30 mebuslukla 170 mebusluk Parlâmentolar arasında hiçbir fark hâsıl etmemiştir. Parti çoğunluğunda ekseriyete sahip değil ise suni olarak buraya ekseriyet halinin aktarılmasının faidesi yoktur. Bir Mecliste partiler nispi temsil şartlarına uygun olarak 2 - ü birleşmek suretiyle hakiki bir ekseriyet teşkil ederler, bu şekilde memleket de bir ekseriyet tarafından idare edilir. Nispi temsili kabul ettikten sonra bu tabii neticeyi de kabul etmek lâzımdır. D'Hondt sistemi iyidir, bunun bütün delilleriyle müdafaa etmek imkânı vardır. Halbuki Briand sisteminin kabulü halinde nispi temsilin ekseriyet sistemine göre avantajlarından bahsetmemek lâzımdır. O halde nispi temsilin aslında varmak istediğimiz gayelere en uygun sistemini kabul etmek ve gönül rızası ile değil de sırf nispi temsili kabul etmiş olmak için kabul etmiş görünmek bunu mümkün olduğu kadar ekseriyet sistemine kaydırmak bence uygun değildir. Hürmetlerimle (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Ahmet Bilgin.

AHMET BİLGİN — Muhterem arkadaşlar, geçmiş Demokrat Parti iktidarı zamanında bizim en büyük şikâyetimiz, açık hava toplantılarında büyük kongrelerde söylediğimiz ve hile o zamanın Büyük Millet Meclisinin Türk Milletini bîhakkın temsil edememesi idi. Bunun sebebi gayet basittir. Ekseriyet usulü ile yapılan seçimin vermiş olduğu kötü neticelerdir. Arz edeyim. 1957 seçimlerinde mensup olduğum parti bir milyona yakın oy almış olmasına rağmen 4 üye ile Mecliste temsil olunmuştur. 4,5 milyon oy almış olan Demokrat Parti ise 450 milletvekili ile temsil ediliyordu. Onlar her on bin oy için bir milletvekili kazanmış iken biz, 250 bin oya bir milletvekili çıkarmış bulunuyorduk. Bu kadar farkın bulunması ve dört milletvekili ile temsil edilmemiz karşısında Büyük Millet Meclisi Türk Milletini tamamiyle temsil edemiyor, demekte haklı idik. Briand sistemi de aynı kötü neticeyi

verebilir, bu kürsüden küçük partilerin menfaati konuşuluyor. İktidara gelmek istiyorlar, diye bir söz sarf edildi. Bu hususta müsaade ederseniz mâruzatta bulunacağım. Her siyasi partinin iktidara geleceğim, diye çalışması elbette hakkıdır. Ama bir siyasi partinin behemahal ben iktidara geleceğim, diye ortaya çıkması ise çok garip bir iddia oluyor. Binaenaleyh, siz puslaları bana verin ben tamamen çoğunluğu kazanayım. İşte bu garabeti ortadan kaldırmak lâzımdır. Emin olun, bir parti birkaç milletvekili az veya çok çıkarsın, diye söyleyemiyorum. Bizi burada konuşmaya sevk eden sebep, millet iradesinin serbestçe tezahürünü mümkün kılacak sistemin bulunmasını teminden ibarettir. Şimdi burada küçük parti fire verir, büyük parti çok kazanır. Bunun hesabını arkadaşlarımız veriyor. Mesele, bir sistem dâhilinde milletin vermiş olduğu oy kimin üzerinde tekâsüf ediyorsa ona itibar olunmasıdır ve seçmen de esasen kendi hakkını kim daha iyi müdafaa edeceğine inanıyorsa oyunu ona verir.

BAŞKAN — Sayın Raif Aybar.

RAİF AYBAR — Efendim, Turan Güneş arkadaşımız bu sahada bir otoritedir. Evvelâ, konuşmalarına tamamen iştirak ettiğimi kaydetmek isterim. Benim konuşmalarım, sadece, sisteme, bu şart altında bir istikamet verilmesini temine hizmet etmekten ibarettir. Nitekim, haiki istikamete yönelmek suretiyle hizmet etmeyi tesbit etmiş olacağımızı zannediyorum. Bu sebeple, ekseriyetle ufak partiler üzerinde konuşmalar oldu. Ama, ben başka bir zaviyeden, biraz telmihli olarak bir başka zaviyeden yürüyerek, Atalay Akan ve Alp Kuşan arkadaşına ayrıca cevap da vermiyeceğim. Bu kürsüden konuşurken daha evvel de arz ettiğim gibi, durumun, küçük küçük partilere bu memleket bünyesinde yer verme bakımından müsait olmadığını, kendiliğinden inkişaf edemiyeceğini siyasi bir kanaatin içtmai bir müşahadede bırakmış olduğu bir neticesini ifade etmiştim. Türk içtmai psikolojisi, Türk siyasi psikolojisi böyle kü-

çük küçük partilerin kurulması suretiyle inkişaf edemiyecektir. Türk içtmai psikolojisi bunu istemiyor. Zannedirim ki, bu olmaz Türkiye'de. Kaldığı, küçük partilerin memleket siyasi hayatında rol oynamasını arzu etmediğimizi ilâveye de mahal yoktur. Bu husus müzakereler esnasında tesbit edilmiş vaziyettedir. Bu itibarla, işin bu tarafını bir kere daha cevaplandırmış olmalıyız. Yalnız arkadaşlarımız hakikati konuşturmak istiyorlarsa, Briand sistemi, ekseriyet sisteminin kız kardeşidir. Nispî temsil esasını kabul eden bir hesaba istinadediyorsak bu kız kardeşlerin ne birini ne ötekini tercih etmememiz lâzımgelir. Bence, nispî temsil sisteminin en doğrusu Türkiye'nin yarını için esbabı mucibede de kabul edildiği gibi ifade edeyim, D'Hondt sistemidir. D'Hondt sistemi üzerinde bir defa daha duracağım. İyi bilmek lâzımgelir ve şunu gözden kaçırmamak icabeder ki, Türkiye'nin bugünkü meselesi; nispî temsilden doğacak; Hükümet istikrarlılığından doğacak neticelerden endişe etmek değil, Türkiye'nin bugünkü meselesi vatandaşların noktai nazarlarının küçük partiler halinde tecelli etmesindedir. Bir vatandaşın, kendi düşünceleri istikametinde vicdan huzuru ile seçmesi meselesidir. D'Hondt sistemi ile bu yapılacaktır. Türkiye, 10 senedir Hükümet istikrarı diye gına gelmiş bir memlekettir. 27 Mayıs'tan sonra değişmez Hükümet meselesi, iktisadi sistemden hukuki sisteme kadar değişmiştir. İstikrarlar meselesi, anlayışı Türkiye'ye bu buhranı getirmiştir. Şu halde bu memlekete yeni bir istikamet veren muhterem Heyetinizden, bu noktaları göz önünde tutarak Briand sisteminin kabul edilmemesini, Briand sistemini reddetmenizi son derece rica ederim.

BAŞKAN — Efendim, hem yeterlik önergesi hem de madde hakkında verilmiş önergeler vardır. Ancak şu anda bunları oya koymak için kâfi ekseriyetimiz kalmamıştır. Saat 17,20 de toplanılmak üzere Oturuma son veriyorum.

Kapanma saati : 16,40

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 17,20

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KÂTIPLER : Alev Coşkun, Rifat Çini

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

Yeterlik önergesi var, onu okutmadan evvel komisyona söz veriyorum.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Muhterem arkadaşlarım, nispî temsilin kabulü veya ademikabulü sebebini teşkil eden fikirler arasında her fikir ve her topluluğun adedî kuvveti nisbetinde millî Meclislerde kendi sesini duyurması ve ifadesini bulması ön plânda gelen bir mantık olarak işlemektedir. Ekseriyet sisteminde, azınlıkta kalan partilerin oyları yekûnu iktidarın almış olduğu oydan fazla olması halinde ekalîyet oylarının ekseriyeti sağlayacağı muhakkaktır. Bu adaletsizliğin ise nispî temsil ile halledileceğini evvelce arza çalışmıştım. Nispî temsile gittikten sonra partilerin elde edecekleri oylar ve bu oyların partilere taksimi neticesinde ne miktarda sandalye temin edeceği hususu birtakım usullerin aranmasını zaruri kılmıştır. Bunların başında basit harici kısmet denilen usul gelmektedir. Bir seçim çevresinde toplanan oyların milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilen rakam tesbit edilir. Bir partinin aldığı oyda bu rakam kaç defa dâhilse o parti o kadar sandalye kazanacaktır. Parti oyları bu hesaba göre mutlaka bir bakiye bırakır. Atılan oylar sandalyelere tamamı tamamına müvazi olmayacağına göre elbette bir bakiye verecektir. Bu artan oyların en çok oy alan partiye verilmesi şeklinde bir sistem bulunmuştur. Fakat bunda da bir adaletsizlik görülmektedir. Partilere verme diye bir sistem bulunmuş, fakat bunda adalet görülmemiştir. Har sistemi denmiş, D'Hondt sistemi denmiş ve nihayet Briand sistemi denmiş, büyük partilerden en çok oy alan partiye bırakılması düşünülmüştür. Bugün yürürlükte olan ve Garp dünyasında kuvvetle tatbik edilen D'Hondt sisteminde karar kılınmıştır. D'Hondt sistemi; bir partinin aldığı oy evvelâ bire bölünür bu rakam büyük- lük bakımından bir milletvekili kazandırır. Ondan

sonra partinin aldığı oy ikiye bölündüğü zaman diğer partilerin aldığı oylardan fazla ise ikinci milletvekilliği birinci partiye verilir. Üç bölündüğü zaman diğer partilerin aldığı oylardan fazla ise, üç milletvekilliği bu partiye verilir. Partinin aldığı oy nisbetinde milletvekilinin tevzii bu mantıkla işlemektedir. Bu ise harici kısmet usulünün diğer bir şekilde tatbikidir. Bu vasatili harici kısmet usulünün bir hesap ameliyesi ile tatbikidir.

Muhterem arkadaşlar burada açıkta kalan milletvekilliklerini en çok almış olan partiye verelim diye savunan arkadaşlarımız oldu. Elbet- teki her fikir muhteremdir. Ama nispî temsilin işlemesindeki güçlüğü de mukayese etmekte fayda vardır. Adalet ve istikrarın birlikte mütalâa edilmesi zaruridir. Bunun, birinden diğerine yapılacak fedakârlığa değmiş olması lâzımdır. 1950 ve 1957 seçimlerinde elde edilen oylar ve Dont ve Briand sistemi ile getirilen usullere göre yapılan mukayeselerde 1950 de iktidarla muhalefet arasında 26 sandalye farkı olduğu zaman 1956 da örtülü bir ekseriyet sistemi diye adlandırılmış olan bu usulün parti tarihinde ne faydası vardır. Partilerin parlâmentolarda temsili diye kabul ettiğimiz tasarıyı yaralamış ve sıfıra indirmiş olmaktan başka bir faydası yoktur. (Bu sistemin tatbiki çok güç sesleri)

Müsaade buyurun. Bir fikirle, bir de netice ile misal vereceğim. Onun için müsaadenizi rica ediyorum.

Şimdi, bir seçim çevresi kabul buyurun ki, 75 bin oy verilmiştir. 3 mebus çıkaracaktır bu seçim çevresi.

Bu çevrede :

A partisi	26 000
B »	24 000
C »	24 000

oy almış bulunuyorlar.

Bu usule göre, harici kısmet 25 000 dir.

Bu durumda; B partisi ve C partisi 24 000, 24 000 olarak oy almış olmalarına rağmen bakiyenin en çok oy alan partiye terk edilmesi esası kabul edildiği takdirde Meclise giremeyeceklerdir. Mecliste sesini duyuramayacaktır. Bu olur şey mi? (Gürültüler) (Bu misal böyle, sesleri) Bu kadar seçmenin, bu iki partinin, Büyük Millet Meclisinde sesi duyulmayacaktır. Bu nispi temsil midir? Ekseriyetten ileri. (Konuşmalar, itirazlar) Sizler konuşurken kimse müdahale etmedi. Lütfediniz; komisyon huzurunuza getirdiği bir sistemin hangi sebeplere dayanıldığını izah ederken dinlemek tahammülünü gösterin.

Bir başka seçim çevresini alıyorum; 30 bin, 20 bin, 24 bin. (Başka misal al sesleri)

Başka bir misal vereyim; bir seçim çevresinde 75 bin seçmen oyunu kullanmıştır. Dört parti seçime girmiştir. A partisi 24 999 oy almıştır. B partisi 23 001 oy almıştır. C partisi 10 bin oy, D partisi 12 bin oy almıştır. Seçim çevresinden hiçbir parti milletvekili çıkaramamıştır. Seçimin tekrarlanması icabedecektir. Bundan dolayıdır ki, adalet ve istikrarı beraber mütalâa ederek en kolay bir sistem bulmak zorundayız. Kanaatimiz odur ki bu da D'Hondt sistemidir.

Verdiğim misaldeki oylama sonuçları Briand ile, ekseriye olarak işlemektedir. Aynı zamanda çevrede seçim yapılmamış gibi bir neticeye geliyoruz.

Arkadaşlar, büyük vilâyetleri alıyorlar. 450 bin oy kullanacak vilâyette :

(A) partisi; 200 bin

(B) partisi; 150 bin

(C) partisi; 100 bin oy almışlardır. Nispi sisteme göre yapılan, on beş milletvekili olduğuna göre, 30 bin seçim hariçi kısmeti olacaktır.

(A) partisi, 6 mebusluk, 20 bin bakiye; B partisi 5 mebus, sıfır bakiye, C partisi 3 mebus, 10 bin bakiye.

Bu durumda; D'Hondt'a göre, neticede (bir) fark oluyor. O halde, 1 sandalye veya 2 sandalye üzerinde toplanan, farklar dolayısıyla nispi temsilin rahnedar olduğu hissini verecek tarafa gitmemeliyiz.

2 fark, üç fark, beş farkla sistemi zedelemeksizin millete hediye edilmesinde daha büyük fayda olduğuna komisyonumuz inandığı için uzun tetkiklerden sonra D'Hondt sistemi üzerin-

de karar kıldığını arz etmek isterim. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Buyurun.

ŞAHAP KOCATOPÇU — Muhterem arkadaşlarım; Sayın Komisyon Sözcüsünün bu veciz konuşmasından sonra aynen bu görüşlere iştirak ediyorum demek icabederdi. Ben bir tek kelimeyi daha ilâve etmek istiyorum; o da; nispi seçim sisteminin sağlanması için milyonlara tarafsız vatandaşın karma oy kullanmasından mahrumiyetine karar verdik. Müsaade edin de nispi sistemi hakkıyla D'Hondt sisteminde tatbik edelim.

BAŞKAN — Yeterlik önergesini okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

32 nei madde etrafında bir hayli konuşuldu aydınlandık. Müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederiz.

Âdil Toközlü

Ahmet Sener

BAŞKAN — Aleyhinde konuşacak var mı?

ALP KURAN — Muhterem arkadaşlar; Komisyon Sözcüsü arkadaşımızın verdikleri örnekler ikna edici değildir. Bu hususta karşı delilleri, karşı argümanları dinlemek imkânı bulunmazsa bitaraf bir karar vermek durumunda karşısında bulunamayız.

Sayın Sözcünün verdikleri delilleri biraz derinliğine tetkik edilecek olursa tatminkâr olmadığı müşahede edilecektir.

İlk verdikleri örneklerde dediler ki;

BAŞKAN — Alp Kuran Bey, beyanatınızla kendi tezlerinizi müdafaa ediyorsunuz, aleyhte konuşmuyorsunuz. (Alkışlar)

ALP KURAN — Komisyon Sözcüsü arkadaşımızın verdikleri örnekler aslında vârit değildir. Bu bakımdan karşı dedilleri dinlemek için, yeterlik önergesinin reddi lâzımdır. Çünkü, tek milletvekili çıkaran seçim çevresinde zaten nispi temsil söz konusu olamaz.

BAŞKAN — Efendim, yeterlik önergesini oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Önergeleri okuyoruz, efendim.

Yüksek Başkanlığa

32 nei maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Ali Rıza Akbıykoğlu

Madde 32. — Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısı, aşağıdaki şekilde hesaplanır. Seçim çevresinde seçime iştirak sayısı tesbit edilir. Bu sayı o çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına taksim edilir. Bu suretle elde edilecek sayı milletvekili seçimi yeter sayısıdır. Seçime katılmış siyasi partilerin ve bağımsız adayların adları ve aldıkları muteber oy sayıları hizalarına yazılır. Bunlardan milletvekili yeter sayısının üstünde bulunanlar kaç misli ise o kadar milletvekili çıkarırlar. Bu yeter sayıya ulaşamayanlar milletvekili çıkaramazlar ve bakiye kalan milletvekillikleri, yeter sayıyı temin eden siyasi partilerden en çok oy almış olana verilir.

Yüksek Başkanlığa

32 nci maddede, seçim harici kısmının kayıtlı seçmen sayısına göre tesbit edilmesini ve bir seçim çevresinde açık kalan milletvekilliklerinin o seçim çevresinde en çok oy alan partiye verilmesini arz ve teklif ederiz.

Adnan Başer   Alp Kuran

Yüksek Başkanlığa

Madde 32 nin son fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Rauf Gökçen

Madde 32. — Son fıkra

Son kalan milletvekilliği için birbirine eşit iki rakam bulunduğu takdirde, en büyük payı alan partiye mensup aday, seçilir.

Yüksek Başkanlığa

Maddedeki kur'a kelimesi yerine ad kelimesinin kullanılmasını arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

(Ali Rıza Akbıykoğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Kabul edenler 58, kabul etmeyenler 69 dur.

(Alp Kuran'ın ve Adnan Başer'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Rauf Gökçen'in takriri tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önerge-

yi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Hızır Cengiz'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Önergeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir, efendim.

BAŞKAN — Açık oydan üç arkadaş çıkıyor. (İltihak ediyoruz sesleri) On beş imzalı açık oy teklifi vardır. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

32 nci maddenin açık oya sunulmasını arz ve teklif ederiz.

Ali Erel	Mehmet Göker
Cevdet Geboloğlu	Babür Ardahan
Hızır Cengiz	Alp Kuran
Cevat Dursunoğlu	Vedat Arıkan
Enver Kırker	M. Ali Kumbasar
Ahmet Şener	Celâl Sungur
İmza (okunamadı)	İmza (okunamadı)
İmza (okunamadı)	

BAŞKAN — 32 nci maddeyi bir kere daha okutuyorum.

Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısının hesabı

MADDE 32. — Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısı, aşağıdaki şekilde hesaplanır :

Seçime katılmış olan siyasi partilerin ve bağımsız adayların adları altalta ve aldıkları muteber oy sayıları da hizalarına yazılır. Bu rakamlar, önce bire, sonra ikiye, sonra üçe... ilâ, o çevrenin çıkaracağı milletvekili sayısına ulaşmaya kadar bölünür. Elde edilen paylar, parti ayırımı yapılmaksızın en büyükten, en küçüğe doğru sıralanır. Milletvekilleri, bu payların sahibi olan partilere ve bağımsız adaylara, rakamların büyüklük sırasına göre tahsis olunur.

Son kalan milletvekilliği için birbirine eşit rakamlar bulunduğu takdirde, bunlar arasında ad çekilmek suretiyle tahsis yapılır.

BAŞKAN — 32 nci maddeyi açık oyunza sunuyorum.

Kabul edenler beyaz, kabul etmeyenler kırmızı, çekinirler yeşil oy verecekler. (E) harfinden okumaya başlıyoruz.

Efendim, oylarını kullanmamış, oy vermeyen kaldı mı?

Oylama tamamdır.

Oylamanın sonucunu arz ediyorum.

Oya katılanlar	:	164
Kabul edenler	:	89
Reddedenler	:	68
Çekinserler	:	7

32 nci madde Yüksek Kurulunuzca kabul edilmiştir. (Alkışlar)

Konuşmalara devam ediyoruz.

Komisyondun yazısı var, okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

Maddelerde yapılan değişiklikler muvacehesinde 33 nci maddeye lüzum kalmamıştır. Bu maddenin metinden çıkarılması arz ve teklif olunur.

Seçim Kanunu Komisyonu
Başkanı
Şefik İnan

34 nci madde 33 nci madde oluyor efendim.

Önerge var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

33 nci maddesinin aşağıdaki şekilde müzakere konusu yapılması arz ve teklif olunur.

12.5.1961

Seçim Kanunu Komisyonu
Başkanvekili
Hıfzı Oğuz Bekata

Siyasi Parti adaylarından seçilenlerin tesbiti

MADDE 33. — Siyasi parti adaylarından seçilenler, aşağıdaki şekilde tesbit edilir :

A) Yüksek Seçim Kuruluna verilen aday listelerindeki sıra, seçimlerde, partilerin kazançları milletvekilliklerinin sırasının tesbitine esas olur.

Ancak; 32 nci madde gereğince, her partinin kazandığı milletvekilliği sayısı tesbit edildikten sonra, her parti için ayrı ayrı olmak üzere,

1. Adayların adları, parti aday listesindeki sıraya göre alt alta yazılır.

2. Partinin kazandığı milletvekilliği sayısı kadar adayın adları hizasma, birinci sütuna, listedeki sıraya göre, partinin aldığı ve üzerinde tercih işareti bulunmayan oy puslaları sayısı yazılır. Geri kalan adayların isimleri hizasına birşey yazılmaz.

3. İkinci sütuna, adayların her birinin isimleri hizasma, aldıkları tercih işaretlerinin sayısı yazılır.

4. Üçüncü sütuna, ikinci sütunda yazılı tercih işaretleri sayıları (2) ile çarpılarak, tutarları yazılır.

5. Dördüncü sütuna, adayların isimleri hizasma, birinci ve üçüncü sütunlardaki oy sayılarının toplamları yazılır ve partinin kazandığı milletvekillikleri, bu sütundaki rakamların büyüklük sırasına göre adaylara tahsis olunur.

B) Bu işlemler açık olarak yapılır ve adaylarla müşahitler hazır bulunabilirler.

İl seçim kurulu başkanı, milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini, o seçim çevresinde derhal ilân ettirir; diğer bir suretini de bir hafta süre ile il seçim kurulu kapısına astırır.

BAŞKAN — Efendim, maddenin eski şekline göre, 4 arkadaşımız söz istemişti. Şimdi, yenisine göre bu sayın arkadaşlarımızdan vazgeçen var mı efendim? (Komisyon değişikliği izah etsin, sesleri)

Komisyon değişikliği izah etsin. Buyurunuz Komisyon.

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ HIFZI OĞUZ BEKATA — Bu madde, prensibini, kabul ettiğiniz sistemin hesap şekline ibarettir. Durum şudur;

Seçim neticeye bağlanırken adayların isimleri listedeki sıra ile yazılacaktır. Yanlarına aldıkları silintisiz, yani parti listelerine verilmiş bulunan ve tercih oyu işaretini taşımayan oyların miktarları bu sıraya göre yazılacaktır. Bunların yanında, tercih oylarından her adayın aldığı oylar, hizalarına yazılacaktır. Bu suretle elde edilen listeye, Meclisinde temayülüne uygun olarak, tercih oylarının sıraya tesir edilebilmesine imkân vermek yoluna girecektir. Yani partilerin hazırladıkları listede bir haksızlık, isabetsizlik oldu ise seçmen vatandaşa bu isabetsizliği düzeltme yolu açılmaktadır.

Bunun içindir ki, bir adayın aldığı tercihli oy sayısı faraza 1 000 ise bu rakam bir misli fazla hesabedilecek ve iki bin olarak nazara alınacaktır. Bu suretle, seçmen vatandaşın kullandığı tercih oyu, iki defa değerlendirilmiş olacaktır.

Tatbikattan bir örnek verelim :

Bir partinin aday listesinde, altı aday var

kabul edelim. Aynı ilde seçimde tercihli oy kullanılmadan verilmiş olan oyların sayısının 20 000 olarak mütalâa edelim. Bu listedeki adayların sırası 20 biner zimni tercih oyu almış oluyorlar demektir. Bunların hizalarına yani liste sırasına göre baştan 20 bin rey yazalım. Münferit listelerle de adayların sırasıyla bin, üç bin, beş bin «tercih oy» almış olduklarını farz edelim. Ve meselâ son aday da 12 bin sarîh tercihli oy alsın.

Şimdi reyleri değerlendirelim :

Listenin başındaki ilk aday, bin sarîh tercihli oy aldığına göre, bu, iki bin sayılarak, 20 bin oyuna eklenince 22 bin oy almış olacaktır.

Listenin sonundaki altıncı aday ise 12 bin sarîh tercih oy almış bulunduğu cihetle, bu da iki misli hesaplanacak ve 24 bin oy almış sayılacaktır.

Bu takdirde görülüyor ki, sarîh tercih oyu liste sırasını değiştirebiliyor. Ve en alttaki aday sırayı değiştiriyor, üstte geçiyor.

Bu suretle listenin aldığı oylar yekûnu ne ise aynen o kadar sayıldığı halde sarîh tercihli oylar seçmenin tercih oyuna hususi bir değer verebilmek, tercihli oyuna sıra tercihini işler ve tesirli hale getirebilmek için bu oya iki misli bir prim verilmektedir.

Bu maddenin asıl esprisi bundan ibarettir. Komisyonumuz, Yüksek Meclisin temayülleri-ne uyarak; seçmen vatandaşın kullanacağı tercihli oyun, bu madde ile işler hale getirildiği inanmaktadır, arz ederim.

MEHMET HAZER — Tesir nisbeti nedir?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — % 33 e kadar çıkıyor.

VAHAP DIZDAROĞLU — Reylerin müsavatı halinde en sondaki bir fark ederse en başa geçiyor mu?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Geçiyor.

BAŞKAN — Evvelâ söz alanlardan Ferda Güley, konuşacak mısınız?

FERDA GÜLEY — Evet.

BAŞKAN — Buyurun.

FERDA GÜLEY — Muhterem arkadaşlarım, ben tercihli oy sisteminin taraftarı olarak huzurunuzda bir kaç defa çıktım. Ve tasarının ilk gelen kısmında komisyonun tercihli oy mekânizması olarak yüksek heyetinize getirdiği cihazın

zım işlemez, işe yaramaz, battal bir cihaz olduğunu ve halkı aldatmaktan başka mânası olmayacağını ifade ettim. Ben halkın tercihini kullanmak bakımından âzami ölçüde müdahalesinin temin edilmesinin taraftarıyım.

Komisyonun bu defa getirdiği ve Yüksek Heyetiniz sayın sözcünün ifade ettiği değişiklik bu battal, muattal cihazı işletmiştir, ama o kadar. Acaba bu yeni şekilde müessiriyeti ne nisbette olacaktır? Tasarıyı, veya bu maddeyi komisyona iade ederken tezahür eden reylerinizin tecelli ettirdiği ölçüde işliyebilecek mi? Bu mevzular üzerinde sayın sözcü arkadaşımızın verdikleri izahatı bendeniz yeter bulmaktayım. Evet, makina işledi; fakat, galiba bu defa da sadece seçmen vatandaşlara motorun sesini dinleteceğiz. Başka bir faydası olmayacak kamsındayım. Ben inandım ki, yoklamada fahiş bir hata olursa, komisyonun getirdiği bu teklif, bu fahiş hatayı tashih etmektedir. Çok büyük ölçüde, bir fahiş hata yapılırsa bunu tashih ediyor.

Eğer yüksek heyetiniz çok fahiş bir hatayı ıslah etmekle yetinsin dersiniz bendeniz de buna katılırım. Ve bu madde bunu sağlamaktadır. Fakat bu maddenin asıl getirdiği zaf yine bir sarîh oy, bir de zimni oy ayrılığı ile yoklamadaki sıranın esas olmasıdır. Ben alfabetik sistemde sarîh ve zimni oy çatışmasının ve bu çatışmanın listelere ve seçimlere getireceği çeşitli buhranları ve ahlâksızlıkları, illetleri ortadan kaldırmak için alfabetik liste ile geniş tercihli müdahale taraftarlığı yapmıştım. Halbuki 15 nci madde aynı şekilde bırakılmak yani yoklamalardaki sıra esas tutulmak suretiyle karşımıza tekrar sarîh oy = tercih oyu + zimni oy problemi, problemi değil illeti çıkarılmış oluyor.

Evet, bu tasarı bize tekrar zimni oyu getiriyor. Getirdikten sonra illeti de beraber getiriyor: Listenin başında olan kimseyi vatandaş seçmeden seçilmiştir. Seçebileceği kimse de seçilmeden, seçimi kaybetmiş durumdadır. Bu tezat, bu sistemin bünyesinde tekrar huzurunuzda gelmiştir. Bu tezatı azaltmak için, komisyonun teklif ettiği baremi, iki derecelik primi kâfi bulmamaktayım. Bu, ancak, üçe çıkarılmakla, zimni oyla, sarîh oy arasındaki fark nisbeten denge haline gelebilecektir. Bu teklifime yüksek heyetinizin iltifat buyuracağı kanaatindeyim.

BAŞKAN — Sayın Reşat Tardu.

REŞAT TARDU — Muhterem arkadaşlarım; seçimlerde karma liste yapılması tarafınızdan reddedildikten sonra bu maddenin önemi biraz daha artmıştır. Şimdi nispî temsil sistemini kabul ettik. Komisyon gerekçesinde diyor ki; «Bu sistem esasî partilere rey vermektir. Binaenaleyh şahıslar ikinci plânda kalır, yahut mevzuubahsolmaz.» Bununla beraber komisyon tasarının birinci şeklinde de son şeklinde de bir tercihlî oy maddesi yer almış bulunuyor. Bu tercihlî oy maddesinin gayesi şüphesiz bir partiye rey verecek seçmenlere o parti listesi içindeki bâzı şahısları tercih hakkı tanınması demektir. Yani zımnen komisyon bunu kabul etmiş oluyor. Ve şüphesiz seçmene bu hakkın tanınması ve bu imkânın verilmesi şarttır. Sabahleyin burada yapılan müzakerelerde Yüksek Meclisinizin tebarüz ettirdiği kanaatları ile karma liste usulü tasarıda yer almayınca hiç değilse bu maddenin müessir hale gelmesi için karar alınmış ve komisyona bu yolda bir vazife verilmiştir. Acaba bu müessiriyet temin edilmiş midir? Kanaatimce hayır. Mâruzatın kısaca bu nokta üzerinde toplanacaktır. Bu sebeple şimdi bir il tasavvur edelim. A, partisi 120 bin oy almış ve listedeki 6 mebusluğu kazanmıştır.

Şimdi, bu 120 bin oyun, bir kısmı işaretli, bir kısmı işaretsizdir. Meselâ, 80 bini işaretli, 40 bini işaretsizdir. Bu durumda; komisyonun getirdiği teklif içinde, bu 80 bin tercihlî oy, birden altıya kadar üyelere, baştan itibaren verilecek. Bu zımni tercihlî oydur. 80 bin oydan sonra, ayrıca bir de, bu zatlar için listede tercihlî oylar çıkacak ve bu tercihlî oylar da bir başka sü-tuna yazılacaktır.

Şimdi tasavvur ediniz başta bulunan ilk altı kişiye istisnai bir seçim şansı verilmektedir. Bilhassa listede altıncı ile yedinci arasında bedbaht bir karşılaşma oluyor. Altıncı 80 bin zımni tercihlî oyla 20 bin tercihlî oy olarak yüz bin tercihlî oya sahibolacaktır. Halbuki altıncı ile yedinci arasındaki, fark parti yoklamasında belki de üç beş oydan ibarettir. Burada ise birisinin yüz bin reyine karşı yedinci 50 bin tane tercihlî oy almalıdır ki, sırada altıncı olan geçsin ve rakibinin yüz bin oyunu aşsın. Bu ise hemen hemen imkânsızdır. Binaenaleyh komisyonun getirdiği bu tercihlî oy maddesi müessiriyet kazanmamıştır. Ya doğrudan

doğruya partiler listesindeki tercihlî sıra ortadan kaldırılır; partiler istedikleri gibi listelerini tanzim ederler. Ve favori insanları başa koyabilirler. Ancak, bu bir tercih hakkı gösteremez. Bu takdirde halkın verdiği tercih oyları ile sıraya koyabiliriz. Bu sıraya göre mebuslar seçilir, ki bu suretle halka şahısları tercih hakkı tam olarak verilir. Parti adaylarını seçtikten sonra, patri listesi içindeki insanları ayırma işi, tercih hakkı seçmene bırakılmalıdır. Aksi halde Ferda Güley arkadaşımızın da ifade ettikleri gibi, listenin başındaki insanlar; seçime gitmeden seçilmiş olacaktırlar.

Bu şekliyle tasarımı seçmenlerin oy hakkını tahdid edici buluyorum. Düzeltmesini, aksi takdirde reddini arz ve rica ederim.

BAŞKAN — Sayın Halil Akyavaş?... (Vazgeçti sesleri.)

HASAN TEZ — (Vazgeçti sesleri.)
Sayın Mehmet Hazer.

MEHMET HAZER — Muhterem arkadaşlar, bir çıkmaz içinde bulunduğumuz muhakkak. Yeni bir sistemin işvacacları arasında doğru yolu arıyoruz. Fakat,, henüz kanaat verici bir hal tarzı bulmuş değiliz.

Muhterem arkadaşlar, komisyonun son getirdiği teklif, evvelâ, bundan evvel kabul ettiğiniz esaslardan ayrı bulunmaktadır. Oy eşitliği prensibi bertaraf ediliyor. Bir kısım oy sahipleri iki oy veriyor, bir kısım oy sahipleri tek oy vermek zorunda kalmış oluyorlar. Eğer, tercihlî oy kullanmak, sistem itibariyle, ahlâki bakımdan, mahzurlu ise, bu bir sebebolmamak gerekir. Yok tercihlî oy bir zaruret ise onu daha açık olarak ortaya koymak lâzımdır. Asıl çare bulmak mecburiyetinde olduğumuz mesele tanzim olunan listenin sırasının değiştirilmesi imkânının sağlanmasıdır. Yani rey sahipleri ellerine verilen matbu listeyi bir nâs'ı katı gibi kullanmasın. Serbest iradesiyle bunun sırasını değiştirsin. Komisyonun getirdiği teklifle buna maalesef imkân yoktur. Bu, bundan evvelki tekliftir. Bundan evvelki teklif yani % 50 den fazla rey almaz, tercihlî oyla sırası değiştirilmekle, başka bir ifade ile eğer bir müessiriyet Meclis üyelerince kabul edilmek isteniyorsa kanaatimce bunu yüzde elli nisbetinden uzaklaştırmak lâzımdır ve bu madde-

nin şöyle tanzim edilmesi icabeder. Sırada esas tanzim eden listedir. Bunun değişmesi ancak yüzde 20, 25 nisbetinde tercihli oyları alanlar bir sıra yukarıya çıkar. Bu takdirde rey alanlar birden fazla, aldıkları reye göre sıralansın derken hem tercihli oy önlenmiş hem de reyler arasında muvazaneyi bertaraf eden, tetbikat ortadan kaldırılmış olur. Vatandaşlar bir kısmını iki rey, bir kısmına da bir rey verir ki, bu izahı mümkün olmayan bir neticedir, kolay kolay izah olumamaz. Sıra değiştirilmek için, % 50 nin altında bir rakam kabul edilmesi lâzım.

Oyların, % 25 ten fazlası tercihli oy olursa, sırada yukarı çıkmak daha mâkul ve çok daha az mahzurludur. Bundan evvelki madde daha açıktı. % 50 den fazla oy sırasının değiştirilmesi daha uygundur

Şimdi, hiçbirimiz hazırlıklı değiliz. Bu itibarla, komisyon bu maddeyi alsın geriye. Diğer meseleleri görüşelim. Yoksa meseleyi bununla halletmek mümkün değildir.

BAŞKAN — Buyurun.

VAHAP DİZDAROĞLU — Arkadaşlar; konuşmam benden daha evvel konuşan arkadaşlarımızın istikametinde olacaktır. Komisyonun getirdiği sistem, bu kabul ettiğiniz karışık sistem içinde, millî piyango içinde bir teselli mükâfata gibi bir şeydir. Ve esasa müessir olacak hiçbir şey getirilmemiştir. Bütün bu karışık mekanizmanın temeli 15 ne maddede vuzuha kavuşturamadığımız aday listesinin tesbiti meselesinden ileri geliyor. Komisyon oy listesinde adayların tesbitinde yoklamada alınan reyleri nazara alarak bu listeyi tesbit ediyor. Daha evvelki konuşmalarında da arz ettim; bu aday yoklamalarında liyakatten daha çok maddi, mânevî baskıların ön plânı alacağı aşikârdır. Tasavvur edin bir denemede 100 kişinin reyi ile listenin başına liyakatsiz biri geçiyor, mebusluğu garantiliyor, buna mukabil beş bin tercihli oy alan ve bu oyları bağımsızdan alan bir adayın listedeki seçim şansı değişmiyor. Bu adaletle sığmaz. Denemede başa geçen adayın bu suretle yüzde yüz kazanması sağlanır.

Şimdi söze arkadaşımız, bütün adayların aldıkları oy listesini ileri sürerek 40 bin oy muvacesinde, beş bin tercihli oyun ne kıymeti vardır, buyurdular. Şimdi reylerini kullanacak

vatandaşların liste mecburiyeti dolayısıyla adaylara rey vereceklerdir. Esasında vatandaşın karma listeyi serbest olarak kullanması mümkün kılınsa idi, bu münakaşalar olmazdı. Kabul buyurulan şekil, vatandaş dört tarafından bağlanmıştır. Parti mülâhazalarının dışında bu meseleleri halletmeli ve seçmenin serbest ve dilediği şekilde oyunu kullanmasına imkân vermeliyiz.

Bağımsız seçmen vatandaşı 4 tarafından bağlamaya sırf parti mülâhazaları içinde hakkımız yoktur.

Biraz evvel, sistemin varyasyonları münakaşa edilirken hararetle adaletten bahseden arkadaşlarımızın bu mevzuda hassasiyetlerinin sönmesine hayret ettim. Tercihli oy sebebiyle karma listeden feragat gösterildi, fakat tercihli oy sistemi de işlemez hale getirildi. Biz, bu nispi temsili sistemi kabul ederken, onun icaplarından biri olan karma listeden işler tercihli oy sebebiyle vazgeçmiştik, fakat arkadaşlar ondan vazgeçerken, bu vazgeçiş komisyonun getireceği tatminkâr bir tercih oy sistemiyle kabil olacaktır. Benim teklifim şudur;

Biz tercihi % 50 ye kadar değil, âdil bir nispetle değiştirelim. Faraza bir parti listesinde A, B, C, D aşağıya doğru bütün adaylar aynı reyi almış olsunlar. Bir seçim çevresinde altı mebusluk vardır. İkisini muhalif partiler, dördünü de A, B partileri kazansın. Şimdi otomatikman A partisine iki aday düşüyor. Reylerin hepsi aynı. Sırf sırada, aldığı sıradan doiaıy baştakiler kazanacaktır. Ama altıncısı beş bin fazla tercihli oy alsa dahi bir kıymet ifade etmeyecek ve seçilemeyecektir. Denemede 100 partilinin reyi ile başa geçmiş bir adayı kazandıracak, fakat 5 000 vatandaşın başkası için kullanacağı tercih nazara alınmayacaktır. Bu olmaz, adaletli ve hakkaniyete müstenit yolu bulmak mecburiyetindeyiz, icabederse tekriri müzakereye geçilip ve karma listeyi kabul edelim.

BAŞKAN — Sayın İhan Özdi.

İLHAN ÖZDİL — Bendeniz, Reşat Tardu'nun açıklamalarına katılıyorum, onun için konuşmayacağım.

BAŞKAN — Sayın Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarımız; şüphesiz vatandaşın tercihlerini ön plânda tutmak lâzımdır. Vatandaşların heyeti umumiyesi kimin milletvekili olmasını istiyorsa, o ol-

malıdır, bunda hiçbir tereddüt yoktur. Aneak problem şuradadır. Bir partinin listesi şu şekilde tesbit edilmiştir veya bu şekilde tesbit edilmiştir. Dolayısıyla sıraya konmuştur. Bendeniz bir vatandaş olarak alıyorum bunu, isabet etmişler diyorum; A, B, C, bu sıra iyidir diyorum ve bu listeyi atıyorum. Benim bu listede hiçbir tercihim yok demek değildir. Partinin yaptığı sırayı tercih ediyorum demektir.

Fakat, (C) ye bir işaret koyarsam, aneak bu tercihtir demek mümkün değildir.

Tercihli oy, vatandaşların tercihleri üzerine bir mevki verelim dediğiniz andan itibaren muhakkak listenin sırasını tertibederler ve yanına bir işaret koyarlar demek lâzımgelir. Aksi halde, mücerret birkaç şahsın tercihini açıkça beyan etmenin, takdir buyurursunuz ki, kıymeti milletvekili üzerinde büyük tesiri olacaktır. Aslında bunu tercih oyu saymak mümkün değildir. Bu bakımdan itiraf edeyim ki, komisyonun tercih hususundaki tanınmış olduğu iki emsalinin bendeniz aleyhinde bulunmama ile beraber tatbikinden biraz şüphelenmekteyim. Çünkü 100 kişi tercih oyu kullandığı takdirde vatandaş iradesi bakımından bir üstün mevki sağlamaktadır. Partinin veya yetkili organlarının yoklamada tesbit etmiş oldukları sırayı beğenmeyip, tercih oyu, tercih pusulasının sayısı yarıyı bulmuş olsaydı, denebilir ki parti bu listeyi tanzim etmekle hâyata düşmüştür ve halk bu tercihi beğenmemektedir. Tercihler değiştiğine göre oturalım tercihlere göre bir sıra yapalım. Ama bunun dışında partinin sırasını beğenmiş olan insanların tercihlerini bir tarafa bırakarak sırayı beğenmeyecek başka istikamette tercih yapmış mahdud insanların reyini emsalleriyle çarparak bir neticeye varırsanız vatandaşın oy eşitliğine korkarım ki, bir hâle gelmiş olabilir.

Binaenaleyh, bendeniz komisyondan çok özür dileyerek bir tâbir kullanacağım. Bu maddeyi bir bakıma vatandaşın oy eşitliğini bozmakta ve sağlamakta bir ehveni şer telâkki ediyorum. Bu şekilde oy kullanmanın vatandaş tercihinine değil, muayyen şahısların tercihinine çok özel bir kıymet vereceğinden endişe ediyorum. Bu bakımdan hiç olmazsa maddenin arz ettiğim şekilde kabulünün oy eşitliği ba-

kımindan daha faydalı olduğunu kemâli hürmetle arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Şahap Kocatopçu.

ŞAHAP KOCATOPÇU — Muhterem arkadaşlarım, çok uzak bir noktadan gelerek, adım adım değişikliklerle buraya kadar geldik. Bu değişikliklerin her seferinde muhtelif arkadaşlar kendi görüşlerinin muayyen bir kısmından fedakârlık yaptılar ve buraya geldiler.

Bendeniz, burada meydana gelmiş olan görüşleri şöyle hulasa ettim. 3 tane ayrı tez ileri sürülüyor. Birincisi komisyonun, diğeri Ferda Güley arkadaşımızın, diğeri de Turan Güneş'in oy eşitliğini istiyen görüşüdür. Bu üç görüşe göre arz edeceğim bir misale sayın komisyon tarafından rakamlarla izahat verilmesini rica edeceğim. Çünkü, kusura bakmayın, yazılı olarak metin bize verilmemiş olduğundan, bu metinden tam olarak bir kanaat sahibi olamadım. Bu bakımdan muhterem komisyondan istirham edeceğim. Şu rakamlara göre bize şeklini izah buyursunlar.

Bir parti 20 bin oy almış bulunuyor. 6 tane aday var. 3 aday o partiden kazanmış, üçü de milletvekili olacak. Birincisi 7 000 tercihli rey alır, ikinci aday 500, üçüncüsü 1 000, dördüncü aday 9 000, beşinci aday 2 000 ve 6 ncı aday 8 000 oy almışlardır. Bahsedilen üç ayrı sisteme göre bunun neticesinin ne olacağını eğer bizi tatmin edici bir şekilde izah buyurlarsanız, burada vereceğimiz reylerin çok daha sağlam esaslara dayanacağını arz etmek isterim.

BAŞKAN — Sayın Ratip Tahir Burak.

RATİP TAHİR BURAK — Muhterem arkadaşlarım, vazgeç diyen arkadaşlardan özür dilerim. Birkaç söz söylemek istiyorum. Evvelâ komisyonun getirdiği metnin lehinde rey vereceğimi arz ederim. Bu hususta konuşan Mehmet Hazerbe Turan Güneş arkadaşımızın endişeleri üzerinde duracağım. Bu endişeleri yersiz buluyorum. Emsali tercihli oylar 2 veya 1,5 olmuş, bu reyler olarak dâhil olmuş, hiçbir şey ifade etmez. Adaylar şahıslar olarak, şahıslar üzerinde tesir yapacaklar, tercihli oy alacaklardır. Bir şahsın muayyen bir yerdeki tanınmışlığı tercihli oyların çoğalmasına sebeb olacaktır. Esasta liste nasıl hazırlanmış? Yoklamadan geçmiş, partinin tercihi sırası zaten listede mevcut. Şimdi şahıslar, kendi

şahısları için propağanda yapıp tercih oyunu toplamak bakımından faaliyet gösterince, partilerin teşkilâtı da muhakkak tercih oyu kullanacak ve listedeki sıraya göre, başından itibaren bunun yüzde 50 sini tercih oyu kullanarak tertip yapacaktır. Binaenaleyh, liste üzerine bir işaret koymak zahmetine katlanacak vatandaş eğer hakiki bir partili ise, parti disiplini diye bir şey tanyorsa, listedeki sırayı bozmadan başından itibaren yüzde 50 ye birer işaret koyacaktır. Bu suretle sıranın alt tarafından işaret almış olanlar tercih oylarının iki ile çarpılması, beş ile, 25 ile çarpılması neticesinde hiçbir tesir icra etmeyecektir. Arkadaşlarıma tavsiyem, komisyonun getirdiği tasarıya beyaz oy kullanmalarıdır.

BAŞKAN — Sayın Mehmet Göker.

MEHMET GÖKER — Muhterem arkadaşlarım, okunan ve suretini aldığımız maddenin metni bir hayli uzundur. Bu maddenin iki numaralı bendinde «Partinin kazandığı milletvekilliği sayısı kadar adayın adları hizasına, birinci sütuna, listedeki sıraya göre, partinin aldığı ve üzerinde tercih işareti bulunmayan oy puslaları sayısı yazılır.» deniyor.

Bendeniz şunu anlıyorum. Bir parti bir ilden 15 aday gösteriyor. Bu ilden 4 tane milletvekilliği kazandı. İkinci madde diyor ki, partinin aldığı oylar 4 milletvekili adayına yazılacak, diğerlerine yazılmıyacak.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Değil.

MEHMET GÖKER — Maddenin 2 numaralı bendini aynen okuyalım:

«2. — Partinin kazandığı milletvekilliği sayısı kadar adayın adları hizasına, birinci sütuna, listedeki sıraya göre, partinin aldığı ve üzerinde tercih işareti bulunmayan oy puslaları sayısı yazılır. Geri kalan adayların isimleri hizasına bir şey yazılmaz.»

Maddede sarahat var. Partinin aldığı oylar dördüne yazılacak; diğerlerine yazılmıyacak. Bunun büyük bir hata olduğuna kaanîm. Bu hususun tazvihini rica ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Mehmet Özbay.

MEHMET ÖZBAY — Muhterem arkadaşlarım; 24 ncü maddenin 2 ncü fıkrası geri gönderilirken muhterem Heyetin şöyle bir prensip kararı vardı. İşler vaziyette bir tercihli sistemi getirmek şartıyla. Sayın Komisyon beni mâzur gör-

sünler, getirdikleri bu maddede işler bir vaziyette yoktur.

Şimdi efendim, hesaba göre, yüzde 35 nispetinde fazla tercih oyu olan kimse ancak sırayı bozup kazanmış adaylar arasına geçebilecektir. Fakat arkadaşlarım, şimdi bir defa yüzde 33 nispetinde tek başına tercihli oy almak mühaldir. Mühal olmasa bile, komisyonun bu maddesine göre hesaba katılacak oylar değildir. Bir iki kişi tercihli oy alacak değil, vatandaş değişik olarak bütün adaylara tercih oyu verecektir ve komisyonun maddesine göre hesaplanacak nesne adaylar arasındaki fark değil, tercihli adaylar arasındaki farktır. Bizatihi tercihli oy aldığı miktar değil, ya adayın aldığı oylar arasındaki fark nazarı itibara alınacaktır. Bu hiçbir zaman % 35 i bulmaz.

Sonra aziz arkadaşlarım, memleket gerçeklerini düşürsek % 90 nisbetinde tercihli oy kullanılacaktır. Tercihli oy almıyan 1 - 2 kişi mevcut olmayacaktır. Hemen hemen 1 nciden sonuncuya kadar tercihli oy alacaktır. Onun için Sayın Turan Güneş müsterih olsunlar. Tatbikatta kandidatesinin nazarı olarak gördüğü şey bendiğinden izale edilecektir. Çünkü her adayın tercihli oy alacağı muhakkak. Ve arz ettiğim gibi, her adayın aldığı tercihli oy değil, adayların aldıkları tercihli oylar arasındaki fark nazara alınacaktır. Bu da % 30 u geçemez. Şu haliyle bu madde işlemez arkadaşlarım. Komisyon, denemelerde yapılmış hataları tashih için böyle bir şekil getirdiğini ifade ediyor. Bu madde ile % 99 dan aşığı hatalar düzeltilemez. Madde böyle kalırsa üç emsal dahi azdır. Üç emsal olmayınca % 22 yi buluyorum ki, tercihler arasındaki fark bu kadar olmayacaktır. Bana kalırsa tercihleri de numaralamak lâzımdır. Tatbikatta cetvelde mümkün görmediler. Burada (X) işareti değil de, 1 nei, 2 nei, 3 ncü tercih diye üçü geçmemesi şartını koymalı. 1 nei derece tercih de 4 - 5 emsal, 2 nei derecede 3 - 4 emsal, 3 ncü derecede tercih 2 emsal vermek şartıyla ancak yüzde 10 - 15 nisbetinde olursa bu madde işler hale getirilir. Bu haliyle bu madde tam olarak işlemez.

Komisyon işler vaziyette tercihli bir sistem getirmemektedir. Ben bu kanaatteyim.

BAŞKAN — Söz komisyonundur.

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ HIFZI OĞUZ BEKATA — Muhterem arkadaşlarım; hu-

zurunuzda konuşan arkadaşların herbirine ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Yüksek Meclisiniz bu maddeyi hallettiği andan itibaren, Milletvekili Seçimi Kanununun diğer maddeleri üzerinde muhtabakat kolay olduğu için, bu kanun da bitmiş olacaktır. Bu itibarla, arkadaşlarımızın burada ileri sürdükleri fikirleri yazılı olarak cevaplandırmaya çalışacağım. Bu madde ile neyi getiriyor ve neyi getirmiyoruz. Önce bu hususu arz edeyim. Bunu arz ederken, arkadaşların suallerini de cevaplandırmış olacağım. Bâzi arkadaşlarımız derler ki, mademki, seçmen tercih oyu kullanıyor o halde, partilerin listelerinde adayların aldıkları eşit oylara bu tercih oyları da aynen bütün adaylara ilâve edilmelidir. Bu tezi değerlendirelim. Bir partinin listesi meselâ 100 bin rey almış bulunsun. Birkaç yüz kişinin de tercihli oy kullandığını kabul edelim. Bu takdirde listedeki bütün adaylar eşit olarak 100 bin oy aldıklarına göre işte yalnız bu yüz tane tercihli oy, kocaman bir çevrenin milletvekillerini tâyin etmektedir. Ve liste olarak alınan 100 bin oyun fiilî değeri sıfır olmaktadır. Nitekim, listeye verilen yüz bin oyu her aday eşit aldığından, 100 tane tercih oyu, bütün milletvekillerinin kaderini ve sırasını tâyin edecektir. Bu kadar haksız olan bir imkâna bu madde elbette cevap veremez. Komisyonunda uzun uzun konuşuldu ve bu neticeye varıldı. Bir arkadaşımız da maddenin eski metni çok daha doğru idi, dedi. Bakalım öyle midir? O madde benim de, «söz hakkım mahfuzdur.» Dediğim madde idi. Bunda deniliyor ki, «listeye verilen oy sayısının yarısından fazla tercih oyunu bir aday almış olmalıdır ki, liste sırası değiştirilebilsin.» Yani liste 100 bin olsa, en alttaki aday 50 001 tercih oyu almalıdır ki, tercih oyları sırayı değiştirebilsin. Bu madde böylece işlemez halde idi.

Şimdi ne getirdik? İki kutup aldık, inceledik. Birincisi, yüz bin oya hiç ehemmiyet vermeyip, 100 vatandaşın kullandığı sarıh tercih oyunun hâkim olduğu kutup. Bu sıkta listedeki sırayı beğenerek zimni tercihini kullanan 100 bin seçmen oyunun rolü kalmamaktadır.

İkincisi, eski tasarıdaki madde metnidir. Buna göre bir adayın aldığı tercih oyunun miktarı, listenin kazandığı oyların yarısından fazla olması ki, listedeki sırayı değiştirebilsin. Birincisi ne

kadar adaletsiz ise ikincisi de o kadar gayrikabili tahakkuktur.

Şimdi getirilen madde, bu iki ucu Meclisin temayülllerine uygun bir şekilde birleştiriyor; tesiri bir hale getiriyor. Nasıl tesirli oluyor, şimdi onu izah edeceğim.

Şahap Kocatopçu arkadaşımız rakam verdiler ve her iki hususa göre bu rakamları kıymetlendirdiler, buyurdular. Ben kendim ayrıca rakam getirmiyorum, Kocatopçu'nun verdiği rakamları küçük bir değişme ile değerlendireceğim. Bir seçim çevresinde 20 bin oy kullanılmış olsun, aynı yerdeki 6 adayın üçü kazanmış ise ve adayların liste sırasına göre birinci aday 7 bin, ikinci aday 500, üçüncü aday 1 000, dördüncü aday 11 100, beşinci aday 2 000 ve 6 ncı aday 10 550 ayrıca sarıh tercih oyu almış bulunsa, bu durumun verdiği neticeleri birlikte gözden geçirelim.

Bloke liste 20 000 oy aldığına göre sarıh tercih oyları bir kat hesaplandığı takdirde, baştan üç aday seçilmiş olur ve sarıh tercih oyları neticeye tesir edemez. İşte maddenin eski metni budur.

Halbuki aynı rakamları yeni metne göre, yani sarıh tercih oylarını iki kat alarak değerlendirirsek durum şöyle oluyor:

Birinci aday $20\ 000 + 14\ 000 = 34\ 000$ oyla kazanmıştır.

İkinci aday $20\ 000 + 1\ 000 = 21\ 000$ oyla kaybetmiştir.

Üçüncü aday: $20\ 000 + 2\ 000 = 22\ 000$ oyla kaybetmiştir.

Dördüncü aday: $11\ 100 \times 2 = 22\ 200$ oyla kazanmıştır.

Beşinci aday: $2\ 000 \times 2 = 4\ 000$ oyla kaybetmiştir.

Altıncı aday: $10\ 550 \times 2 = 21\ 100$ oyla kazanmıştır.

Bu suretle listenin sırasını sarıh tercih oyları değiştirmiş; ikinci ve üçüncü adaylar kaybetmiş, buna karşılık dördüncü ve altıncı adaylar kazanmış oluyor. Biz zannetmiştik ki, heyeti celileniz, sarıh tercih oylarını iki ile kıymetlendirme yolunu bile tasvibetmiyeceksiniz. Fakat üç misli teklif geldi. Halbuki 3 misli teklif bu sistemi dejenerer eder. Adayları çeşitli kombinezonları içinde oyuncak haline koyar. Onun için bu meselemin dozunu kaçırmamak lâzımdır. Azami doz ise 2 misli olabilir, düşüncesi üzerinde komisyon birleşmiştir.

Tercih oyu müessir olur mu diyorlar. Bir nisbete varırsa oluyor arkadaşlar. Muhtelif şekillerde hesaplar yapıyoruz. Bu hesaplara göre vatandaş, partilerin arz ettikleri listedeki aday sırasını kendi viedanında tasvip etmediği zaman sırayı değiştirebilecektir. Burada benden evvel konuşan arkadaş dedi ki, tercih oyları az olacaktır, çok olacaktır. O halde tercihli oylar çok olduğuna göre, vatandaş partilerin aday listelerini tasvip ettiği zaman sıra yerli yerinde duracaktır. Vatandaş sırayı tasvip etmediği zaman ise aday sırasının değiştirilmesi yolu açık olsun diye bir mekanizma getirilmiş bulunulmaktadır.

Bu sistem ile seçmen, sadece bloke liste atarsa zımni tercihini, liste sırasını beğenmekle göstermiş oluyor. Gerçekten bir seçim çevresinde, liste sırasında isabetsiz yer alan aday varsa, seçmen kendi takdirinin vereceği imkân içinde sırayı değiştirmeye muvaffak oluyor.

Bu itibarlardır ki, Tescilciler Meclisinin temayüllerine uygun ve doğru bir mekanizma olarak bunu bulabildik. Biz burada ne kadar çalışırsak çalışalım kabul ettiğimiz seçim sistemi içinde daha isabetlisini bulmakta güçlük hâsıl olacaktır. İşte komisyon olarak, üzerinde ittifak ettiğimiz mekanizma budur. Bu usulü, bir hal çaresi diye, vatandaşa imkân veren, seçmenin sarîh tercih oyununu kıymetlendiren bir mekanizma olarak huzurunuzda getirmiş bulunuyoruz. Kabulü halinde vatandaşın seçme hevesi takviye ve teşvik edilecektir. Komisyonunuz bu kanaati taşıyor.

BAŞKAN — Sayın Necip San.

NECİP SAN — Efendim, affınızı istirham edeceğim, vatandaşın oy hakkını sifıra indiriyor bu sistem. Bâzi vatandaşların seçme hakkını nezetmiş oluyor. Bir yerde 6 mebus seçilecek. Burada bir parti tercihli olarak 20 bin oy almış. Fakat bu parti aldığı oya göre 3 mebus çıkaracak. 3 neü zat şanslı. Buna otomatikman 20 bin yazılacak. 4 neü vatandaş şanssız. 9 999 tane tercihli oy olsa da mebus olamayacak. Vatandaş bilseydi ki, partisi yalnız 3 mebus çıkaracak ve bilseydi ki madde, sadece 3 mebusa otomatikman 20 şer bin oy yazdıracak o takdirde bir tek tercih vermezdi. Fakat, vatandaş bütün bu mekanizmayı bilmediği için, sadece dördüncüyü, birinciye geçirmek bakımından yalnız dördüncüye 9 999 oy veriyor.

Buna rağmen dördüncü kazanamıyor. (Kazanıyor, sesleri) Hayır kazanamıyor. (İki misli çarpılıyor, sesleri) İki mislini alıyor, o zaman 19 998 oy almış oluyor. Diğer bedavadan ve tercihsiz olarak 20 bin oy aldığı için o kazanıyor, dördüncü kazanamıyor. İster üç, isterse beş misli olsun, hiçbir zaman tercih mekanizması işlemeyecektir. Bu itibarla yapılacak iş kanatince ya alfabetik liste olmalı yahut parti yoklamasına göre sıra olursa sandalyalara adaylara kazandıkları tercihli oy sayısına göre verilmelidir. Bu mekanizmanın işlemeyeceği kanaatindeyim.

BAŞKAN — Kifayeti müzakere takriri var okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

33 neü madde üzerindeki konuşmalarla mevzu lüzumundan çok aydınlanmış olduğundan müzakerenin kifayetine karar verilmesini arz ve teklif ederim.

Abdülkadir Göğüş İsmail Selçuk Çakıroğlu

BAŞKAN — Kifayet aleyhinde Turan Günek buyurun.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarım, hakikaten sözlerin uzun sürmesi hepimizi yoruyor. Mesele çok ehemmiyetlidir. Denebilir ki, Seçim Kanunu Anayasadan ehemmiyetli bir kanundur. Bu kanunla Devletin idarecileri Meclise gelecektir. Binaenaleyh, yorgunluk tesiriyle bâzi meseleleri düşünmekten vazgeçecek olursak korkarım ikinci müzakeresinde bir arkadaşımızın hakikaten ehemmiyetli bir delili ortaya koyması ile top yekûn maddeleri yeni baştan tanzim tehlikesiyle karşı karşıyayız. İçinizde bendeniz gibi vuzuha varmayan arkadaşlarımızın bulunduğunu hesaba katarak lütfen meselelerin biraz daha enine boyuna tartışılmasını temin için kifayeti kabul etmeyin.

BAŞKAN — Yeterliği kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Buyurun Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlarım, özür dilerim, demin de arz etmiştim, bendeniz maddeye mütemayil olmakla beraber itiraf edeyim ki, bâzi endişelere kapılmamış değilim. Endişelerimi açıkça beyan edeyim: Türkiye'de 1950 ile 1960 arasındaki tatbikat, listeler üzerinde oynamanın vatandaşlardan çok partililer tarafından olduğunu göstermiştir.

Sanki partinin sıra tesbit ettiği, sadece te- sadüfler, şanslar rol oynuyormuş gibi bir ifa- de serd ettiler. Bu da nihayet bir seleksiyon- dur.

Şimdi böyle bir yoklamada az oy aldığı için sıranın altına düşmüş olan bir insan mücerret kendisinin adının yanına işaret koymak sure- tiyle ve arkadaşlarının aleyhine, kendisinin le- hine hareket etmesi, şüpheli bir harekettir. Muhterem Komisyon bir de emsal bularak böy- le bir hareketi destekliyor. Bendeniz bunun va- tandaşın iradesinin tecelli edebileceği hakkın- da henüz katî bir kanaat sahibi olamadım.

İkinci bir mesele şudur: Rakam vermek şahsan mizaacım değildir. Ama bâriz bir hak- sızlık gibi görünen misal geldi, aklıma. Muhterem arkadaşlarım; bir partinin lideri veya mühim bir şahsiyeti tâbiatıyla listenin başında olacaktır, büyük bir ihtimalle bendeniz vatan- daş olarak listeyi aldım. mükemmel bir liste, parti lideri başta, böyle olunca bir değişiklik yapmak için hiçbir sebep mütalâa etmedim ve attım. Bu şekilde, benim gibi düşünecek rey verenlerin sayısı 40 bindir. Bu partinin aldığı mebusluk adedi iki olsun. 3 neü bulunan şahıs 20 001 tercih oyu almıştır. Demin de arz etti- ğim gibi bunun Türkiye'de nâmütenahi misal- leri görülmüştür. 3 tane ilçe başkanıyla, falan falan kasabadaki hısım ve akrabası ile anlaş- rak 20 001 oya tercih işareti konmuştur. İki ile kıymetlendirince 40 002 oy almıştır. En az (B) nin yerine geçecektir. (D) de böyle yapar- sa başta bulunan (A) ve (B) şahısları seçile- miyecektir.

Bu bakımdan ben kendimi ikna edemedim. Usulü şu : Nasıl oluyor da başta bulunan şah- sın seçilmesini ben istiyorum, benim reyim dik- kat nazarına alınmıyor da bir başka vatan- dâşın D ye, C ye tercih yapmasıyla onların aldı- ğı oylar iki ile çarpılıyor? Meğer ki, tercih işareti yapılmıyan listeler muteber değildir, diyebilirsiniz. Bu sistemin böyle bir sakatlığı da vardır. Başka memleketlerde, «birinciye isti- yorum, ikinciye istiyorum, üçüncüyü istiyorum.» denir. Vatandaş bunu yapamıyacağına göre biz aslında vatandaşın tercihini değil, muayyen şahısların tercihini ve parti meselele- rini ileri geçirmiş oluyoruz. Bu parti adayları-

nın birbirini himayesinin mükemmel bir saha- sıdır.

BÂŞKAN — Sayın Mehmet Hazer:

MEHMET HAZER — Efendim; bu siste- min şimdiye kadar temas edilmeyen bir tarafı da şudur. Bu sistemin tasnifinde karışıklıkla- ra, tereddütlere sebeb olabilir. Bilhassa sandık kurullarının böyle bir tasnifi yapması mümkün değildir. Çünkü, arz ettiğim gibi muayyen bir nisbetten fazla tercihli oy alanları takdim et- mek, mahallinde tasnife tesir etmiyeceği için nisbeten kolaydır ama bunu sandık başında yapmak mümkün değildir.

Sonra muhterem arkadaşlarım; bu tercih reyleri ile prim vermektense aslanan sıradır. Bu sıra ancak yüzde şu kadar fazla tercihli oy almak suretiyle değişebilir, diye bir kaide koy- mak daha faydalı olur. Komisyon da bundan kaçıyor. Şu veya bu şartlar içinde bu siste- min neler getireceğini bilmediğimiz bir tatbi- kata gidiyoruz. Bir de hesaplamalarda falan birtakım yeni şeyler uyduruyoruz. Bunların ilerdeki tatbikatta neler doğuracağını bilmedi- ğimiz için rey vermekte mütereddidiz. İçimiz- de bir endişe vardır. Bunu halledecek şekil şudur : İkinci müzakereye kadar komisyon, yetkili ilim adamları ve mütehassıslardan ku- rulu bir teşekkülden rapor alarak bu mesele- yi hallederek bir şekle bağlamalıdır. İkinci müzakerede de bu şekilde konuşmalıyım. Bu- rada komisyon üyesinin yaptığı açıklama ile metin birbirine zıddır. Madde şu şekilde diyor: «Bir partinin kazandığı milletvekillerine ter- cihli oylar aynen yazılır. Ondan sonrası ya- zılmaz.» Bir parti mensubu bir partinin liste- sinde yer almasına rağmen, parti namına ali- nan reylerden istifade edemez. Bir kısmı isti- fade eder. Yani bir kısmı öz evlât, bir kısmı üvey evlât muamelesi görür. Böyle olunca kar- ma listeden kaçındığımız mahzur olarak ileri sürdüğümüz yolu, tercihli oy'u teşvik ile açmış olacağız. Herkes, mademki iki hakkım vardır, diye tercihli oyu alabildiğine partinin tanzim ettiği sırayı değiştirecek istikamette kullana- caktır. Binaenaleyh, getirilen sistem, ne par- tinin tanzim ettiği yoklamayı, ne karma liste- nin mahzurlarını bertaraf etmiyor. Binaen- aleyh, şimdiki kabulünüz ne olursa olsun, ikin- ci müzakerede esaslı bir heyet kurularak bu

mesele bir hal çaresine bağlanmalıdır. O zaman biz gönül ferahlığı ile rey kullanabiliriz.

Komisyon bu ciheti lûtfetsin, hiç olmazsa ikinci müzakere için nazara alsın.

BAŞKAN — Sayın Muammer Aksoy.

MUAMMER AKSOY — Muhterem arkadaşlarım; bütün mülâhazaları göz önünde buldurmaya mecburuz. Tek taraflı hareket etmek lâzımdır. Seçmenler çok kere hem adaleti ve adayların şahsiyetini ve hem de partinin ağırlığını göz önünde bulunduracaktır. «Seçmen, partinin tesbit ettiği listeye otomatik olarak oy atar ve adayların şahısları üzerinde durmaz; hattâ onları tanımaz» diye düşünmek lâzımdır. Aksi halde, seçmenin hakkına tam saygı göstermiş olmayız. İki mülâhazayı birbiriyile bağdaştırmanın yolunu bulmak gerekir. Seçmen oyunu kullanırken, iki hususu birden karara bağlamaktadır:

1. «Ben şu partinin iktidara gelmesini istiyorum; çünkü onun programının memleket için faydalı olacağına inanıyorum» demek istiyor.

İşte, bir parti listesini oy sandığına atmanın mânası budur.

2. Fakat bundan başka bir şey daha söylüyor: O ilde 10 tane milletvekili seçilecekse, en kuvvetli partiden bile 10 tane milletvekili seçilmiyecek, ancak 6 - 7 tane çıkacaktır. İşte vatandaş oyunu kullanırken diyecektir ki, «ben şu 10 kişilik listenin, şu 7 adayının başta seçilmesini, yani sadece 6 - 7 milletvekili çıkaracak kadar oy toplanırsa, bu 6 - 7 adayın o şahıslardan mürekkebolmasını istiyorum.» İşte seçmenin bu sırayı tâyinde de, az veya çok bir tesiri olması lâzımdır. Eğer bu noktanın tâyini tamamlan partiyeye bırakacak olursak, bu bir seçim olmaktan çıkar, sadece partiler arasında bir plebisit haline gelir. Seçmen partiler arasında bir tercih yapma imkânına sahip, fakat adaylar arasında tercih imkânından mahrum demektir. Seçmenin iradesinin tesir alanını sınırlamada, bu kadar ileri gitmemelidir. Karma listeyi kabul ederek birkaç seçmenin bütün bir seçimin akıbetine tesir edecek duruma yükseltilmesi tam mânasıyla bir ifrattır. Ama seçmenin bir parti listesinden seçilecek adayların kimler olacağını tesbit hususunda hiçbir suret-

te rolü olmaması, bu hususu sadece partilere bırakılması da, parti genel merkezlerinin bir nevi diktatörlüğünü kabul etmek olur. Bu da bir tefrittir; kabul edilmemek gerekir.

Benim kanaatım, sabahki birleşimde de arz ettiğim gibi, seçmenin, koyacağı tercih işaretleriyle, yani iradesinin her hangi bir surette izhariyle, seçilecek adayları tesbit hususundaki tesirini az veya çok sağlamaktır. Bu da sarîh tercih oylarının, yani tercih işaretlerinin, zammî tercihlere, yani listenin başında yazılı bulunmaya nazaran, ya iki misli veya üç misli sayılmasını kabul etmekle mümkün hale gelir. Tüvan Güneş arkadaşımız bâzı cümlelerinde, âdetâ bloke liste sistemi müdafaa eder gibi konuştu. Bloke liste sistemini asla kabul edemeyiz. Hattâ tercihli oy sisteminde bile, tercihli oyların rollerini artırmanın çaresini arayarak bu imkânın sadece kâğıt üstünde kalmasına mâni olmayız. Bunun için de, sarîh tercihleri bir rakamla çarpmak, hiçbir işaret konulmadan atılan oylardan farklı muameleye tâbi tutmak lâzımdır. Eğer seçmen yine de listenin başında gelen adayların (yani birinci, ikinci ve üçüncü adayın) en başta seçilmesini istiyorsa, listeyi olduğu gibi atmakla yetinmez, birinci, ikinci ve üçüncü adaylara açıkça tercih işareti koyar. Biz bu suretle, seçmeni sarahaten tercih oyu kullanmaya sevk etmiş oluyoruz. Onu, partilerarasındaki tercihi belirtmekle yetinmeyerek, ayrıca bir parti listesinde yer alan adaylar arasındaki tercihi de açıkça belirtmeye ve böylece oyunu daha şuurlu kullanmaya teşvik etmiş oluyoruz. Şimdi bir misal ile arz etmeye gâlışayım :

Sarîh tercih işaretlerini ya iki ile çarpıp (üç ile çarpıp sesleri) ki, o zaman şu netice karşısında kalırız : 120 bin rey alan bir listede, meselâ üçüncü adayla dördüncü adayın yerlerinin değişebilmesi için, bu iki aday arasında 40 bin adet tercih işareti farkı bulunmak gerekir. Yahut da, arkadaşlar bunu pratik bakımdan imkânsız buluyorlarsa ve bu sebeple de sarîh tercih oylarının üç ile çarpılması kabul edilirse, o zaman 30 bin tercih işareti farkı, sıranın değişmesine tesir edebilecektir. Meselâ 20 bin oy alan listede üçüncü şahıs 5 bin tercih işareti, dördüncü aday ise 35 bin bir tercih işareti almışsa, sırada değişiklik vukubulabilir.

Hulâsa : Ya komisyonun şimdi getirdiği hal suretini kabul etmek, yahut ta bu tatmin etmiyorsa, sarîh tercih oylarını üç rakamı ile çarpma yolundaki hal suretini kabul etmek gerekir. Komisyonun son teklifi kabul edilirse, % 33 tercih işareti farkı neticeye tesir edecek; üç ile çarpma halinde ise, % 25 fark sonuca ulaştırabilecektir. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Söz komisyonundur.

KOMİSYON BAŞKANVEKİLİ HIFZI OĞUZ BEKATA — Muhterem arkadaşlarım, huzurunuzda komisyonun bulup getirdiği çıkar yol formülü budur. Bunun üzerinde konuşan arkadaşlarımızın burada en son ileri sürdükleri görüşe cevap verecek olursak daha çok vuzuha kavuşabiliriz.

Hazer arkadaşımız, çok müdekkik bir arkadaşımız olarak, bunun sandık başında güç yapacağı ifade ettiler. Halbuki maddenin ifade ettiği bu ameliye, genel toplam sandık başında olmuyor. Bu, il ve ilçe seçim kurullarında yapılacaktır. Kendilerinin, bu kadar önemli bir mevzuu kürsüden ifade ederken, komisyona ihmalkârlık izafe etmesinin haksızlık olduğuna kaanîm. Bu komisyon şimdiye kadar 4 kanun hazırlamış ve aylarca geceli gündüzlü çalışmıştır. Hakikaten çok yorulmuştur. Bir hususta yanlış olarak gelirse bu, her hangi bir ithama hak vermez sanırım. Kaldı ki biz bu hususu da inceden inceye tetkik ettik. Yeryüzündeki bütün hal çarelerini tetkik ettik. Onun içindir ki, bu madde üzerinde nefis itimadına daha çok varmış bulunuyoruz.

, Arkadaşlardan biri, bu o kadar çok tesir yapacak ki, her hangi bir adayın değil, parti liderlerinin dahi yerini değiştirebilir, diyor. Bir başka arkadaş çıkıyor o da, bu hiçbir zaman müessir olmaz, diyor

Tekrar kısaca ifade edeyim ki, parti listelerine verilen oyların listedeki zımnî tercihi elbette nazarı itibara alınacaktır. Bir ilde bir partinin tüzüklerine uygun olarak sıraladıkları adayları, keelenmekün addetmek siyasi hayatın kuruluşuna uygun değildir. O halde partiler kendiliğinden, bu sıraya ehemmiyet vereceklerdir. Bu sıra, tebeyyün eden unumi kanaate göre, parti genel merkezlerinin tâyin ettikleri bir sıra değildir. Bu sıra, illerin parti tüzüklerine uygun

olarak tâyin ettikleri sıradır. Bütün meselemiz bundan sonraki işlemdir. Bu sırada isabetsizlik olabilir mi? Belki olabilir. İşte bu isabetsizliği de vatandaşın tercih oyu değiştirerek düzeltilecektir. Mühim olan ahenk tesir dozundadır ve bu doz vatandaş tarafından isabetle kullanıldığı zaman işliyecektir. Tercih oylarına üç misli değer tanırsa, partilerin verdikleri listeler dejenere olacaktır. % 50 inkân verildiği zaman ise bu kanun işlemecektir.

Bu itibarla arkadaşlarım, hem listeyi değerlendiren, hem de seçmen vatandaşın tercih oyunu değerlendiren; maddeyi işler hale koyan ve tasnif güçlüğüne aşgariye indiren bir hal çaresi olarak bulduğumuz budur.

Başka memleketlerdeki tatbikatı tetkik ettiğimiz zaman görüyoruz ki, bâzı yerlerde oyların % 50 si verilmediği takdirde tercih oyu nazarı itibara hiç alınmıyor.

Biz vatandaşın parti listesi halinde kullandığı zımnî veya işaret ederek kullandığı sarîh tercih oyuna ahenkli değer verdik.

Ayrıca, sarîh tercih oylarını iki misli olmak suretiyle buna üstün bir inkânda sağlamış bulunuyoruz. Kabulünüzle zannederim ki, bu kanunun sistemi içinde güzel bir formül tebeyyün etmiş ve tatbikat, istikametlenmiş olacaktır. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Sayın Mehmet Hazer.

MEHMÛT HAZER — Efendim, komisyonun çok müdekkik olduğunu ve geçmiş kanunları tetkik ederek bu kanunu getirdiğini biliyorum. Tasnif güçlüğü hakkındaki mâruzatını Komisyon Sözcüsü kabul etti. Şimdi şunu öğrenmek istiyorum : Bundan evvel kabul ettiğimiz seçimlerin temel hükümleri ve Seçmen kütükleri hakkındaki Kanunda sandık kurullarının vazifeleri arasında «tasnif» var mıdır, yok mudur? Şimdi, sandık kurullarına bu kanunla verilen görevlerden birini ahyorsunuz. Komisyon sözcüsünün açıklamasına göre durum böyle olacak. Sandık kurulunun vazifesi ne oluyor? Tasnifi o yapmıyacak mıdır? Sandık olduğu gibi torbaya doldurulup il merkezine mi gönderilecektir? Sandık kurulu bu tasnifi yapmıyacaksa, bu işi kimler ve ne şekilde yapacaktır. Birçok yerlerde bu tasnifi yapacak adam dahi bulunmaz, vilâyet merkezine gönderilecek diyorlar. Seçim yapılacak, bu muamele sonraya bırakılacak olursa,

bu takdirde netice hemen ilân olunamayacak belki bir hafta sonraya kalacak, çeşitli dedikodular çıkaracaktır. Evvelki maddeyi aldınız yepyeni bir madde getirdiniz. Basılıp dağıtılmadığı için de burada okudunuz. Bir kısmını yazdık bir kısmını yazamadık. Tamamına vâkıf olmadık. İzah edilen metne göre komisyon bizi tatmin etmedi, bilâkis yapılan izahlarıyla endişeye düştüm. Vatandaş reyinin tasrihi bakımından endişeye düştüm.

BAŞKAN — Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Efendim, tercihli oyun tarifinden başlarsak zannediyorum salim bir neticeye varırız. Tercih oyu usulü, seçmen, partinin aday listesini hiç tercih oyu ile işaretlemeyen oy sandığına atarsa seçmen tercih oyu miktarının ne kadar listenin başından itibaren muteber ise o kadar aday için tercih oyu kullanmış demektir. İşaretlemek suretiyle atılmış bir oy pusulasında bir seçmene ne kadar adayı tercih hakkı tanınmış ise listenin başından itibaren o adede adayı tercih etmiş olduğunu ifade etmiş demektir. Zimni tercihin mânası budur. Sırayı partiler yoklamalar yapmak suretiyle tâyin ediyor. Tercih hakkını kullanmayan bir seçmen, meselâ 1 - 4 e kadar olanlar için tercih sırası vaz'edilmiş ise, o seçmen baştan itibaren 4 neüye kadar olanı tercih etmiş sayılıyor. Farz edelim, 40 bin oy kullanılmıştır. 23 bin seçmen tercih işareti kullanmadan oyunu atmıştır. Bu 23 binin ifade ettiği mânâ baştan itibaren 1 - 4 adayı tercih etmiş demektir. Bu 23 binin dışındakiler bittâbi tercih oyu kullanmıştır: Şimdi 40 binden geri kalan 17 bin oy pusulasında tercih oyu üç aday için kullanılmıştır veya bütün adaylara dağıtılmıştır. Bu adaylar tercih oyu aldı diye hemen başa geçsin mi? Sizin istediğiniz, bir tercih oyu başa geçsin, bu mu? Bu faraziye ile düşünmek lâzımdır. Mîsal vereyim; 23 bin tercihsiz oy pusulasına mukabil 17 bini oy tercihli olarak kullanılmış olsa kırk bin oy kullanılmış demektir. 23 bin tane tercihsiz oy, tercih işareti taşımayan oy pusulası 17 bin tane de tercih işareti taşıyan oy pusulası vardır, buna mukabil de 40 bin oy vardır. Faraza X partisi 3 tane milletvekilliği kazanmıştır. Bunu zimni olarak tercih oyu diye ifade ettik, bu suretle pusuların başında kazananları tercih ettiğimiz için 23 bin tercih oyu almıştır. Bunlar ay-

rica tercihli oy da olabilir veya olmayabilir. 17 bin küsur içinde kazanılmış bulunan tercih oylarının teker teker 51 bini aşarsa o vakit bu 17 bin tercihli oy pusulası mualleldir, iki üç aday üzerinde dağılacağı için 51 bini aşmamak şartıyla a, b, c, adayları üzerine dağılılabılır. Bu tercih oyu 51 bini aşarsa yanlıştır. Bu itibarla baştaki aday 11 bin tane tercih oyu almış olsa, ikincisi o, üçüncü aday 3 bin dördüncü de 15 bin tercih oyu alsa, beşincisi de 12 bin tercih oyu alsa, şimdi, 11 bin tercih oyu alan adayın bu tercih oyu iki ile çarpılması suretiyle 22 bin eder. Bu adayın aldığı tercih oy toplamı $23 + 22 = 45$ bin, ikincisi $23 \text{ bin} + 0 = 23$ bin, üçüncüsü $3 \text{ bin} \times 2 = 6 + 23 = 29$ bin tercihli oy almıştır. Dördüncü aday 15 bin küsur tercihli oy almış olduğunda bunu ikiye çarparsak, 35 bin eder, beşinci aday da 15 bin adede tercihli oy almış olduğu takdirde bunu da ikiye çarptığımızda otuz bin eder. Netice 1, 2, 3 ve dördüncü aday kazanmış olacaktır. Anlatma meselesine gelince, biraz evvel Mehmet Hazer Beyin ifade buyurdukları gibi oy atacaklar sandık başlarında ne yapacak? Sandık başındakiler şunu yapacak; işaretli ve işaretsiz ayıracak; işaretliden kaç tane çıktı ise yazacak, toplamını alacak, bunların yekûnu vilâyetinde belli olacaktır.

BAŞKAN — Emin Paksüt (Vazgeçti sesleri)

Efendim, önergelerden iki tanesi eski madde üzerine verilmiştir. Önerge sahibi burada yoktur. Yalnız tutanağa geçmiş olması bakımından okutacağım, ondan sonra yeni madde üzerine yazılmış olan önergeleri okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

Tasarıdaki 33 neü maddenin (A) fıkrasının 2 neü cümlesinden aşağıdaki kelimelerin çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Sait Erdinc

Çıkacak kelimeler

(Yukarıki madde uyarınca, oy sayısının yarısından fazla tercih işareti almış olan adaylar.)

Yüksek Başkanlığa

33 neü maddenin (A) fıkrasındaki (Oy sayısının yarısından) kelimeleri yerine :

Oy sayısının yüzde onundan

Kelimelerinin kabulünü arz ve teklif ederim. Saygılarımla.

Sait Erdinc

BAŞKAN — Bunları yalnız tutanağa geçmesi, için okuttum. Şimdi yeni madde üzerine verilmiş olan önermeleri arz ediyorum.

Yüksek Başkanlığa

Tasarımın 33 ncu maddesinin kaldırılmasını ve mütaakıp 34 ncu maddenin aşağıdaki değişik şekliyle 33 ncu madde olarak kabul buyurulmasını arz ve teklif eyeriz.

Ferda Güley İlhan Özdiğ
Reşat Tardu

Madde 33. — Siyasi parti adaylarından seçilenler aşağıdaki şekilde tesbit edilir :

A) Partilerin kazandıkları Milletvekillerinin sırasının tesbitinde adayların 25 nei madde gereğince alacakları tercih işaretleri sayısı esas tutulur.

Her siyasi partinin adayları böylece sıraya konduktan sonra bu adayların bağlı buldukları siyasi partinin kazandığı milletvekillikleri bu sırada en başta gelen adaydan başlamak üzere sırayla tahsis olunur.

B) Bu işlemler açık olarak yapılır ve adaylarla müşahitler hazır bulunabilirler.

İl seçim kurulu başkanı milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini bu seçim çevresinde derhal ilân ettirir. Diğer bir suretini de bir hafta süre ile İl Seçim Kurulu kapısına astırır.

Yüksek Başkanlığa

Milletvekili Seçimi Kanun tasarısının 33 ncu maddesinin 4 ncu fıkrasındaki (2) kat tâbirinin (3) kat olarak yazılmasını arz ve teklif ederim.

Lâtî Engin

Yüksek Başkanlığa

33 ncu maddenin (4) numaralı bendindeki «(2) ile çarpılarak» yerine «(3) ile çarpılarak» şeklinde değiştirilmesini ve bu suretle mekanizmasını işlemlerini teşvik ve temin edilmesini arz ve teklif ederiz.

Hızır Cengiz Mehmet Göker
Enver Kırker Ahmet Şener

Yüksek Başkanlığa

Sarih tercih oylarının 2 kat sayısı ile çarpılması, zımni tercih oyu kullanacak olan büyük çoğunluğa nisbetle, sarıh tercih oyu kullanacak olan azınlığa prim vermek suretiyle, seçimlerde

eşitlik ilkesini ihlâl etmek demek olacağından; maddeden 2 katsayı kaydının çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Selâmi Savaş

Yüksek Başkanlığa

33 ncu maddenin (A) paragrafının (4) No lu bendinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini teklif ederiz.

Cemal Reşit Eyüboğlu Enver Kırker

A) 4. Üçüncü sütuna, ikinci sütunda yazılı tercih işaretleri sayıları, milletvekili sayısı ile çarpılarak tutarları yazılır.

Yüksek Başkanlığa

Seçimlerin oy serbestisini temin gayesiyle 33 ncu maddede zikredilen oy puslalarındaki aday isimlerinin alfabe sırasına göre yazılmasını ve tercih oyları sayısına göre adayların seçilmesi hususunu saygılarımla arz ve teklif eyerim.

Halil Akyavaş

BAŞKAN — Takrirleri tekrar okuduk. Aynı ayrı oylarımıza sunacağız. (Reşat Tardu ve arkadaşlarının önergesi tekrar okundu.)

KOMİSYON SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLU-OĞLU — Madde ile alakası olmadığı için katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Selâmi Savaş'ın önergesi yeniden okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Listelerin alfabetik sıraya konulması hakkındaki, diğer bir önerge biraz evvel oylanmış Reşat Tardu arkadaşımızın önergesi ile aynı mahiyette olduğu için geçiyoruz. Şimdi iki yerine üç ile çarpılması hakkındaki önerge vardır onu tekrar okuyoruz.

(Cemal Reşit Eyüboğlu ve Enver Kırker'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Geri kalan iki önerge aynı anlamdadır. Birini okuyoruz.

(Lâtî Engin'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Encümen katılmıyor. Önergeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi yeni şekliyle yüksek oylarımıza su-

nuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Seçimin veya tutanağın iptali

MADDE 38. — Milletvekili tutanaklarına yapılan itiraz, oyların dökümüne, sayımına veya bu oyların partiler ile bağımsız adaylara taksimine taallük ettiği ve yeniden yapılan döküm, sayım ve hesap sonucuna göre seçilmiş oldukları anlaşılanlara Yüksek Seçim Kurulu tarafından tutanakları verilir.

Bir seçim çevresinde yapılan seçimin, seçim işlemleri sebebiyle iptaline karar verildiği takdirde, o seçim çevresinde yeniden seçim yapılır ve Yüksek Seçim Kurulu seçimin iptaline dair kararlar birlikte o çevrede, seçimin yapılacağını Resmî Gazete ve diğer vasıtalarla derhal ilân eder.

Bu ilândan sonra gelen altmışıncı günü takibeden ilk Pazar günü oy verme günüdür.

Yukarıki fıkralar dışında milletvekillerinden bir veya birkaçının tutanaklarının iptaline karar verildiği takdirde, tutanakları iptal olunan milletvekilleri yerine, mensub oldukları siyasi parti listesindeki sıraya veya tercih işareti sayısına göre belli olan sırada başta olanlara tutanak verilir.

Sırada olanlar yetmediği takdirde, açık kalan milletvekillikleri için kanunun ara seçimi hakkında kabul ettiği hükümlere uyulur.

BAŞKAN — Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

Altıncı Bölüm

Yasak ve cezası

Tercih işaretli oy puslası dağıtılması

MADDE 40. — Her ne suretle olsun, üzerine önceden tercih işareti konmuş oy puslalarının dağıtılması yasaktır.

Bu yasağa riayet etmeyenler hakkında, «Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri» hakkındaki Kanunun 154. nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza hükmolunur.

BAŞKAN — Madde hakkında verilmiş bir önerge var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Maddenin birinci fıkrasının (her ne suretle olursa olsun üzerine önceden tercih işareti kon-

muş oy puslalarının dağıtılması veya bilerek dağıtılması yasaktır.) Şeklinde tadilini arz ve teklif ederim.

Hızır Cengiz

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

Maddeyi kabul edilen önergeye göre tekrar okutuyorum.

Altıncı Bölüm

Yasak ve cezası

Tercih işaretli oy puslası dağıtılması

MADDE 40. — Her ne suretle olursa olsun, üzerine önceden tercih işareti konmuş oy puslalarının dağıtılması veya bilerek dağıtılması yasaktır.

Bu yasağa riayet etmeyenler hakkında, «Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri» hakkındaki Kanunun 154. nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza hükmolunur.

BAŞKAN — Maddeyi okunan şekliyle yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde aynen kabul edilmiştir.

VIII. Bölüm

Geçici hükümler ve yürürlük maddeleri

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanun gereğince yapılacak ilk seçimin tarihi 157 sayılı Kanunun 33 nci maddesi gereğince tesbit edilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Maddeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon geçici ikinci maddenin yeni şeklini tesbit etmiştir. Şimdi onu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Milletvekili Seçimi Kanununda geçici 2 nci maddenin aşağıdaki şekilde tadilini ve aşağıdaki geçici 3 nci maddenin eklenmesini arz ve teklif ederiz.

11.5.1961

Seçim Kanunu Komisyonu

Başkanı

Şefik İnan

GEÇİCİ MADDE 2. — 1. Bu kanunun 10 ncu maddesindeki siyasi partilerin 15 il çevresinde il ve ilçe teşkilatı kurmuş olmaları hakkındaki hüküm saklı kalmak şartıyla, ilk genel

kurul toplantılarını yapmış olmalarına ve altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtı kurmuş bulunmalarına dair olan kayıt, bu kanunun yayımlanmasından sonra yapılacak ilk seçimlerde uygulanmaz.

2. Bu kanuna göre yapılacak ilk milletvekili seçimlerine katılacak siyasi partilerin, daha evvel kurulmuş olan ilçe ve sandık kurullarına üye vermek hakları saklıdır. Bu hükmün, ilçe seçim kurulları başkanlarına (Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki kanun) un 19 ve 23 ncu maddeleri gereğince re'sen uygulanır.

BAŞKAN — Bir önerge vardır onu okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Yürürlüğe giren, (Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri) hakkındaki Kanunun geçici 1 nci maddesi ile ilçe seçim kurulları her yerde yeni siyasi partilerin üye vermelerine imkân bırakmaz bir şekilde kurulmuştur.

(Anayasanın halkoyuna sunulması hakkında Kanun) sebebiyle yakında teşkil edilecek sandık kurullarında dahi yeni siyasi partiler temsiletsiz kalacaktır.

Bu durumun ifade edeceği mahzurlar izahatın vârestedir.

Bu sebeple geçici 2 nci maddeye, son fıkraya olarak aşağıdaki hükmün ilâvesini arz ve teklif ederim.

Raif Aybar

(Başka sebeplerle daha önce kurulmuş olsalar bile, bu kanuna göre yapılacak ilk seçimlere katılan siyasi partilerin, ilçe seçim kurulları ile sandık kurullarına üye vermek hakları saklıdır. Bu husus ilçe seçim kurulu başkanlarına, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanununun 19 ve 23 ncu maddeleri gereğince uygulanır.)

BAŞKAN — Başka söz isteyen yoktur...

RAİF AYBAR — Aynı meâldeki ilâveye iltihak ediyorum. Onun için önergemî geri alıyorum.

BAŞKAN — Önerge geri alınmıştır. Komisyonun getirmiş olduğu geçici 2 nci maddenin yeni şeklini yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — «Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanun» un 14 ncu maddesinin birinci fıkrasında filigranlı zarf ve kâğıt imaline, zarf ve kâğıtların özelliklerine dair olan hükmün 1961 yılı içinde yapılacak her türlü seçimlerde uygulanıp uygulanmaması Yüksek Seçim Kurulunun kararına bağlıdır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?... Yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Geçici üçüncü madde kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?... Yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini, Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?... Yok. Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... 43 ncu madde kabul edilmiştir.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU — Sayın Riyasetten istirham ediyorum. Bu tasarının Pazartesi günü ikinci müzakeresini yapacağımıza göre tabedilerek hiç olmazsa yarın öğleye kadar tevzi edilmesinin teminini rica ederim. Çünkü...

BAŞKAN — Sayın Eyüboğlu müsterih olunuz, Riyaset Divanı durumu takdir etmiş şimdiden çıkan maddelerin matbaada teksirine başlanmak için gerekli teşebbüsü yapmıştır. Yarın öğleye kadar sizlere tevzi edilmek üzere hazır olacak ve dağıtılacaktır.

Milletvekilleri seçimi kanun tasarısı ile Cumhuriyet Senatosu kanun tasarısının birinci görüşülmesi bitmiştir. Pazartesi günü ikinci müzakeresi başlayacaktır. Pazartesi günü saat 10 da toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 19,58

5. — SORULAR VE CEVAPLAR

A — YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Fethi Elgün'ün, Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığında yapılan teftiş neticesine dair sorusu Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (7/28).*

Yüksek Başkanlığa

Aşağıda arz ettiğim soruların Maliye Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delaletinizi rica ederim.

İçel Temsilcisi
Fethi Elgün

1. 27 Mayıs 1960 tarihinden sonra T. C. Emekli Sandığında Maliye müfettişleri tarafından hangi hususlarda teftiş yapılmıştır? Aynı ayı açıklanması.

2. Teftişe ne zaman başlanmıştır? Halen bitmiş midir?

3. Teftişi biten hususlara ait raporları Maliye Bakanı bizzat okumuş mudur?

4. Vatandaşlar tarafından T. C. Emekli Sandığı hakkında vâkı ikaz ve ihbarlar tahkik edilip bir neticeye varılmış mıdır?

5. Maliye müfettişlerinin teftişi sonunda elde edilen malûmata göre Sandıkta bir ıslahat lüzumu hissedilmiş midir? Islahata başlanmış mıdır? Başanmamış ise ne zaman başlanacaktır?

6. 27 Mayıs önce munhasıran sâkıt idarenin adamı olmak yüzünden Sandığa yerleştirilmiş kimseler var mıdır? Varsa bunlar hakkında bir muamele yapılmış ve bu hususta bir tahkikat açılmış mıdır? Açılmışsa sonucu nedir?

7. 27 Mayıs önce Sandıkta Vatan Cephesi açılmış mıdır? Bu hususta kimler faaliyette bulunmuşlardır? Bu hususta bakanlıkça bir soruşturma yapılmış mıdır?

8. 27 Mayıs önce Emekli Sandığında ve Sandığın iştiraklerinde ek görev alan kimselerin adları, görevleri ve her birinin aldığı ücret miktarının kalem kalem bildirilmesi.

9. 27 Mayıs sonra Emekli Sandığında ve Sandığın iştiraklerinde ek görev alan kimselerin:

a) Adları ve vazifeleri,

b) Aldıkları ücretlerin teker teker miktarı,

c) Bu ek görev alan kimselerin Sandıktaki vazifesi, aldıkları maaş ile emekliliğe ait intibak dereceleri arasındaki derece farklarının teker teker açıklanması.

10. 27 Mayıs önceki zamanda Emekli Sandığında yurt içi ve yurt dışı vazifelerine kimler ve ne maksatla gönderildiği ve bunlara ne kadar para ödendiğinin açıklanması.

11. 27 Mayıs sonra Emekli Sandığında yurt içi vazifelerine yedi günden fazla müddetle giden var mıdır? Varsa isim ve vazifelerinin ve her birinin bu sebeplerle aldıkları paraların miktarı.

12. 27 Mayıs önce ve sonra Emekli Sandığında kasa tazminatı alan kimselerin adları, vazifeleri ve aldıkları tazminatın miktarı?

13. 27 Mayıs sonra Sandıkta kullanılan araçların (Taşıt) miktarı ve kimlerin istifadesine tahsis edildikleri?

14. Emekli Sandığı tarafından yapılan Ulus iş hanı (A) blokunun neden bitirilmediği?

T. C.

Maliye Vekâleti

8.5.1961

Teftiş Kurulu

Sayı : 109

T. C. Temsilciler Meclisi Yüksek
Başkanlığına

(Genel Kâtiplik - Kanunlar Müdürlüğü)

21.4.1961 tarihli ve 7-28-498-60837 sayılı yazıları K.

T. C. Emekli Sandığında yapılan teftişlerin neticeleri ve Sandığın diğer muameleleri hakkında Temsilciler Meclisi Üyesi Sayın Fethi Elgün tarafından verilmiş olan yazılı soru önergesine, mütenezir cevapları ihtiva eden yazımız ve ekleri birlikte takdim kılınmıştır.

Keyfiyeti derin saygılarımla arz ederim.

Maliye Bakanı

K. Kurdaş

T. C. Emekli Sandığında Maliye müfettişleri tarafından yapılmış olan teftişler neticeleri ve Sandığın diğer muameleleri hakkında Temsilciler Meclisi Üyesi Sayın Fethi Elgün tarafından verilmiş olan yazılı soru önergesine, soru sırası takibedilmek suretiyle hazırlanan cevaplar aşağıya dercedilmiştir :

Cevap No: 1, 2, 4 :

27 Mayıs 1960 tarihinden sonra T. C. Emekli

Sandığı nezdinde Maliye müfettişlerince yapılan teftiş ve tetkikat :

- a) Yüksek Soruşturma Kurulunca tâyin edilmiş yeminli bilir kişi olarak,
- b) Bakanlık tahkik heyetlerine mensup naib üye veya munhasıran naib sıfatıyla,
- c) Nihayet doğrudan doğruya Bakanlık Teftiş Kurulu kanalıyla yürütülen tetkik ve tahkikat işlerine taallûk etmektedir.

27 Mayıs İnkılabını müteakip T. C. Emekli Sandığında ilk tetkik ve tahkikata 11 . 6 . 1960 tarihinde başlanmış olup yukarıda üç safha ve kademe halinde yürütüldüğü belirtilen işlerden halen intacı derdest olanlar ise esas itibariyle, mülga Bakanlık tahkik heyetlerinden Teftiş Kuruluna devrolunan dosyalara inhisar eylemektedir.

I - İntaç olunan tetkik ve tahkik işleri :

Teftiş elemanlarının her üç kademede intaç eylediği tetkik ve tahkik konuları aşağıda gösterilmiştir.

1. 27 Mayıs İnkılabına takaddüm eden devrede Emekli Sandığı muamelâtının tetkiki sırasında tesbit edilen ve tahkikine lüzum görülen bir olay olarak, Ulus İş Ham inşaatında, projede derpiş olunan malzemenin yerine cam mozaik ikamesi suretiyle Emekli Sandığının, elde edilen istifadeden ziyade masraf ihtiyarına mecbur bıraktığı ve bu ikamelerin yapılması esnasında salâhiyetli merci olan E. Sandığı İdare Meclisinden karar alınmaması itibariyle, mezkûr tadilâta karar vermiş olanların bu hareketlerinden mütevellit mesuliyetlerinin tahkik ve tâyin olunması noktasından 9 . 6 . 1960 tarihli Bakanlık mucibine Maliye müfettişleri Cahit Eren ve Ferda Yazgaç tarafından müştereken yapılan tahkikat sonunda, hâdiseler tarihindeki Sandık Umum Müdürü Nuri Kınık ile Umum Müdür Muavini Fikri Tansuğ ve İnşaat Müdürü Cemal Tertemiz haklarında T. C. K. nunun 240 nci maddesi gereğince takibâğ icrası zammında 16 . 7 . 1960 tarih ve 1 sayılı fezleke düzenlenerek merciiine tevdi edilmiştir.

Bahse konu tahkikatın salâhiyetle yürütülmesi bakımından görevinden alınan Umum Müdür Fikri Tansuğ ile diğer iki sorumlu haklarında açılan dâvanın halen devam eylediği öğrenilmiştir.

2. İstanbul'da Gülüş Firması sahibi Dr.

Remzi Güleriyüz tarafından Milli Birlik Komitesi Başkanlığına sunulan tarihsiz - vürudu 23.6.1960 - ihbar ve şikâyet dilekçesinde, Emekli Sandığındaki çeşitli yolsuzluklar ve ezeümle, Emek İnşaat Şirketine ortak kılınan Raif Gürün adındaki şahsın sakıt Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın yakın adamı olarak türlü tertipler neticesi haksız menfaatler sağladığı ve Sandığı milyonlara lira zarara mâruz bıraktığı hakkında on bir maddelik iddia ve ihbarlarda bulunmuştur.

Maliye Müfettişi Cahit Eren'in Y. Soruşturma Kurulu yeminli bilir kişisi sıfatıyla yaptığı tahkikat sonunda düzenlenen 27.12.1960 tarihli rapor Y. Soruşturma Kuruluna tevdi kılınmış bulunmaktadır.

3. T. C. Emekli Sandığına ait Tarabya Oteli inşaatı eski Kontrol Şefi Y. Mühendis Macid Derbend tarafından Millî Birlik Komitesine sunulmuş olan 30.6.1960 tarihli ihbar dilekçesinde mevzuubahis hâdiselerin tahkiki, Maliye Bakanlığı Tahkik Heyeti ve bilâhara Gümrük ve Tekel Bakanlığı mülga Tahkik Heyetince Naip sıfatıyla Maliye Müfettişi Ferda Yazgaç'a; Tahkik heyetlerinin lâğvı üzerine ise .../12/1960 tarihli Bakanlık mucibine istinaden Maliye müfettişleri Cahit Eren ve Ferda Yazgaç'a tevdi edilmiştir.

Sandığın iştirakiyle kurulan Emek İnşaat A. Ş. nin faaliyetini ve hususiyle Tarabya Oteli inşaatındaki usulsüz maliyet yüksekliklerini hedef tutan bu iddiaların tetkiki sonunda, bahse konu inşaat işlerinde yolsuzluklar vukubulduğu ve hâdiselerde Emekli Sandığı İdare Meclisi reis ve âzaları (Abbas Çetin, Bedri Ener, Cemal Ökten, Hikmet Sağcı, H. Nuri Yurdakul ve Osman Özbilen ile Umum Müdür Fikri Tansuğ, İnşaat Şubesi Müdürü Cemal Tertemiz, Sandık mühendislerinden Vehbi Birol ve Sedat Korçan'ın görevlerini kötüye kullandıkları kanaatiyle düzenlenen 9.2.1961 tarih ve 2 sayılı fezlekenin Danıştaya tevdi eihetine gidilmiştir.

4. Evvelki paragrafta fezlekeye bağlandığı belirtilen hâdiseler ile ilgili olarak Maliye Müfettişi Ferda Yazgaç tarafından 31.1.1961 tarih ve 1 sayılı ayrı bir basit rapor düzenlenmiş ve bunda, Emek İnşaat Şirketi muamelâtı ve hususiyle inşaat işlerinin yürütülmesi yönünden alınması gereken tedbirlere temas edilerek ezeümle :

Dyckerhoff und Widman Firması ile Emekli Sandığı arasında münakid iş birliği mukavelesinin feshi, Raif Gürün'ün şirketle ilişkisinin kesilmesi, Emek İnşaat Ş. nin millileştirilmek suretiyle idamesi, eenebi personelin ancak zaruri ahvalde kullanılması, yabancı taşaronlarla yapılan mukavelelerin yeniden gözden geçirilmesi ve bazılarının ise feshedilmesi ve bir kısım Sandık personeli bakımından tedbirler ittihaz olunması

hususlarında muayyen temennilerde bulunulmuştur.

Mezkûr rapor Bakanlıkça 13.2.1961 tarih ve 23 sayı ile T.C. Emekli Sandığına tebliğ ve bir nüshası da aynı tarihte Y. Soruşturma 8 No.lu Kurul Başkanlığına tevdi olunmuştur.

5. Maliye Müfettişi Cahit Eren'in Bakanlık Tahkik Heyeti Naibi sıfatıyla tetkik ve intacediği konular aşağıda gösterilmiştir :

Raporun tarihi	Dosya No.	Taallük ettiği konu
19/10/1960	960/89	Emekli Sandığının Eskişehir Çimento Fabrikası T.A.Ş. ne iştiraki ile ilgili yolsuz işlemler.
28/10/1960	960/85	Sandığa ait Tarabya, Eskişehir ve İzmir otellerinin işletilmesiyle ilgili yolsuz işlemler.
12/11/1960	960/88	Sandığa ait Ulus İşhanı dükkânlarının kiraya verilmesinde haksızlık yapıldığı iddiasının tetkiki.

Yukardaki konulardan ilk ikisinde, sakıt Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın rolü bulunduğu neticesine varılmakla dosyalarının Y. Soruşturma Kuruluna tevdi bahis mevzuu olmuştur. Sonuncu hâdisede ise yolsuzluk iddiası vârit görülmemiştir.

6. Emekli Sandığı memurlarından Nevzat Toroğlu tarafından Millî Birlik Komitesine sunulmuş olan ihbar mektubunun muhteviyatını teşkil eden ihbar ve iddialar Maliye Müfettişi Alpaslan Onay tarafından Y. Soruşturma Kurulu yeminli bilir kişi sıfatıyla incelenmiş ve düzenlenen 26.11.1960 tarih ve 1 sayılı raporun mezkûr Kurula tevdi kılındığı anlaşılmıştır.

7. Emekli Sandığı memurlarından İsmet Yetkin tarafından Başbakanlık makamına sunulan ve Sandık mensubu 11 kişiyi istihdaf eden tarihsiz ihbar mektubu münderecatı Maliye Müfettişi Alpaslan Onay marifetiyle tetkik ettirilmiş olup bu konuda düzenlenen 20.1.1961 tarih ve 2 sayılı rapor ve alınması lüzumlu görülen tedbirler hakkındaki Bakanlık noktayı nazarı, 25.2.1961 tarih ve 29 sayı ile Emekli Sandığına tebliğ edilmiş bulunmaktadır.

8. Bakanlık Tahkik Heyetinden müdevver işler meyanında olup bu kere Teftiş Kurulu marifetiyle intacedilmiş bulunan konular :

Tetkikatı yapan	Rapor tarihi	No.	Taallük ettiği konu
Mal. Müfettişi C. Eren	7 . 3 . 1961		Sandık eski Mühendislerinden M. Öztunç ve T. Demirler'in İnşaat Müdürü Cemal Tertemiz ve bir kısım inşaat işleri hakkındaki müşterek ihbarlarının tetkiki H.
Mal. Müfettişi S. Benlikol	13 . 4 . 1961	2	Sandığın iştiraklerinden Emek İşletme Limitet Şirketi İdare Meclisi Reis ve azaları ile Um. Müdür, Um. Müd. Muavinleri ve Muhasebe Müdürü hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin tetkiki.
Mal. Müfettişi S. Benlikol	26 . 4 . 1961	3	Sandığa ait Bursa Santral Garajı inşaatı ile ilgili yolsuz işlemlerin tetkiki.

Bahse konu tetkiklerin ilkinde, bir kısım iddialar vârit görülmemiş, Ulus İş Hanı inşaatı cam, mozaik tatbikatı yolsuzluğu ise daha evvel ayrıca tetkik ve tahkik konusu yapılmış olmakla bu kere başkaca bir işleme mahal bulunmamıştır.

İkinci tetkik konusu itibariyle kısmen yolsuz ve usulsüz işlemler tesbit edilerek gereğinin yerine getirilmesi zımında, rapor, 19 . 4 . 1961 tarih ve 47 sayı ile Emekli Sandığına tebliğ ve tevdi olunmuştur.

Bursa Santral Garajına taallük eden ve cezai bir takibata mahal görülmeyip hâdisede Sandık yetkililerinin ehliyetsiz ve kifayetsiz davranışlarını belirten rapor ise henüz Kurulda tetkik edilmektedir.

II - İntacedilmekte bulunan tetkik ve tahkik işleri :

Kısmen mülga bakanlık tahkik heyetlerinden müdevver olup halen neticelendirilmek üzere bulunan tetkik konuları aşağıda gösterilmiştir :

Tetkiki yapan müfettiş	Tetkik konusu
Cahit Eren	Emek İnşaat Şirketinin faaliyeti ve Ulus İş Hanı inşaatındaki yolsuz işlemler hakkında Ömer Korkmaz'ın ihbarı.
Cahit Eren	Sandık eski Um. Müdürü Fikri Tansuğ'un yolsuz işlemleri hakkında Veysel Güldez'in ihbar ve şikâyetleri.
Cahit Eren	Sandığa ait Kızılay İş Hanı inşaatı Şantiye Şefi Rafet Kapıcıoğlu hakkında imzasız ihbar.
Cahit Eren	Sandığa ait Unkapanı Depo - Çarşı ve İş Hanı inşaatı ihalesinin yolsuz icrası hakkında Ziya Çanakçı'nın ihbarı.
Cahit Eren	E. Sandığı eski İdare Meclisi Reisi Abbas Çetin hakkında Av. Tevfik Araslı'nın ihbar ve iddiaları;
Sabahattin Benlikol	Emek Sinema Limitet Şirketi ortaklarından Kemal Erbaşar hakkında Sandık mensuplarından Sadık Aktürk'ün ihbarı.
Sabahattin Benlikol	Emekli Sandığı müntesiplerinden, bazan yalnız, bazan aileleriyle birlikte İstanbul Hilton Otelinde kalanlarla ilgili olarak yapılan tahkikat.

Cevap No. 3 :

Teftişi biten hususlara ait raporların bizzat Maliye Bakanı tarafından okunmasına imkân mevcut değildir. Ancak, raporlara muktaza tâyin edilmesi, bu muktazaya göre muameleye tevessül edilmesi sırasında Bakan, raporların muhteviyatına muttali olmaktadır.

Cevap No. 5 :

Maliye Müfettişlerinin Sandıkta yapmış ve yapmakta bulunmuş oldukları teftiş ve tetkikler neticesinde Sandık teşkilât ve faaliyetleriyle ilgili olarak müşahede ve tesbit edilen aksaklıkların ıslahı ile gerekli tedbirlerin alınacağı şüphesizdir. Şimdiki halde neticesi alınmış ıslah tedbiri henüz mevcut değildir. Ancak, bu mevzudaki çalışmalara devam edilmekte olup bunun kısa zamanda intacedileceğini ümitmekteyiz.

Cevap No. 6 :

27 Mayıs 1960 tan önce, munhasıran sâkıt idarenin adamı olmak yüzünden Sandığa yerleştirilmiş kimselerin mevcudiyeti hakkında müdellel bir iddia ve bunun tahkiki bahis mevzuu olmamıştır.

Ancak, Sandık eski Umum Müdürünün ve Umum Müdür Muavininin kendi yakınlarını Sandık kadrosuna aldıkları ve bunları hususi muamelelere tâbi tuttukları yolundaki ihbar ve iddiaların tahkiki sonunda ileri sürülen misaller itibariyle, istisnai ve usulsüz bir davranış müşahede edilemediği, bu husustaki müfettiş raporlarıyla tesbit edilmiştir.

Cevap No. 7 :

27 Mayıs 1960 tan önce, Sandık bünyesinde bir Vatan Cephesi Ocağı açıldığı hususunda bir vakıa tesbit ve tevsik edilebilmiş değildir.

Bu konudaki ihbar ve iddialar delillendirilememiş ve mahiyetleri itibariyle, daha ziyade, Sandık Umum Müdür Muavinleri ile bir kısım Şube Müdür ve Yardımcılarının siyasi temayüllerinin belirtilmesine munhasır kalmıştır. Bu şahıslardan bazıların D. P. Milletvekili adayı olmaları, doğrudan doğruya D. P. Teşkilâtına üye kaydolunmaları veya Sandık haricinde olmak üzere mahalli bir Vatan Cephesi Ocağında rol almaları gibi iddia ve vâkıalar ise, Sandık mensuplarının, Memurin Kanununun 9 ncu maddesi hükmü ile bağlı olmadıkları mülâhazasıyla ayrıca tahkik mevzuu yapılmamıştır.

Cevap No. 8 :

27 Mayıs'tan önce Emekli Sandığında ve Sandığın iştiraklerinde ek görev alan kimselerin adları, görevleri ve aldıkları ücretler ilişik 1, 2 No. lu cetvelde,

Cevap No. 9 :

27 Mayıs'tan önce Emekli Sandığında ve Sandığın iştiraklerinde ek görev alan kimselerin adları, görevleri, aldıkları ücretler, bunların Sandıktaki vazifeleri ile aldıkları maaş ile emekliliğe ait intibak dereceleri ilişik 1, 2 No. lu cetvelde,

Cevap No. 10 :

27 Mayıs'tan önceki zamanda Emekli Sandığında yurt dışı vazifelerine kimlerin ve ne maksatla gönderildiği ve bunlara ne miktar para ödendiği ilişik 3 No. lu cetvelde,

Cevap No. 11 :

Yurt içi seyahatler dolayısıyla kimlere ne miktar yevmiye ödendiği çok uzun mesaiye icab ettirdiği cihetle, derhal çıkarılmasına maalesef imkân hâsıl olamamıştır. Bununla beraber soru umumî mahiyetten çıkarılarak muayyen maksatlara ve hâdiselere inhisar ettirilirse bunlara ait cevabı da arz etmeye âmade bulunmaktayız. Bununla beraber bir fikir vermesi düşünülerek 1956 - 1961 yıllarına ait muvakkat vazife harcırahı olarak sarf edilen mebalîğ ilişik 4 sayılı cetvelde gösterilmiştir.

Cevap No. 12 :

27 Mayıs'tan önce ve sonra Emekli Sandığında kasa tazminatı alan kimselerin adları, vazifeleri, aldıkları tazminat miktarı 5, 6 No. lu cetvelde,

Cevap No. 13 :

27 Mayıs'tan sonra Sandıkta kullanılan taşıtların miktarı ve kimlerin istifadesine tahsis edildikleri 7 No. lu cetvelde takdim edilmiştir.

Cevap No. 14 :

Emekli Sandığı tarafından yapılan Ulus İş Hanı (A) Blokunun neden bitirilmediği,

Ulus İş Hanı 24 . 3 . 1955 tarihinde teklif alma usulüyle Muzaffer Budak Firmasına ihale edilmiştir. İhale müddeti (36 ay) 24 . 3 . 1958 tarihinde hitam bulmuş ve mütaahhidin müracaatı üzerine kendisine 24 . 3 . 1960 tarihine kadar müddet temdidi verilmiştir. Buna rağmen

mütaahhit inşaatı ikmal etmemiş ve cezalı çalışma mevkiinde kalmıştır. Bu çalışmalar sırasında mütaahhit, ihale tarihinden beri geçen sürede malzeme ve işçilik umumi rayiçlerinde artış olduğu iddiasıyla, mühim bir yekûna balığ olan birtakım fiyat farkları verilmesi yolundaki teklifi Sandığımızca kabul edilmediğinden, hakeme müracaat etmiştir. Mevzu halen Hakem Heyetine tetkik olunmaktadır.

Mütaahhit ayrıca, 28.2.1961 tarihinde Sandığa protesto keşide ederek inşaatın geri kalan kısmının, ihale bedelinin % 30 u dâhilinde ikmal edilemeyeceğini, Nafia Genel Şartnamesi

esaslarına göre işin tasfiye edilmesi gerektiğini beyan ederek faaliyetini tatil etmiştir.

Sandık 28.4.1961 tarihinde, mütaahhitliğin inşaatı, keşif bedelinin % 30 una kadar olan kısmını yapmaya mecbur olduğu, kaldı ki, işlerin % 30 dâhilinde tamamlanmasının bilhesap mümkün bulunduğu şekilde cevap vererek 10 gün zarfında inşaatı devam etmediği takdirde mukavelenin fesih hükümleri tatbik olunarak namu hesabına ikmal edileceği bildirilmiştir.

Bu ihtilâfın hallini mütaakıp A Bloku inşaatının ikmali mümkün olacaktır.

Cetvel No. 1

Adı ve soyadı	Vekâlet ettiği görev	Aylığı	Emekli keseneği	Vekâlet ettiği görevin kadro aylığı	Nisbeti	Başlama tarihi	Ayrılış tarihi
Rıza Tuğcu (Merkez Müdürü)	Evr. Arş. M.	750	750	B. İçi 750	1/3	2.9.1955	16.2.1956
Sadık Aktürk (Borç Verme Müdürü)	Akt. ve İst. Md. İstatistik Mütchassısı	400	400	B. Dışı 750	1/3	17.1.1956	17.7.1956
Numan Aksoy (Evrak ve Arşiv Müdürü)	Akt. ve İst. Md. Aktüer	625	475	B. Dışı 750	1/3	15.2.1956	16.8.1956
Hasan Yeşilova (Tahsis Md. Şef)	Teftiş Md. Kontrolör	400	300	B. İçi 475	1/3	20.9.1955	20.3.1956
Feridun Gölönü (Müfettiş)	Evr. ve Arş. İkinci Md.	550	300	B. İçi 550/625	1/3	21.9.1955	21.3.1956
Hayrettin Tapung (Zat İşleri İkinci Md.)	Zat İşleri Md. Şef.	475	300	B. İçi 400	1/3	1.10.1955	1.4.1956
Yahya Erelmal (İnşaat Md. Rev. Rap.)	Evr. ve Arş. Md. Şef.	475	300	B. İçi 400	1/3	1.10.1955	1.4.1956
Cemal Tertemiz (İnş. Fen. İş. Md.)	İng. Md. Y. Müh. veya Müh. Fen Müşavirliğinde Y. Müh. veya Müh.	875	875	B. Dışı 875	1/3	7.10.1955	7.4.1956
	» » »	875	875	B. Dışı 875	1/3	10.4.1956	10.10.1956
		875	875	B. Dışı 875	1/3	10.10.1956	11.4.1957
Celal Ergöklu (Maliye Vek. Müsteşar Muavini)	Başmüsavirlik Akt. İst. Md.			Uz. Yeri 750	1/3		
				Uz. Yeri 750	1/3	9.6.1956	Vefat etmiştir.
Hasan Dalli (Merkez Md. Pozs. Ser Şef)	Sağlık Yar. San. Md.	550	550	B. İçi 625	1/3	6.7.1956	6.1.1957
Ziya Göksoy (Tahsis İkinci Md.)	Umum Muh. Md. Hesap Uz.	550	400	B. İçi 625	1/3	1.9.1956	2.3.1957
Mehmet Yeşilova (Umum Muh. Md. Memur)	Umum Muh. Md. Kod. Ser. Şef.	250	250	B. Dışı 400	1/3	29.8.1956	28.2.1957
Şükrü Soykan (Akt. ve İst. Md.)	Umum Muh. Md. Hesap Uz.	875	625	Uz. Yeri 875	1/3	4.12.1956	4.6.1957

Adı ve soyadı	Vekâlet ettiği görev	Aylığı	Emekli keseneği	Vekâlet ettiği görevin kadro aylığı	Nisbeti	Başlama tarihi	Ayrılış tarihi
Kadir Günak (Tahsis Md. Şef)	Tahsis Md. Şef - Revizör	300	300	B. Dışı 400	1/3	31.3.1957	31.10.1957
Ziya Ünügür (Merkez Md. Ödeme Ser. Şef)	Merkez Md. Şef - Revizör	350	350	B. Dışı 400	1/3	23.3.1957	26.10.1957
Bahri Solmaz (Tahsis Md. Şef)	Merke Md. Şef.	350	350	B. İçi 400	1/3	23.3.1957	11.10.1957
Semih Köseoğlu (Tahsis Md. Şef)	Malzeme Md. Şef - Revizör			B. Dışı 400	1/3	23.3.1957	10.4.1957
	Tahsis Md. Şef - Revizör	475	350	B. Dışı 400	1/3	10.4.1957	26.10.1957
		475	350				
Cemal Tertemiz (İnş. Fen. İş. Md.)	İnş. Fen. İş. Md. Y. Müh.	875	875	B. Dışı 875	1/3	29.3.1957	29.9.1957
Rıza Güver (Evr. Arş. Md. Arş. Şef)	Evrak ve Arş. M. Arşiv Eksp.	475	475	B. Dışı 475	1/3	25.4.1957	16.11.1957
Şükrü Soykan (Akt. ve İst. Müd.)	Evrak ve Arşiv Müdürü	875	625	Uz. Yeri 750	1/3	12.6.1957	12.12.1957
Emin Cankara (Tah. Md. Rev. Kont.)	Tahsis Md. Şef - Revizör	475	300	B. Dışı 475	1/3	21.6.1957	21.12.1957
Hasan Dalı (Sağ. Yar. San. Md.)	Umum Muh. Müd. Muh. Eksp.	625	550	B. Dışı 625	1/3	30.7.1957	30.1.1958
Adnan Yorgancıoğlu (Merkez Md. Şef - Rev.)	Merkez Müd. Şef - Revizör	475	250	B. Dışı 550	1/3	23.8.1957	23.2.1958
Hakkı Işıksalan (Merkez Md. Şef - Rev.)	Tahsis Müd. Kontrolör	475	300	B. İçi 475	1/3	1.8.1958	1.2.1959
Hasan Yeşilova (Tahsis Md. Kont.)	Teftiş. Hey. Res. Rev. - Kont.	475	350	B. Dışı 550	1/3	1.8.1958	1.2.1959
Bahri Solmaz (Tahsis Md. Şef)	Tahsis Md. Kontrolör	475	350	B. İçi 475	1/3	1.8.1958	1.2.1959
Burhanettin Aksu (Emlâk İş. Md. Rev - Rap)	Umum Muh. Md. Şef - Revizör	550	250	B. Dışı 550	1/3	1.8.1958	1.2.1959
Ziya Göksoy (Tahsis İkinci Md.)	Emlâk İş. İkinci Md.	625	475	Uz. Yeri 550	1/3	30.4.1958	30.10.1958

Kadri Çelebioğlu (Borç Verme Md.)	Akt. İst. Md. Başaktüer	875	625	Uz. Yeri	875	1/3	7.11.1958	8.5.1959
Hayrettin Topunç (Zat İşleri İkinci Md.)	Umum Muh. Md. Rev. - Rapor-tör	625	350	B. Dışı	550	1/3	21.11.1958	25.5.1959
Selma Erzen (Zat İşleri Md. Rev. - Rap.)	Malzeme Md. Rev. - Rapor.	750	400	B. Dışı	550	1/3	29.1.1959	29.7.1959
Yahya Erelmalı (İnş. Fen. İş. 2 nci Md.)	İnş. Fen İş. 2 nci Md. (İdari)	625	350	B. Dışı	875	1/3	20.1.1959	20.7.1959
Hasan Yeşilova (Tahsis Md. Kontrolör)	Umum Muh. Md. Şef - Revizör	475	350	B. Dışı	550	1/3	2.2.1959	2.8.1959
Cevdet Erbek (Hukuk Müşaviri)	Hukuk Mş. Avukat (Hukuk Müş. yapar)			B. Dışı	1 250	1/3	1.4.1959	22.4.1959
	Hukuk Müş.	1 750	1 750	B. İçi	1 750	1/4	23.4.1959	15.5.1959
A. Kadir Yalnızoğlu (Tahsis Md. Şef - Revizör)	Tahsis Müd. Kısım Şefi	950	600	B. İçi	950	1/4	8.4.1959	8.10.1959
Bahri Solmaz (Tahsis Md. Şef)	Teftiş Hey. Reis. Kontrolör	950	700	B. İçi	950	1/4	28.4.1959	28.10.1959
Hayriye Tanla (Tahsis Md. Baş - Kont.)	Hukuk Müş. Şef - Revizör	1 250	950	B. Dışı	950	1/4	28.4.1959	28.10.1959
Sabahattin Tandoğan (Tahsis Md. Kontrolör)	Umum Muh. Md. Şef - Revizör	1 100	400	B. Dışı	950	1/4	28.4.1959	28.10.1959
Ziya Göksoy (Tahsis 2 nci Müdürü)	Umum Muh. Md. de Hesap Uz.	625	475	Uz. Yeri	550	1/3	6.1.1959	6.7.1959
Adnan Yorgancıoğlu (Merkez Md. Şef - Rev.)	Tahsis Md. Kontrolör	1 100	600	B. İçi	950	1/4	5.6.1959	5.12.1959
Orhan Uzberk (Malzeme Md. Şef - Rev.)	Merkez Md. Şef.	475	225	B. İçi	800	1/3	27.12.1958	27.5.1959
Ekrem Erböke (Malzeme 2 nci Md.)	Umum Muh. Md. Hesap Uz.	1 250	1 250	Uz. Yeri	1 100	1/4	5.12.1959	5.5.1960
Ahmet Acar (Malzeme Md. Fiş Memuru)	Evrak Arş. Md. Şef.	700	450	B. İçi	800	1/4	25.11.1959	25.4.1960
Orhan Uzberk (Malzeme Md. Şef - Revizör)	Tahsis Müd. Kısım Şefi	950	500	B. İçi	950	1/4	25.11.1959	25.4.1960

Adı ve soyadı	Vekâlet ettiği görev	Aylığı	Emekli keseneği	Vekâlet ettiği görevin kadro aylığı	Nisbeti	Başlama tarihi	Ayrılış tarihi
Muammer Üçdoğan (Zat İşleri Md. Şef - Rev.)	Tahsis Müd. Kısım Şefi	1 100	700	B. İçi 950	1/4	4.3.1960	4.9.1960
Hilmi Barçın (Sağlık Müşaviri)	İdare Meclisi Büro. Raportör	1 750	1 750	Uz. Yeri 1 100	1/4	3.3.1960	27.4.1960
Ekrem Gürsel (Tahsis 2 nci Müdürü)	İdare Meclisi Büro. Raportör	1 250	1 100	Uz. Yeri 1 100	1/4	3.3.1960	3.9.1960
Nazif Yaykın (Malzeme Md. Rev. - Rap.)	Evrak ve Arş. Md. Şef.	1 250	800	B. İçi 800	1/4	4.3.1960	4.9.1960
Fethi Yavuzer (Malzeme Md. Fiş Me.)	Merkez Müd. Revizör	600	350	B. Dışı 800	1/3	21.4.1960	21.10.1960
Feyzi Beşkonaklı (Umum Muh. Md. Şef - Rev.)	Tahsis Müd. Kısım Şefi	950	600	B. İçi 950	1/3	21.4.1960	21.10.1960
Atıf Ülgen (Eskişehir Oto. Gar. İnş. Kont. Şef. Ambar Me.)	Eskişehir Oto - Gar İnş. Kont. Şef. Vezneçi ve Mutemet	500	350	B. Dışı 800	1/4	2.5.1960	2.11.1960
Hayrettin Tapuç (Zat İşleri 2 nci Müdürü)	Umum Muh. Md. Rev. - Raportör	1 250	700	B. Dışı 1 100	1/4	1.6.1960	1.12.1960
Osman Tufan Ünal (Ankara Oteli İnş. Kont. Şefliği Mum. Eksp.)	Umum Muh. Md. Şef - Revizör Muavini	700	450	B. Dışı 1 100	1/3	27.4.1961	
Avni Taşaner (İzmir Oteli İnş. Kont. Şef. Muhasebe Eksp.)	İzmir Oteli İnş. Kont. Şefliğinde Ambar Memuru	950	600	B. Dışı 950	1/3		

Cetvel No. 2

T. C. Emekli Sandığı personelinde ek görev alanların listesi

Adı, soyadı (Esas görevi)	Emeklilik derecesi	Esas aylığı	Ek görevi	Ek görev ücreti (Brüt)	Ek görev müddeti
Nuri Kınık (Genel Müdür)	875	875	T. Petrolleri A. Ş. İdare Mec. Azası	583	Aralık 1954 - Mart 1958
Fikri Tansuğ (Genel Müdür)	750	875	D. B. Deniz Nak. A. Ş. İdare Mec. Azası	583	Haziran 1955 - Eylül 1958
Fikri Tansuğ (Genel Müdür)	1 500	2 000	Emek İnşaat A. Ş. İdare Mec. Azası	550	Ekim 1958 - Temmuz 1960
Muzaffer Emre (Genel Müdür)	1 250	2 000	Emek İnşaat A. Ş. İdare Mec. Azası	550	Ekim 1960 - Mart 1960
Akil Kitapeçi (Genel Müdür Yardımcısı)	550	875	T. Petrolleri A. Ş. Murakıbu	400	Ocak 1955 - Mart 1958
Akil Kitapeçi (Genel Müdür Yardımcısı)	1 100	1 750	T. Emlâk Kredi Bank. İdare Mec. Azası	866	Kasım 1958 - Şubat 1960
Feramuz Berkol (Genel Müdür Yardımcısı)	1 250	1 750	D. B. Deniz Nak. A. Ş. İdare Mec. Azası	866	Kasım 1958 - Haziran 1960
Feramuz Berkol (Genel Müdür Yardımcısı)	1 250	1 750	Ank. İmar ve Emlâk A. Ş. Murakıbu	740	Şubat 1961 - Mart 1961
Feramuz Berkol (Genel Müdür Yardımcısı)	1 250	1 750	Emek Sinema Ltd. Şti. Müdürler Ku. Â.	Ücretsiz	Ağustos 1960 - Ocak 1961
Feramuz Berkol (Genel Müdür Yardımcısı)	1 250	1 750	Emek İnşaat A. Ş. İdare Mec. Azası	866	Mart 1961 - Devam ediyor
Azmi Yumakoğlu (Genel Müdür Yardımcısı)	1 500	1 750	T. Emlâk Kredi Bank. İdare Mec. Azası	866	Nisan 1960 - Temmuz 1960
Azmi Yumakoğlu (Genel Müdür Yardımcısı)	1 500	1 750	Ank. İmar ve Emlâk A. Ş. İdare Mec. Â.	Ücretsiz	Ağustos 1960 - Ekim 1960
Azmi Yumakoğlu (Genel Müdür Yardımcısı)	1 500	1 750	Emek Sinema Ltd. Şti. Murakıbu	740	Kasım 1960 - Devam ediyor
Hilmi Barçın (Sağlık Müşaviri)	1 750	1 750	T. Petrolleri A. Ş. İdare Mec. Azası	866	Nisan 1960 - Temmuz 1960
Cevdet Erbek (Hukuk Müşaviri)	875	875	D. B. Deniz Nak. A. Ş. İdare Mec. Azası	583	Haziran 1955 - Ekim 1958
Cevdet Erbek (Hukuk Müşaviri)	875	875	Ank. İmar ve Emlâk A. Ş. İdare Mec. Â.	633	Kasım 1959 - Temmuz 1960
Cevdet Erbek (Hukuk Müşaviri)	1 750	1 750	D. B. Deniz Nak. A. Ş. Murakıbu	740	Mart 1961 - Devam ediyor
Cemal Tertemiz (İnşaat ve Fen İşleri Müdürü)	1 750	110	Yev. Emek İnşaat A. Ş. İda. Mec. Azası	1 200	Ekim 1958 - Mart 1961
Fatih Akıncı (Emlâk İşleri ve İst. Müdürü)	1 750	1 750	Emek İşletme Ltd. Şti. İdare Mec. Azası	533	Eylül 1959 - Temmuz 1960

B : 86

12.5.1961

O : 4

Adı, soyadı (Esas görevi)	Emeklilik derecesi	Esas aylığı	Ek görevi	Ek görev ücreti (Brüt)	Ek görev müddeti
Fatih Akıncı (Emlâk İşleri ve İşt. Müdürü)	1 750	1 750	Emek İşletme Ltd. Şti. Müdürler Ku. A.	Ücretsiz	Ağustos 1960 - Devam ediyor
Fatih Akıncı (Emlâk İşleri ve İşt. Müdürü)	1 750	1 750	Ank. İmar ve Emlâk A. Ş. Murakıbu	740	Mart 1961 - Devam ediyor
Veysel Güldez (Genel Muhasebe Müdürü)	400	625	D. B. Deniz Nakliyatı Murakıbu	333	Haziran 1955 - Mart 1957
Veysel Güldez (Genel Muhasebe Müdürü)	400	875	Ank. İmar ve Emlâk A. Ş. Murakıbu	633	Ekim 1958 - Temmuz 1960
Veysel Güldez (Genel Muhasebe Müdürü)	950	1 750	Emek İnşaat A. Ş. Murakıbu	900	Ekim 1960 - Devam ediyor
Şükrü Soykan (Aktuarya ve İstatistik Müdürü)	750	875	Emek Sinema Ltd. Şti. İdare Mec. Azası	316-633	Şubat 1958 - Temmuz 1960
Şükrü Soykan (Aktuarya ve İstatistik Müdürü)	1 500	1 750	Emek İnşaat A. Ş. İdare Meclisi Azası	866	Mart 1961 - Nisan 1961
Sadık Aktürk (İstanbul İrtibat Müdürü)	475	875	Emek Sinema Ltd. Şti. İdare Mec. Azası	633	Şubat 1958 - Temmuz 1960
Sadık Aktürk (İstanbul İrtibat Müdürü)	950	1 750	Emek Sinema Ltd. Şti. İdare Mec. Azası	Ücretsiz	Ağustos 1960 - Aralık 1960
Kemal Özkan (Genel Muhasebe Müdürü)	875	875	Emek Sinema Ltd. Şti. Murakıbu	266-533	Mayıs 1958 - Aralık 1960
Celâl Saraçoğlu (Tahsis Müdürü)	1 750	1 750	Emek İşletme Ltd. Şti. İdare Mec. Azası	533	Eylül 1959 - Temmuz 1960
Celâl Saraçoğlu (Tahsis Müdürü)	1 750	1 750	Emek İşletme Ltd. Şti. İdare Mec. Azası	Ücretsiz	Ağustos 1960 - Nisan 1960
Selim Günay (Emlâk İşleri ve İşt. 2. Müdürü)	950	1 250	Emek Sinema Ltd. Şti. Murakıbu	266-433	Şubat 1958 - Temmuz 1960
Selim Günay (Emlâk İşleri ve İşt. 2. Müdürü)	1 100	1 250	Emek Sinema Ltd. Şti. Müd. Kurulu A.	Ücretsiz	Eylül 1960 - Aralık 1960
Ziya Göksoy (Tahsis 2. Müdürü)	950	1 250	Emek Sinema Ltd. Şti. Murakıbu	533	Şubat 1960 - Ekim 1960
Ahmet Özsoy (Aktuarya ve İstatistik 2. Müdürü)	600	1 500	Emek İşletme Ltd. Şti. Murakıbu	333	Eylül 1959 - Temmuz 1960
Selâhattin Kara (Malzeme Müdürü)	800	1 500	Ank. İmar ve Em. A. Ş. Murakıbu	533	Ekim 1959 - Aralık 1960
Turan Tüzemen (İnşaat ve Fen İşleri 2. Müdürü)	600	92	Yev. Ank. İmar ve Em. A. Ş. İd. Mec. A.	633	Kasım 1959 - Temmuz 1960

Saim Kaur (İstanbul İrtibat 2. Müdürü)
Y. Kemal Erelmalı (İnşaat ve Fen İşleri 2. Müdürü)
Y. Kemal Erelmalı (İnşaat ve Fen İşleri 2. Müdürü)
Hulûsi Demirdiş (Genel Muhasebe Md. lüğünde Şef - Revizör)
Selâhattin Aldemir (Emlâk İşleri İşletme Raportörü)
Burhanettin Aksu (Emlâk İşleri Revizör - Raportör)

600	1 250	Tutum Bankası Murakıbu	466	Nisan 1957 - Devam ediyor
700	1 250	Emek İşletme Ltd. Şti. İdare Mec. Âzası	400	Eylül 1959 - Temmuz 1960
800	1 250	Emek İşletme Ltd. Şti. İdare Mec. Âzası	Ücretsiz	Ağustos 1960 - Devam ediyor
600	1 250	Emek İnşaat A. Ş. Murakıbu	666	Ekim 1958 - Eylül 1960
700	1 250	Eskişehir Çimento Fab. İdare Mec. Âzası (Hakkı huzur)	34-85	Nisan 1960 - Devam ediyor
600	1 100	Emek İşletme Ltd Şti. Murakıbu	333	Eylül 1959 - Temmuz 1960

Not : Yukarıda gösterilen maaş ve ücretler brüt miktarlardır.

B : 66
12.5.1961
0 : 4

CETVEL No: 3

Not : Vasıta ücreti dâhil.

1. 1. 1956 dan 31. 5. 1960 tarihine kadar yurt dışına gidenlerin müfredat listesidir.

Adı ve soyadı (Memuriyet unvanı)	Seyahat sebebi	T a r i h		Gün	Miktar	
		Başlama	Bitiş		Lira	K.
Kemâl Erman (Teknik Mh. Şef)	İzmir Otelı proje esasları üzerinde Almanya'da mutabakati temin	12 . 7 . 1956	8 . 8 . 1956	28	3 682	94
Nuri Barlak (Yüksek Mühendis)	İzmir Otelı proje esasları üzerinde Almanya'da mutabakati temin	12 . 7 . 1956	8 . 8 . 1956	28	3 682	94
Nuri Kınık (T. C. Emekli Sandığı Umum Müdürü)	Çırağan Sarayı üzerinde müzakereler yapmak üzere, New - York ve Washington'a	20 . 9 . 1956	20 . 10 . 1956	31	9 208	08
Nuri Kınık (T. C. Emekli Sandığı Umum Müdürü)	Tarayba Otelı işletme mukavelesinin nihai müzakeresi ve kredi temini hususunda Münih'e giden Heyete Başkanlık	31 . 12 . 1957	19 . 1 . 1958	21	3 607	20
Adnan Erten (Yüksek Mühendis)	Hilton Hotels İnter National ve Hotel Car Pration of America ile görüşmelerde bulunmak üzere New - York ve Washington'a	20 . 9 . 1956	18 . 10 . 1956	29	8 400	46
Cemal Tertemiz (İnşaat Müdürü)	İzmir ve Ankara inşaatı için Max - Billig ve Societe General Firmaları ile temas için, Almanya ve İsviçre'ye	10 . 1 . 1957	21 . 1 . 1957	12	3 184	65
Cemal Tertemiz (İnşaat Müdürü)	Münih'te Dyeker Hoff Witmann Firmaları ile muhtelif inşaat şantiyeleri ve kuruluş şirket mevzuları hakkında	3 . 10 . 1958	13 . 10 . 1958	11	5 011	65
Yüksel Okan (Y. Mühendis Mimar)	İzmir ve Ankara inşaatı için Max. Billig ve Societe General firmaları ile temas için Almanya ve İsviçre'ye	10 . 1 . 1957	21 . 1 . 1957	12	3 002	15

B : 66
12.5.1961
0 : 4

Şükrü Soykan (Aktuarya ve İstatistik Müdürü)	İzmir ve Ankara inşaatı için Max. Billig ve Societe General firmaları ile temas için Almanya ve İsviçre'ye	10 . 1 . 1957	21 . 1 . 1957	12	3 004	15
Şükrü Soykan (Aktuarya ve İstatistik Müdürü)	Çekoslavakya Ataseliği ile temas, Yugoslavya'da A. İ. S; S. İdare Heyeti toplantısına iştirak, malzeme mubayaası için Macaristan'a	28 . 5 . 1957	30 . 6 . 1957	34	5 318	17
Şükrü Soykan (Aktuarya ve İstatistik Müdürü)	Lizbon'da yapılan aile tazminatları toplantısına iştirak	14 . 4 . 1959	19 . 4 . 1959	6	6 660	—
Şükrü Soykan (Aktuarya ve İstatistik Müdürü)	Atuarler ve iştirakçiler toplantısına katılmak üzere Roma'ya	21 . 10 . 1959	30 . 10 . 1959	10	4 788	38
Fikret Akyol (Y. Mühendis Mimar)	İzmir Oteli proje ve ihale evrakını Mühür'e götürmek				2 345	04
Hasan Sezgin (Sağlık Müşaviri Muavini)	Yugoslavya'nın Dubroğnik şehrinde A. İ. S. S. Teşkilâtının tablolarının tenkidi mevzuunda yapılan toplantıya	1 . 5 . 1957	21 . 5 . 1957	22	2 462	—
Veysel Güldez (Umum Muhasebe 2 nci Müdürü)	Çekoslavakya Ataseliği ile temas, Yugoslavya'da A. İ. S. S. İdare Heyeti toplantısına iştirak, malzeme mubayaası için Macaristan'a	12 . 6 . 1957	30 . 6 . 1957	20	4 306	90
Akil Kitapeç (T. C. E. Sandığı Umum Müdür Muavini)	Yugoslavya, Çekoslavakya ve Macaristan'a giden Heyete Başkanlık	2 . 5 . 1957	27 . 5 . 1957	26	4 101	52
Akil Kitapeç (T. C. E. Sandığı Umum Müdür Muavini)	Londra Sosyal Sigortalar Birliği Umumi Heyet toplantısına iştirak	10 . 5 . 1958	26 . 5 . 1958	17	3 816	27

B : 66
12. 5. 1961
0 : 4

Adı ve soyadı (Memuriyet unvanı)	Seyahat sebebi	T a r i h		Gün	Miktar	
		Başlama	Bitiş		Lira	K.
Akil Kitapeçi (T. C. E. Sandığı Umum Müdür Muavini)	Tarabya Oteli dekorasyon ve oda mefruşatı hakkında Roma'ya	19. 6 . 1959	30. 6 . 1959	12	4 739	63
Nejdet Uran (Y. Mühendis)	Ankara - İzmir oteli mevzularını tetkik için Almanya'ya	4. 1 . 1958	26. 1 . 1958	18	3 799	—
Nejdet Uran (Y. Mühendis)	Tarabya - Ankara otelleri mevzularını tetkik için Almanya'ya	3. 10 . 1958	13. 10 . 1958	11	5 008	08
Ahmet Özsoy (Aktuar)	Londra'da İ. S. S. A. nın 8 toplantısında bulunmak üzere	10. 5 . 1958	26. 5 . 1958	16	3 627	27
Ahmet Özsoy (Aktuar)	Beynelmilel Aktuerler toplantısına iştirak için Roma'ya	21. 10 . 1959	30. 10 . 1959	10	4 790	38
Bedri Ener (İdare Meclisi Azası)	Ankara Kızılay'da yapılacak meydan altı tesisleri için incelemelerde bulunmak üzere Viyana'ya	19. 6 . 1958	4. 7 . 1959	15	3 255	—
Fikri Tansuğ (T. C. E. Sandığı Umum Müdürü)	Münih'te Dyeker Hoff. Vitmann Firması ile muhtelif inşaat şantiyeleri ve kuruluş şirket mevzuları hakkında	1. 10 . 1958	15. 10 . 1958	16	4 914	15
Fikri Tansuğ (T. C. E. Sandığı Umum Müdürü)	Berlin Hilton Otelinin açılış merasiminde bulunmak	29. 11 . 1958	5. 12 . 1958	7	1 426	96
Enver Tokay (Proje Mimarı)	Kızılay'da yapılacak iş hanı ve meydan altı tesisleri için Viyana'da mümasil bina ve tesisleri mahallen tetkik	25. 6 . 1958	9. 7 . 1958	15	2 508	—
Ekrem Gürsel (Tahsis 2. Müdürü)	Lâhey'de Harb Mâlûllüğü mevzuunda toplantıya iştirak	15. 11 . 1958	27. 11 . 1958	13	6 128	56
Ekrem Gürsel (Tahsis 2. Müdürü)	Harb mâlûlleri hakkında Roma'da yapılan konferansa iştirak	14. 4 . 1959	19. 4 . 1959	6	3 820	71

B : 66 12.5.1961 0 : 4

Ahmet Turhan Tüzemen (Y. Mühendis Mimar)	Münih - Roma İzmir Oteli dekarasyon işleri ve Dyeker Hoff. Vitmann Firması ile temas	24 . 1 . 1959	14 . 2 . 1959	22	6 847 30	
Selâhattin Kara (Muhasebe 2. Müdürü)	İ. C. A. Plâsman mevzuları ve şekilleri üzerinde akitler yapma, Paris - New - York - Washington	13 . 8 . 1958	20 . 8 . 1958	11	5 934 11	
Selâhattin Kara (Muhasebe 2. Müdürü)	Plâsman mevzularının etüdü Washington'a	13 . 7 . 1959	6 . 7 . 1959	4	6 301 52	B : 66
Tâli Köprülü (İzmir Otel İnşaat Kontrol Şefi)	İzmir Oteli dekarasyon mevzuunda Münih - Roma'ya	22 . 1 . 1959	14 . 2 . 1959	24	6 868 30	12 . 5 . 1961
Hilmi Barçın (Sağlık Müşaviri)	Lizbon'da yapılan aile tazminatlarına toplantısına iştirak	16 . 5 . 1959	27 . 5 . 1959	12	6 648 50	O : 4
Fikret Cankut (Y. Mühendis Mimar)	Tarabya Oteli dekarasyon işleri Roma'ya	19 . 6 . 1959	30 . 6 . 1959	12	4 767 75	
Kadri Eroğan (Yüksek Mimar)	Tarabya Oteli dekarasyon işleri Roma'ya	19 . 6 . 1959	29 . 6 . 1959	11	4 531	
Orhan Erkilet (Merkez 2. Müdürü)	İ. C. A. daveti üzerine Washington - New - York - Amsterdam	31 . 12 . 1958 30 . 9 . 1959	1 . 1 . 1959 3 . 10 . 1959	6	12 806	
Sami Sert (T. Ö. Okulu Demir Atelyesi Şefi)	Tarabya Oteli için mobilya etütleri Roma - Milâno	19 . 6 . 1959	3 . 7 . 1959	15	4 507 15	
Ahmet Ersudaş (T. Ö. Okulu Marangoz Atelyesi Şefi)	Tarabya Oteli için mobilya etütleri Roma - Milâno	19 . 6 . 1959	3 . 7 . 1959	15	4 507 15	
Orhan Usberk (Malzeme Dış Mubayaa-lar Servisi Şefi)	Siparişi verilen 65 pozdan ibaret makinaları imalât ve sevkiyatının tetkiki için Almanya'ya	1 . 2 . 1960	23 . 2 . 1960	23	8 252 48	

Adı ve soyadı (Memuriyet unvanı)	Seyahat sebebi	T a r i h			Miktar	
		Başlama	Bitiş	Gün	Lira	K.
Bedii Korun (Mühendis)	Makina siparişleri için Almanya'ya	1. 2 .1960	23. 2 .1960	23	8 424	—
Necati Atabek (Yüksek Mühendis)	Makina siparişleri için Almanya'ya	1. 2 .1960	23. 2 .1960	23	8 424	—
				Yekûn	209 420	50

B : 66 12 5. 1961 O : 4

B : 66 12.5.1961 O : 4

Cetvel No: 4

Geçici görev harcınrahları

(Vesaiti nakliye masrafları dâhil)

1956	78 059	60
1957	80 660	84
1958	121 727	53
1959	170 024	17
1960	80 757	09
1961 (31.3.1961 tarihi itibar)	14 155	85

Yekûn 545 285 08

Not :

1959 ve müteakıp yıllardaki artışlar 1959 yılında yapılan % 25 zandan ileri gelmektedir.

(1.1.1956) dan (31.5.1960) tarihleri arasında kasa tazminatı alanların listesi

53 aylık brüt

Tutarı

Sıra No:	Adı soyadı	Görevi	Maas	Lira	K.
1	Rıza Tuğcu	Merkez 1 nei Müdürü	1 750	8 633	75
2	Rıdvan Bengisu	Merkez 2 nei Müdürü	1 750	8 082	01
3	Fatih Akıncı	Merkez 2 nei Müdürü	1 500	5 139	83
4	Hasan Dalı	Sağlık Müdürü	1 500	6 466	58
5	Asım Özel	Başveznedar	950	947	28
6	Sabahattin Baytok	Veznedar	1 100	5 991	31
7	Burhanettin Aytank	Veznedar	950	5 074	09
8	Ertuğrul Örnek	Veznedar	600	3 592	58
9	İhsan Ercan	Kontrolör Şef	1 250	584	63
10	Zeki Türkmen	Emekli Aylıkları Şefi	950	714	86
11	Adnan Yorgancıoğlu	Emekli Aylıkları Şefi	1 100	2 480	30
12	Suha Alban	Kızılay İş Hanı Mutemedi	700	1 247	12
13	Reşat Doras	Mutemet	1 250	7 671	84
14	İhsan Gürhan	Pozisyon Servis Şefi	1 250	4 809	05
15	Hüsamettin Böke	Borç Verme Müdürlüğünde Şef	1 100	935	43
16	Füruzan Eraytaç	Veznedar	800	3 892	10
17	Hakkı Işıksalan	Kontrol Servisi Şefi	1 100	4 272	09
18	Necati Emre	Memur	500	279	75
19	Abdulkadir Kurumlu	Merkez Müdürlüğü Şef Muavini	950	728	63
20	Mustafa Yılmaz	Merkez Müdürlüğü Şef	800	951	72
21	Tacettin Süer	Sağlık Sandığı Şefi	800	3 124	80
22	Turgut Kantoğlu	Memur	500	25	81
23	Hasan Şenyurt	Şef Muavini	700	763	58
24	İsmail Altay	Şef Muavini	700	240	50
25	Cemil Arlı	Şef Muavini	700	282	60
26	Azime Zeybek	Memur	600	90	—
27	Güzün Ergüven	Memur	700	24	05
28	Kemal Aydemir	Şef	1 100	1 189	40
29	Salim Güven	Veznedar	800	3 576	24
30	İbrahim Kandemir	Başveznedar	950	4 413	46
31	Cevdet Erbilgin	Memur	500	6	45
32	Ziya Ünügür	Şef	800	10	60
33	Fuat Erciyaş	Memur	500	48	33
34	Emin Gürsu	Şef Muavini	950	1 066	77
35	Tevfik Manavgat	Şef Muavini	600	295	04
36	İsmet Yetkin	Memur	400	103	87
37	Faruk Gökeşme	Memur	400	7	74
38	Cemal Özgür	Memur	700	36	17
39	Zekâyi Ayaroğlu	Memur	600	6	75
40	Baki Güngör	Evrak Şefi	1 100	2 797	37
41	Tevfik Kuruoğlu	Şef Muavini	800	2 098	61
42	Hikmet Beşeli	Evrak Müdürü	1 100	126	80
43	Suzan Gökçer	Memur	800	313	58
44	Necati Budak	Borç Verme 2 nei Müdürü	1 250	1 748	65

Sıra No:	Adı soyadı	Görevi	Maaş	53 aylık brüt Tutarı	
				Lira	K.
45	Avni Taşaner	Mutemet	800	3 202	50
46	Ahmet Özsoy	Tahvilât Servisi Şefi	1 100	1 552	75
47	Süleyman Karluk	Şef Muavini	950	633	31
48	Duriye Çalışlar	Memur	500	141	13
49	Neşet Bozkaya	Memur	800	30	94
50	Safi Asal	Memur	800	91	43
51	Menduh Özenci	Şef Muavini	700	144	84
52	Zeki Kardeş	Şef Muavini	800	771	—
53	Ziya Göksoy	Tahsis 2 nci Müdürü	1 250	209	67
54	Sabahattin Ütsükarcı	Şef	800	6	45
55	Durak Kuzey	Memur	600	247	73
56	Osman Mercan	Memur	700	16	33
57	Orhan Usberk	Malzeme Şefi	950	1 449	53
58	Nezihi Cengiz	Şef Muavini	700	1 130	—
59	İlter Öncü	Memur	500	51	55
60	Gülseren Madenci	Memur	450	5	08
61	Tuncay Tezel	Memur	500	15	59
62	Nimet Erhan	Şef	1 100	751	19
63	Hayrettin Kunak	Şef Muavini	950	459	01
64	Süheyl Demiriz	Memur	950	1 227	58
65	Ali Bulut	Mutemet	950	1 430	34
66	Osman Tufan Ünal	Mutemet	700	933	50
67	Yalçın Kadioğlu	Mutemet	500	241	53
68	Mustafa Ardalı	Borç Verme Müdürü	1 750	22	58
69	Remzi Pehlivanlı	Şef Muavini	950	49	95
70	Şükriye Kaygusuz	Memur	500	38	70
71	Tevfik Mest	Memur	450	7	50
72	Tahsin Ağı	Veznedar	600	568	13
73	Vedat Tezeren	Veznedar	800	823	32
74	Ali Zoroğlu	Memur	400	5	33
75	Orhan Erkilet	Merkez 2 nci Müdürü	1 250	866	14
76	Nasuhi Özgen		950	904	03
77	Tahsin Yamaner	Mutemet	1 250	937	50
Yekün				113 858	28

(1.6.1960) — (31.3.1961) tarihleri arasında kasa tazminatı alan şahısların tutarlarıyla listesi

Sıra No:	Adı soyadı	Görevi	Lıra	Tutarı	
				Lıra	K.
1	Rıza Tuğcu	Merkez Müdürü	2 000	1 860	—
2	Rıdvan Bengisu	Merkez 2 nci Müdürü	1 750	1 750	—
3	Orhan Erkilet	Merkez 2 nci Müdürü	1 250	528	23
4	Hasan Dallı	Sağ. Yardım Sandığı Müdürü	1 500	1 312	42
5	İhsan Gürhan	Pozisyon Servisi Şefi	1 250	1 167	34
6	Hakkı Işıksalan	Kontrol Servisi Şefi	1 100	1 059	66
7	Adnan Yorgancıoğlu	Emekli Aylıkları Ser. Şefi	1 100	552	07
8	Emin Gürsu	Emekli Aylık. Ser. Şef Mua.	950	419	16
9	Abdülkadir Kurumlu	Emekli Aylık. Ser. Şef Mua.	950	464	27
10	İbrahim Etem Kandemir	Başveznedar	950	1 133	87
11	Sabahattin Baytok	Veznedar	1 100	1 279	78
12	Burhan Aytank	Veznedar	950	1 064	63
13	Salim Güven	Veznedar	800	900	—
14	Ertuğrul Örnek	Veznedar	700	875	—
15	Vedat Tezeren	Veznedar	800	895	69
16	Tahsin Ağı	Veznedar	600	673	70
17	Necati Budak	Borç Verme 2 nci Müdürü	1 250	562	50
18	Nimet Erhan	Borç Verme Müd. Şef	1 100	495	—
19	Hayrettin Kunak	Borç Verme Müd. Şef Mua.	950	421	37
20	Tacettin Süer	Sağlık Yardım Sandığı Şefi	800	730	32
21	A. Fethi Özsoy	Tahvilât Servisi Şefi	1 100	434	91
22	İsmail Altay	Tahvilât Servisi Şefi Mua.	700	80	62
23	Avni Taşaner	İzmir Mutemedi	950	1 187	50
24	Baki Güngör	Evrak Servisi Şefi	1 250	1 138	17
25	Tevfik Kuruoğlu	Evrak Servisi Şefi Mua.	800	749	33
26	Orhan Usberk	Malzeme Şefi	950	749	78
27	Nezihi Cengiz	Malzeme Şefi Muavini	700	700	—
28	Ali Bulut	Eskişehir Mutemedi	950	1 187	50
29	Osman Tufan Ünal	Ankara Oteli Mutemedi	700	962	50
30	Kemal Aydemir	Ödeme Servisi Şefi	1 100	1 031	05
31	Zeki Kardeş	Ödeme Servisi Şefi Muavini	800	774	20
32	Tahsin Yamaner	Kızılay İşhanı Mutemedi	1 250	1 406	25
33	Füruzan Eraytaç	İstanbul İrtibat Bürosu Vez.	800	831	25
34	Süheyl Demiriz	Memur	950	770	—
35	Nasuhi Özgen		950	694	87
36	Reşat Doras	Mutemet	1 250	1 245	96
37	Muammer Üçdoğan	Merkez 2 nci Müdürü	1 250	504	03
38	Handan Acar	Emekli Aylık. Ser. Memuru	700	36	14
39	Ali Zoroğlu	Ödeme Servisi Memuru	800	20	94
40	Sabahattin Ergün	Malzeme Memuru	600	106	45
41	Sıtkı Özkazancı	Emekli Aylık.	700	35	—
42	Hüsamettin Böke	Borç Verme Şefi	1 100	53	23
43	Zevkisev Demirhan	Emekli Aylıkları Memuru	800	37	40
44	Mesut Merzifonlu	Borç Verme Memuru	950	47	50
45	Sebahattin Ütsükarcı	Borç Verme Memuru	1 100	8	87

Sıra No:	Adı soyadı	Görevi	Lira	Tutarı	
				Lira	K.
46	Hasan Şenyurt	Kontrol Servisi Şefi Mua.	700	11	30
47	Şükriye Kaygusuz	Ödeme Servisi Memuru	600	29	03
48	Suha Alpan	Kızılay İşhanı Mutemedi	700	87	50
49	Nazan Arpacılar	Kontrol Servisi Şef Revizör	800	29	33
50	Tuncay Kırkbir	Emekli Aylıkları Memuru	600	10	—
51	Sâfi Asal	Emekli Aylıkları Memuru	700	22	95
52	A. Kadir Büyükyavuz	Evrak Memuru	600	38	—
53	İhsan Tükeler	Raportör	1 500	187	58
54	Cemil Arlı	Pozisyon Servisi Şef Mua.	800	52	90
55	Mustafa Ardalı	Borç Verme Müdürü	1 750	87	50
56	Memduh Özenci	Evrak Şefi Muavini		62	62
Yekûn				33 557	17

Cetvel No. : 7

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü ile inşaat işlerinde kullanılması lüzumlu olan taşıtların cins, model ve kullanıldığı yerleri gösterir çizelgedir.

Markası	Cinsi	Kullanıldığı yer ve görevi	Plâka No:
Chevrolet	Station Wagon	T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürü hizmetinde	Ank. R. 2620 (1)
Jeep Willyys	Station Wagon	T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü sağlık işleri hizmetinde	» » 3341 (2)
Jeep	Üniversal	T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Ankara oteli inşaat hizmeti işlerinde	» » 30369 (2)
M. A. N.	Kamyon (Damperli)	T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Ankara oteli inşaatı hizmetinde	» » 4613 (2)
M. A. N.	Kamyon (Damperli)	T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Ankara oteli inşaatı hizmetinde	» » 4586 (2)
M. A. N.	Kamyon (Damperli)	Kızılay iş ham inşaatı işlerinde	» » 4611 (2)
M. A. N.	Kamyon (Damperli)	Kızılay inş ham inşaatı işlerinde	» » 4612 (2)
Jeep Pick - up	Kamyonet	T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü İstanbul Tarabya oteli inşaatı malzeme mubayaa işlerinde	» » 3025 (2)
Chevrolet	Kamyon	T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü İstanbul Tarabya oteli inşaat hizmetlerinde	İst. R. 10814 (2)
Volks Wagen	Kamyonet	T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü İstanbul Tarabya oteli inşaat hizmetinde	» » 02184 (2)
M. A. N.	Kamyon (Damperli)	Eskişehir oto - gar inşaat işlerinde	Eskç. R. 1112 (2)
Opel Caravan	Station Wagon	T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü malzeme mubayaa hizmetleriyle inşaatlar arası hizmetlerde	Ank. R. 3735 (2)
Opel Caravan	Station Wagon	T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü malzeme mubayaa hizmetleriyle inşaatlar arası hizmetlerde	» » 3759 (2)

(1) 237 sayılı Kanunun 5 nci maddesine göre Bakanlar Kurulunca 17 Mart 1961 tarihinde müsaade verilmiştir.

(2) 237 sayılı Kanunun 7 nci maddesine göre kullanılması lüzumlu olan hizmet arabası

B : 66 12.5.1961 0 : 4

2. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Derviş Sami Taşman'ın, Yugoslavya'da bulunan emlakının bedelini alamayanların haklarının derecesini tesbit için bir komisyon kurulup kurulmadığına dair sorusuna Dışişleri Bakanı Vekili Mehmet Baydur'un yazılı cevabı (7/33)*

25.4.1961

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki hususların Dışişleri Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletinizi saygılarımla arz ve rica ederim.

Derviş Sami Taşman

Yugoslavya'da bulunan emlaklarının bedellerini senelerden beri alamamış bulunan 7 000 i aşkın vatandaşın mevcudolduğu malûmdur.

Son zamanlarda Yugoslav Hükümeti ile Hükümetimiz arasında bir anlaşmaya varılmış ve bir tasfiye şekli tesbit edilmiştir.

Aneak istihkak sahiplerinin ve hakları derecesinin tesbiti için bir komisyon teşkiline de karar verilmişti. Fakat bugüne kadar komisyonun kurulduğuna dair bir bilgi alınmamıştır. Bu vaziyete göre :

— Bu işleri neticelendirecek olan bir komisyon kurulmuş mudur?

a) Kurulmuşsa :

I - Faaliyeti ne safhadadır?

II - Şimdiye kadar ne miktar istihkak sahibinin durumu kesin olarak tesbit edilmiştir?

III - Çalışmalarının ne zaman biteceği düşünülmektedir?

IV - Komisyon çalışmaları hakkında vatandaşlara bilgi verilmesi düşünülmekte midir?

b) Kurulmamışsa :

I - Aradan büyük bir zaman geçmiş olduğuna göre kurulmaması sebebi nedir?

II - Ne zamana kadar kurulması mümkün olacaktır?

III - Geniş bir vatandaş kütlesini ilgilendiren bu mevzuda Dışişleri Bakanlığı işi bir an evvel bitirmek için bir tedbir düşünüyor mu?

Türkiye Cumhuriyeti
Dışişleri Bakanlığı
510.063.DV.2/51

9.5.1961

T. C. Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Yugoslavya'da malları bulunan vatandaşlarımıza verilecek tazminat Hk.

Umumi Kâtiplik Kanunlar Müdürlüğü ifadesiyle alınan tarihsiz ve 7-33/519-60879 sayılı yazıları.

1. Yugoslav Hükümeti tarafından devletleştirilen Türk mal, hak ve menfaatlerinin tazmini ile ilgili Anlaşma gereğince alınacak tazminatın hak sahiplerine tevzii işlerini tanzim etmek üzere bir (Takdir ve Tevzi Komisyonu) kurulması 25 Kasım 1960 tarihli ve 5/578 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile takarrür etmiştir.

2. Yukarıda anılan Anlaşma gereğince 3 750 000 dolâr tutarındaki tazminat tarafımıza 8 müsavi taksitte ödenecektir. İlk taksidin ödenmesine 1960 yılında başlandığına nazaran taksitlerin sonu aneak 1968 yılında alınabilecektir.

3. Yukarıda verilen izahattan da anlaşılacağı üzere komisyonun çalışması taksitlerin sonuna kadar devam edecektir. Bu vaziyet karşısında anılan komisyona işin devamı süresince çalışabilecek bir büro ile sekreteryaya temini zarureti ortaya çıkmaktadır.

4. Bina temini ve sekreteryanın kurulması için Maliye Bakanlığına zamanında yazılmış olup son olarak 27 Nisan 1961 tarihli ve 510.063/298 sayılı yazımızla bu hususta Yüksek Başkanlığa bilgi verilmiş bulunmaktadır.

5. Büro ve sekreteryanın kurulmasını mütaakip Komisyon derhal faaliyete geçecek ve hak sahibi vatandaşlara konu ile ilgili bilgi ve kararlar duyurulacaktır.

Saygılarımla arz ederim.

Dışişleri Bakanı Vekili
Mehmet Baydur

Milletvekili seçimi Kanununun 24 nci maddesine verilen oyların sonucu

(Temsilciler Meclisince Kanun kabul edilmiştir.)

Üye sayısı	: 273
Oy verenler	: 145
Kabul edenler	: 85
Reddedenler	: 47
Çekinseler	: 13
Oya katılmıyanlar	: 128
Açık üyelükler	: 0

[Kabul edenler]

— A —
Lütfi Akadlı
Atalay Akan
Ahmet Akar
Ali Rıza Akbıykoğlu
Necmi Akçasu
İsmail Rüstü Aksal
Mebrure Aksoley
Nurettin Akyurt
Ekrem Alican
Osman Alişiroğlu
Abdurrahman Altuğ
Ferhan Arkan
Şevket Asbuzoğlu
Hüseyin Ataman
Doğan Avcıoğlu
Raif Aybar

— B —
Zeki Baltacıoğlu

— C —
Alev Coşkun

— Ç —
Nazif Çağatay
Rifat Çini
Bahri Çolakoğlu

— D —
Ahmet Demiray
Nef'i Demirlioğlu
Mustafa Dinekli
Avni Doğan
Cevat Dursunoğlu

— E —
Bülent Ecevit
Yusuf Adil Egeli
Lütfi Engin
Feridun Ergin
Sait Naci Ergin
Kenan Esengin

— F —
Yavuz Feyzioğlu

— G —
Vasfi Gerger
Abdülkadir Göğüş
Ali İhsan Göğüş
Mehmet Göker
Turgut Göle
Ferda Güley
Rahmi Günay
Turan Güneş
Abdurrahman Nafiz
Gürman

Ferit Celâl Güven

— H —
Şevket Raşit Hatiboğlu
Ahmet Sırrı Hocaoğlu

— K —
İhsan Kabadayı
Hermine Kalüstyan
Münci Kapani
F. Lütfi Karaosmanoğlu
Yakup Kadri Karaosmanoğlu
Mustafa Kepir
Dâniş Koper
Ahmet Köseoğlu
Şahir Kurutluoğlu
Hikmet Kümbetlioğlu

— N —
Fazıl Nalbantoğlu

— O —
İbrahim Saffet Omay
Kâzım Orbay
Hamdi Orhon

— Ö —
Atıf Ödül
İbrahim Öktem
Halim Önalp

Altan Öymen
Fakih Özfakih
Orhan Öztrak

— P —
Enin Paksüt
Fikret Pamir

— S —
Âdil Sağıroğlu
Necip San
İlhami Sancar
Nihat Sargınalp
Bahri Saver
Ethem Serim
İlhami Soysal
Mümtaz Soysal
Enver Sökmen

— T —
Derviş Sami Taşman
Abdülhadi Toplu
Salih Türkmen

— U —
Hüseyin Ulusoy

— Y —
Bahri Yazır
Nüvit Yetkin
Daniş Yurdakul

[Reddedenler]

— A —
Şevket Adalan
Münir Aktepe
Fuat Arna
Sırrı Atalay

— B —
Adnan Başer
Rauf Bayındır

Bekir Sıtkı Baykal
Fahri Belen
Nihat Reşat Belger
Mehmet Raşit Beşerler
Necip Bilge
Etem Boransü

— C —
Hızır Cengiz

— Ç —
İsmail Selçuk Çakır-
oğlu

— D —
Suphi Doğukan

— E —
Şükûfe Ekitler
İmadettin Elmas

Sadi Erdem
Ali Erel
Cemal Reşit Eyüboğlu

— G —
Cevdet Geboloğlu
Rıza Göksu
Kasım Gülek
Muhittin Gürün

— H —
Mehmet Salim Hazer-
dağlı
— I —
Rıza Işıtan
— İ —
Abdullah İpşiroğlu
— K —
Nuri Kınık

Muharrem İhsan Kızıl-
oğlu
Şahap Kocatopçu
Feyyaz Köksal
Orhan Köprülü
Mehmet Ali Kumbasar
Arif Hikmet Onat
Hüseyin Onur
— Ö —
İhsan Ögat

— S —
Mustafa Sirmen
Emin Soysal
Celâl Sungur
— Ş —
Ahmet Şener
— T —
Âdil Toközlü
Vecihi Tönük

— Ü —
Feridun Üstün
— Y —
Cemal Yavuz
Cemal Yıldırım
Avni Yurdabayrak
— Z —
Galip Kenan Zaimoğlu

[Çekinseler]

— A —
Vedat Arıkan
— B —
Süleyman Bilgen
— C —
Ömer Sami Coşar

— D —
Vahap Dizdaroğlu
— E —
Hamza Eroğlu
İlhan Esen
— F —
Turhan Feyzioğlu

— K —
Coşkun Kırcı
— M —
Ferid Melen
— Ö —
Mehmet Özbay

İlhan Özdil
— S —
Selâmi Savaş
— T —
Reşat Tardu

[Oya katılmayanlar]

— A —
Burhan Akdağ
Muammer Aksoy
Halil Akyavaş
Abdülkerim Akyüz
Muzaffer Alankuş (B.)
Sadık Aldoğan
Fehmi Alpaslan
Mehmet Altınsoy
Babür Ardahan
Nurettin Ardaçoğlu
Tahsin Argun
Âmil Artus
Fethi Aşkın (B.)
Ahmet Atılğan
Ahmet Cevdet Aydın
Şevki Aysan
— B —
Cihad Baban (B.)
Şeref Bakşık
Cemil Sait Barlas
Kâmil Başaran
Avni Başman
Remziye Batırbaygil
Suphi Batur
Kemalî Bayazıt
Mehmet Baydur (B.)

Suphi Baykam
Hıfzı Oğuz Bekata
Hakkı Kâmil Beşe
Ahmet Bilgin
Hikmet Bınark
Lütfi Biran
Arslan Bora
Osman Bölükbaşı
Ratip Tahir Burak
— Ç —
Esat Çağa
Behçet Kemal Çağlar
Fethi Çelikbaş
Mahmut Tekin Çullu
— D —
Hazım Dağlı
Vedat Dieleli
Erol Dilek
Necati Duman (İ.)
— E —
Şerafettin Yaşar Egin
Oktay Ekşi
Fethi Elgüm
Abdullah Ercan
Sait Erdineç
Zihni Erençin
Alaettin Ergönec

Nedim Ergüven
Halil Sezai Erkut
Bahir Ersoy
Adnan Ertanık
— F —
Bedî Feyzioğlu
Fehim Fırat
— G —
Kemal Zeki Gençosman
İsmet Giritli
Rauf Gökçen
Mukbil Gökdoğan (B.)
Şemsettin Günaltay
Ferruh Güven
— H —
Mehmet Hazer
— İ —
İsmail İnan
M. Rauf İnan
Şefik İnan
İsmet İnönü (İ.)
K
Kadircan Kafılı
Bedri Karafakıoğlu
Ömer Karahasan
Enver Ziya Karal
Yekta Karamustafaoğlu

Ahmet Karamüftüoğlu
(İ.)
Enver Kırker
Şahap Kitapçı
Tevfik Kâmil Koperler
(İ.)
Enver Kök
Zeki Kumrulu
Alp Kuran
Kemal Kurdaş (B.)
Muin Küley
— L —
Kaludi Laskaris (İ.)
— M —
Orhan Mersinli (B.)
Hayri Mumcuoğlu (B.)
Ziya Müezzinoğlu
— O —
Ahmet Oğuz
Zekâi O'Kan
Abdülkadir Okyay
Hüseyin Otan
— Ö —
Feridun Şakir Öğüneç
Rüştü Özal (B.)
Şinasi Özdenoğlu
Mazhar Özkol (İ.)

Halil Özmen
Seyfi Öztürk
— P —
Mahir Pamukeu
Hayrettin Şakir Perk
Vefik Pirinçcioğlu
— S —
Ragıp Sarıca
Selim Sarper (B.)
Kemal Satır
Hulûsi Selek
İbrahim Senil
Celâl Sait Siren

İhsan Soyak (B.)
Dündar Soyer
Cahit Talas (B.)
— Ş —
Mehmet Şengün
Mehmet Şişman
— T —
Ahmet Tahtakılıç (B.)
Cahit Talas
Salâhattin Tandal (İ.)
Zeki Tekiner
Yusuf Kemal Tengir-
senk

Hasan Tez
Sadettin Tokbey
Osman Tosun (B.)
Tarık Zafer Tunaya
Bedrettin Tuncel
Vahit Turhan
Kemal Türkoğlu
Ekrem Tüzemen (B.)
— U —
İsmail Ulutaş
— Ü —
Ragıp Üner (B.)

— V —
Âdil Vardarlı
Hıfz Veldet Velidede-
oğlu
— Y —
Fehmi Yavuz
Asım Yılmaz
Abdülhak Kemal Yörük
Yusuf Ziya Yücebilgin
— Z —
Cahit Zamangil
Nâsır Zeytinoğlu (B.)

Milletvekili Seçimi Kanununun 32 nci maddesine verilen oyların sonucu

(Temsilciler Meclisince Kanun kabul edilmiştir.)

Üye sayısı	: 273
Oy verenler	: 164
Kabul edenler	: 89
Reddedenler	: 68
Çekinseler	: 7
Oya katılmıyanlar	: 109
Açık üyelikler	: 0

[Kabul edenler]

— A —	— Ç —	Muhittin Gürün	İbrahim Saffet Omay
Lütfi Akadlı	Fethi Çelikbaş	— H —	Hüseyin Onur
Ahmet Akar	Bahri Çolakoğlu	Şevket Raşit Hatiboğlu	Kâzım Orbay
Neemî Akçasu	— D —	Ahmet Sırrı Hocaoğlu	— Ö —
İsmail Rüştü Aksal	Hazım Dağlı	— İ —	Atıf Ödül
Münir Aktepe	Suphi Doğukan	Şefik İnan	İhsan Ögat
Ekrem Alican	— E —	— K —	Halim Önalp
Mehmet Altınsoy	Bülent Ecevit	Hermine Kalüstyanyan	İlhan Özdil
Abdurrahman Altuğ	Yusuf Adil Egeci	Münci Kapanı	Halil Özmen
Fuat Arna	Şükûfe Ekitler	Enver Ziya Karal	— P —
Hüseyin Ataman	Lütfi Engin	Mustafa Kepir	Emin Paksüt
Ahmet Atılğan	Sadi Erdem	Muharrem İhsan Kızıloğlu	Fikret Pami.
Doğan Avcıoğlu	Feridun Ergin	— S —	— S —
Raif Aybar	Alaettin Ergönenç	Şahap Kıtıpçı	Necip San
— B —	Nedim Ergüven	Şahap Kocatoğlu	İlhami Sancar
Zeki Baltacıoğlu	İlhan Esen	Dâniş Koper	Ethem Serim
Bekir Sıtkı Baykal	Kenan Esengin	Feyyaz Köksal	Enver Sökmen
Suphi Baykam	— F —	Orhan Köprülü	— T —
Hıfzı Oğuz Bekata	Yavuz Feyzioğlu	Ahmet Köseoğlu	Reşat Tardu
Fahri Belen	— G —	Zeki Kumrulu	Derviş Sami Taşman
Hakkı Kâmil Beşe	Ali İhsan Göğüş	Sahir Kurutluoğlu	Vecihi Tönük
Mehmet Raşit Beşerler	Rauf Gökçen	— N —	Ekrem Tüzemen
Süleyman Bilgen	Rıza Gökso	Fazıl Nalbantoğlu	— Ü —
Ahmet Bilgin	Ferda Güley	— O —	— Y —
Arslan Bora	Turan Güneş	Ahmet Oğuz	Bahri Yazır
Etem Boransü	Abdürrahman Nafiz	Zekâi O'Kan	Avni Yurdabayrak
Ratip Tahir Burak	Gürman	Abdülkadir Okyay	Yusuf Ziya Yücebilgin

[Reddedenler]

— A —	Abdülkerim Akyüz	Sırrı Atalay	— C —
Şevket Adalan	Osman Alışiroğlu	Ahmet Cevdet Aydın	Hızır Cengiz
Atalay Akan	Babür Ardahan	— B —	Alev Coşkun
Mebrure Aksoley	Vedat Arıkan	Adnan Başer	— Ç —
Halil Akyavaş	Ferhan Arkan	Remziye Batırbaygıl	İsmail Selçuk Çakıroğlu
Nurettin Akyurt	Şevket Asbuzoğlu	Necip Bilge	Rifat Çini

Mahmut Tekin Çullu
— D —
Nef'i Demirlioğlu
Vahap Dizdaroğlu

E

Fethi Elgün
İmadettin Elmas
Abdullah Ercan
Sait Erdinç
Ali Erel
Sait Naci Ergin
Bahir Ersoy
Cemal Reşit Eyüboğlu
— G —
Cevdet Geboloğlu

Vasfi Gerger
Abdülkadir Göğüş
Mehmet Göker
Turgut Göle
Rahmi Günay
Ferit Celâl Güven
Ferruh Güven

— H —

Mehmet Hazer
Mehmet Salim Hazer-
dağlı

— I —

Rıza Iştan

— K —

İhsan Kabadayı

Ömer Karahasan
Nuri Kınık
Enver Kırker
Mehmet Ali Kumbasar
Alp Kuran
Hikmet Kümbetlioğlu

— O —

Arif Hikmet Onat
Hamdi Orhon

Ö

Feridun Şakir Ögünç
Mehmet Özbay
Şinasi Özdenoğlu

— S —

Nihat Sargınalp
Selâmi Savaş

Bahri Saveri
Mustafa Sirmen
Emin Soysal
Celâl Sungur

— Ş —

Ahmet Şener
— T —

Âdil Toközlü
Abdülhadi Toplu
Salih Türkmen

— U —

Hüseyin Ulusoy
— Y —

Cemal Yavuz
Cemal Yıldırım
Danış Yurdakul

[Çekinseler]

— B —

Kemalî Bayazıt

— C —

Ömer Sami Coşar

— D —

Cevat Dursunoğlu

— İ —

Abdullah İpşiroğlu

— K —

Yakup Kadri Karaos-
manoğlu

— Ö —

Orhan Öztrak

— Y —

Fehmi Yavuz

[Oya katılmıyanlar]

A

Ali Rıza Akbıyıkioğlu
Burhan Akdağ
Muammer Akşoy
Muzaffer Alankuş (B.)
Sâdik Aldoğan (İ.)
Fehmi Alpaslan
Nurettin Ardeşoğlu
Tahsin Argun
Âmil Artus
Fethi Aşkın (B.)
Şeyki Aysan

— B —

Cihad Baban (B.)
Şeref Bakşık
Cemil Sait Barlas
Kâmil Başaran
Avni Başman
Suphi Batur
Mehmet Baydur (B.)
Rauf Bayındır
Nihat Reşat Belger
Hikmet Bınark

Lütfi Biran
Osman Bölükbaşı
Esat Çağa
Nazif Çağatay
Behçet Kemal Çağlar

— D —

Ahmet Demiray
Vedat Dicleli
Erol Dilek
Mustafa Dinekli
Avni Doğan
Necati Duman (İ.)

— E —

Şerafettin Yaşar Egin
Oktay Eksi
Zihni Ereğin
Halil Sezai Erkut
Hamza Eroğlu
Adnan Ertanık

F

Bedî Feyzioğlu
Turhan Feyzioğlu

Fehim Fırat

— G —

Kemal Zeki Gençosman
İsmet Giritli
Mukbil Gökdoğan (B.)
Kasım Gülek
Şemseddin Gümaltay

— İ —

İsmail İnan
M. Rauf İnan
İsmet İnönü (İ.)

— K —

Kadirean Kafli
Bedri Karafakıoğlu
Yekta Karamustafaoğlu
Ahmet Karamüftüoğlu
(İ.)
F. Lütfi Karaosmanoğlu
Coşkun Kırcı
Tevfik Kâmil Koperler
(İ.)
Enver Kök
Kemal Kurdaş (B.)

Muin Küley

— L —

Kaludi Laskaris (İ.)

— M —

Ferid Melen
Orhan Mersinli (B.)
Hayri Mumcuoğlu (B.)
Ziya Müezzinoğlu

— O —

Hüseyin Otan

Ö

İbrahim Öktem
Altan Öymen
Rüştü Özal (B.)
Fakih Özfakih
Mazhar Özkol (İ.)
Şeyfi Öztürk

— P —

Mahir Pamukeu
Hayrettin Şakir Perk
Vefik Pirinçioğlu

S

Adil Sağıroğlu
Ragıp Sarıca
Selim Sarper (B.)
Kemal Satır
Hulûsi Selek
İbrahim Senil
Celâl Sait Siren
İhsan Soyak (B.)
Dündar Soyer
İlhami Soysal
Mümtaz Soysal

— Ş —

Mehmet Şengün
Mehmet Şişman
— T —
Ahmet Tahtakılıç (B.)
Cahit Talas (B.)
Salâhattin Tandal (İ.)
Zeki Tekiner
Yusuf Kemal Tengir-
şenk
Hasan Tez
Sadettin Tokbey

Osman Tosun (B.)
Tarık Zafer Tunaya
Bedrettin Tuncel (İ.)
Vahit Turhan
Kemal Türkoğlu
— U —
İsmail Ulutaş
— Ü —
Ragıp Üner (B.)
— V —
Âdil Vardarlı

Hıfzı Veldet Velidede-
oğlu

— Y —

Nüvit Yetkin
Asım Yılmaz
Abdülhak Kemal Yörük

— Z —

Galip Kenan Zaimoğlu
Cahit Zamangil
Nâsır Zeytinoğlu (B.)

